

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä sekä siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä, jolla kumottaisiin eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki. Eläimistä saatavista sivutuotteista annettuun lakiin, eläinlääkintähuoltolakiin, maatalouden tukien toimeenpanosta annettuun lakiin, eläintautilakiin ja sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin esitetään tehtäväksi uudistuksesta johtuvat teknisloueiset muutokset.

Ehdotetussa uudessa laissa säädettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston niin kutsutun eläin-terveysäännösten täydentämisestä. Eläin-terveysäännöstöön on koottu osana eläintautien vastustamista aiemmat eläinlajikohtaiset eläinten tunnistamista ja jäljitettävyyttä sekä pitopaikkojen rekisteröintiä koskevat säännökset.

Vaikka eläin-terveysäännösten tarkoituksena on yhdenmukaistaa unionin lainsäädäntöä, jättää se paljon kansallista liikkumavaraa. Ehdotetussa laissa liikkumavaraa käytetään, jotta pitopaikkojen rekisteröinnit ja eläinten merkitsemistavat voisivat jatkua nykyisellään sekä jäljitettävyyttä ja rekisteröintiä koskevat kansalliset toimenpiteet olisivat mahdollisia. Laissa säädettäisiin eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä myös lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi, vaikka eläin-terveysäännöstö ei sisällä eläinten hyvinvointia koskevia säännöksiä. Ehdotus ei merkitsisi suuria sisällöllisiä muutoksia eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin periaatteisiin ja toimenpiteisiin. Laki sisältäisi myös unionin virallista valvontaa koskevan asetuksen täydentävän sääntelyn.

Voimassa olevaan eläinten tunnistamisen ja pitopaikkojen rekisteröinnin valvonnan viranomaishjärjestelmään ja viranomaisten väliseen tehtäväjakoön ei tulisi merkittäviä muutoksia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä aluehallintoviraston välistä tehtävänjakoa kuitenkin selkeytettäisiin. Ehdotuksen mukaan Tulli voisi uutena tehtävänä yhdessä aluehallintoviraston kanssa suorittaa eläinten tunnistamisen valvontaa EU:n sisärajoilla muun valvontansa yhteydessä. Lisäksi poliisi voisi eläinkuljetusten valvonnan yhteydessä valvoa, että eläimen mukana on sen tunnistusasiakirja silloin, kun lainsäädäntö sitä vaatii.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, lukuun ottamatta maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muutosta, joka on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	3
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	4
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	5
2.1 Eläinterveys sääntö.....	5
2.2 Virallista valvontaa koskeva asetus	6
3 Nykytila ja sen arviointi.....	7
3.1 Laki eläintunnistusjärjestelmästä	7
3.2 Nykytilan arviointi	10
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	12
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	12
4.2.2 Yritysvaikutukset	12
4.2.3 Vaikutukset viranomaisiin	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	15
6 Lausuntopalaute	15
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	16
7.1 Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä.....	16
7.2 Laki eläimistä saatavista sivutuotteista	39
7.3 Eläinlääkintähuoltolaki	39
7.4 Laki maatalouden tukien toimeenpanosta	39
7.5 Eläintautilaki	40
7.6 Laki sakan täytäntöönpanosta	41
8 Lakia alemman asteinen sääntely	41
9 Voimaantulo	42
10 Toimeenpano ja seuranta	42
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	42
LAKIEHDOTUKSET	52
Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä.....	52
Laki eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain muuttamisesta.....	65
Laki eläinlääkintähuoltolain 2 §:n muuttamisesta.....	66
Laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain 25 §:n muuttamisesta	67
Laki eläintautilain muuttamisesta	68
Laki sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	70
LIITE	71
RINNAKKAISTEKSTIT	71
Laki eläinlääkintähuoltolain 2 §:n muuttamisesta.....	71
Laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain 25 §:n muuttamisesta	72
Laki sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	73

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva EU-lainsäädäntö on ollut hajanainen ja koostunut pääasiassa erillisistä eläinlajikohtaisista säädöksistä. Sääntely on uudistettu eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/429 ("eläinterveys säännöstö"), jäljempänä eläinterveys säännöstö, joka julkaistiin 31.3.2016 ja tulee sovellettavaksi pääosin 21.4.2021. Asetuksen tarkoituksena on muodostaa unionin yhdenmukaistettu sääntelykehys. Asetus sisältää eläintauteja koskevan sääntelyn lisäksi pitopaikkojen ja tiettyjen toimijoiden rekisteröintiä sekä eläinten jäljitettävyyttä koskevat säännökset. Lisäksi komissiolle on siirretty runsaasti toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä. Asetus jättää myös runsaasti kansallista liikkumavaraa. Uudistuksen johdosta kansallinen eläintunnistusjärjestelmää koskeva lainsäädäntö on tarpeen uudistaa.

Ehdotukseen sisältyisi eläinten pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröintiä sekä eläinten tunnistamista ja jäljitettävyyttä koskeva sääntely liikkumavaran puitteissa. Esitykseen sisältyy myös lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi tarpeelliset kansalliset säännökset ja valtuudet eläinlajikohtaisten ministeriön asetusten antamiseen lemmikkieläinten tunnistamisesta ja merkittämisestä niiden lajien osalta, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi. Eläinterveys säännöstön mukaan jäsenvaltioilla on oikeus tiettyihin poikkeuksiin ja ne voivat 269 artiklan mukaan soveltaa alueellaan lisätoimenpiteitä tai asetuksessa säädettyjä toimenpiteitä tiukempia toimenpiteitä, jotka koskevat rekisteröintiä ja jäljitettävyyksivaatimuksia. Lisäksi ehdotus sisältää virallista valvontaa koskevien EU-säännösten täydentävän sääntelyn.

Eläintautilain (76/2021) soveltamisalaan kuuluva sääntely annettaisiin erikseen. Pitopaikkojen hyväksyminen sisältyisi eläintautilakiin.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi 19.9.2007 tiedonannon EU:n eläinten terveyttä koskevasta strategiasta vuosiksi 2007–2013. Strategiassa painotettiin ehkäiseviä toimenpiteitä ja eläintautien seurantaa sekä ehdotettiin uudistettavaksi eläinten terveyttä koskeva EU-lainsäädäntö.

Komissio antoi 6.5.2013 ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eläinten terveydestä (KOM (2013) 260 lopullinen). https://eurlex.europa.eu/search.html?DTN=0260&SUBDOM_INIT=PRE_ACTS&qid=1552459380376&typeOfActStatus=COM&type=advanced&DTS_SUBDOM=PRE_ACTS&DB_TYPE_OF_ACT=com&DTA=2013&locale=fi.

Ehdotus oli osa isompaa kokonaisuutta, joka sisälsi myös virallista valvontaa sekä kasvien terveyttä ja kasvien lisäysaineistoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi tehtävät laajat tarkistusehdotukset.

Komission ehdotusta koskeva valtioneuvoston kirjelmä (U 37/2013 vp) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_37+2013.aspx annettiin eduskunnalle

HE 101/2021 vp

13.6.2013. Suomi lähtökohtaisesti kannatti ehdotusta, jolla hajanainen ja osittain vanhentunut sääntely koottaisiin yhteen.

Komission ehdotuksen ensimmäinen käsittely Euroopan parlamentissa saatiin päätökseen huhtikuussa 2014 ja neuvostossa joulukuussa 2014. Unionin toimielinten väliset neuvottelut eli tri-logit aloitettiin helmikuussa 2015. Ehdotus hyväksyttiin joulukuussa 2015.

Eläinterveyssäännösten antamisen jälkeen komissio ryhtyi valmistelemaan delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä, joista keskeisimmät tuli eläinterveyssäännösten mukaan antaa viimeistään vuoden 2019 huhtikuussa. Komissio on antanut eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevat seuraavat delegoidut säädökset ja täytäntöönpanosäädökset:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täydentämisestä maaeläimiä pitäviä pitopaikkoja ja hautomoja sekä tiettyjen pidettävien maaeläinten ja siitosmunien jäljitettävyyttä koskevien sääntöjen osalta annettu komission delegoitu astus (EU) 2019/2035, jäljempänä *maaeläinten pitopaikkoja koskeva delegoitu aset*;

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täydentämisestä unionissa tapahtuviin maaeläinten ja siitosmunien siirtoihin sovellettavien eläinterveyttä koskevien vaatimusten osalta annettu komission delegoitu aset (EU) 2020/688, jäljempänä *maaeläinten siirtoja koskeva delegoitu aset*;

3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täydentämisestä sukusolujen ja alkioiden pitopaikkojen hyväksymisen sekä tiettyjen pidettävien maaeläinten sukusolujen ja alkioiden unionin sisäisiin siirtoihin sovellettavien jäljitettävyyttä ja eläinterveyttä koskevien vaatimusten osalta annettu komission delegoitu aset (EU) 2020/686, jäljempänä *maaeläinten sukusoluja ja alkioita koskeva delegoitu aset*;

4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täydentämisestä vesiviljelypaikkoja ja vesieläinten kuljettajia koskevien sääntöjen osalta annettu komission delegoitu aset (EU) 2020/691, jäljempänä *vesiviljelypitopaikkoja koskeva delegoitu aset*;

5) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täydentämisestä unionissa tapahtuviin vesieläinten ja vesieläimistä saatavien eläinperäisten tuotteiden siirtoihin sovellettavien eläinterveyttä ja sen todentamista koskevien vaatimusten osalta annettu komission delegoitu aset (EU) 2020/990;

6) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 soveltamissäännöistä siltä osin kuin on kyse sukusolujen ja alkioiden pitopaikkojen hyväksymisestä ja nauta-, sika-, lammas-, vuohi- ja hevoseläinten sukusolujen ja alkioiden jäljitettävyydestä annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2020/999;

7) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 soveltamissäännöistä tiettyjen pidettävien maaeläinten jäljitettävyyden osalta annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/520.

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 10.9.2019 lainsäädäntöhankkeen (MMM025:00/2019) selvittämään unionin eläinterveyssäännösten edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarvetta eläinten tunnistamisessa ja rekisteröinnissä. Samalla oli selvitettävä eläinten tun-

HE 101/2021 vp

nistamista ja rekisteröintiä koskevat kansalliset sääntelytarpeet eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi. Uudistuksen yhteydessä tuli myös tarkistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta (virallista valvontaa koskeva asetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625, jäljempänä *valvonta-asetus*, säännöksistä johtuvat muutostarpeet lakiin. Tehtävänä oli valmistella hallituksen esitys siten, että laki tulisi voimaan 21.4.2021.

Hankkeen tarkoituksena oli saattaa eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki mainittujen asetusten mukaiseksi kansallisen liikkumavaran puitteissa sekä arvioida lainsäädäntöä edellyttävät kansalliset lisätarpeet.

Esitys valmisteltiin yhteistyössä Ruokaviraston kanssa. Lausuntokierros järjestettiin 11.2.—30.3.2021 välisenä aikana.

Valmisteluaineisto on nähtävillä maa- ja metsätalousministeriön Internet-sivuilla osoitteessa https://mmm.fi/hankkeet_hankkeen_tunnus MMM025:00/2019.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Eläinterveyssäännöstö

Eläinterveyssäännöstö koskee eläinten välillä tarttuvien sekä eläimestä ihmiseen tarttuvien eläintautien ehkäisemistä ja torjuntaa. Asetusta sovelletaan eläimiin riippumatta siitä, ovatko ne ihmisen pitämiä maaeläimiä tai vesiviljelyeläimiä (*pidetyt eläimet*) vai luonnonvaraisia eläimiä. Eläinten lisäksi eläinterveyssäännöstöä sovelletaan eläinten sukusoluihin ja alkioihin, ihmisravinnoksi tarkoitettuihin eläimistä saatuihin tuotteisiin (*eläinperäiset tuotteet*), eläimistä saataviin sivutuotteisiin ja niistä johdettuihin tuotteisiin sekä tiloihin, kuljetusvälineisiin, laitteisiin ja kaikkiin muihin materiaaleihin ja infektioteihin, jotka voivat liittyä tarttuvien tautien leviämiseen.

Eläinterveyssäännöstön johdanto-osan 107 kohdan mukaan toimiva jäljitettävyyden on keskeisen tärkeää taudintorjuntapolitiikassa. Tautien ennaltaehkäisy- ja torjuntasääntöjen tehokkaan soveltamisen helpottamiseksi käytössä olisi oltava pidettävien maaeläinten eri lajeille sekä sukusoluille ja alkioille soveltuvat tunnistus- ja rekisteröintivaatimukset. Myös vesiviljelyeläimille olisi oltava vastaavat vaatimukset. Lisäksi on tärkeää säätää mahdollisuudesta perustaa tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmä niitä lajeja varten, joiden osalta tällaista järjestelmää ei nykyisin ole tai jos muuttuvat olosuhteet ja riskit sitä edellyttävät.

Eläinten pitopaikkojen rekisteröintiä sekä eläinten tunnistamista ja jäljitettävyyttä koskevat säännökset ovat eläinterveyssäännösten osassa IV, joka on jaettu kolmeen osastoon. Niissä vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan ihmisten pitämiin maaeläimiin (sisältäen myös siipikarjan, mehiläiset ja kimalaiset), vesieläimiin ja muihin eläimiin.

Maaeläimiä pitävien tai sukusoluja tuottavien, käsittelevien tai varastoivien toimijoiden on ilmoitettava ennen toiminnan aloittamista eläinterveyssäännöstön 84 artiklan mukaiset tiedot kai-

kista vastuullaan olevista pitopaikoista toimivaltaiselle viranomaiselle rekisteröitäväksi. Rekisteröintivaatimus koskee myös 90 artiklan mukaisia eläinten kokoamispaikkoja. Viranomaisen on 93 artiklan mukaisesti rekisteröitävä pitopaikkojen ja toimijoiden tiedot 101 artiklassa tarkoitettuun rekisteriin. Eläinterveys säännösten 172—173 artiklassa säädetään vesiviljelypitopaikkojen toimijoiden velvollisuudesta ilmoittaa pitopaikkojen tiedot viranomaiselle ja 185 artiklassa viranomaisen rekisteristä, johon tiedot kirjataan.

Eräiden pitopaikkatyyppien toimijoiden on eläinterveys säännösten 94 artiklan mukaan haettava hyväksyntä toiminnalleen. Hyväksymisvaatimus koskee muun muassa pitopaikkoja, joista eläimiä siirretään muihin jäsenvaltioihin. Hyväksymistä voidaan edellyttää myös muulta merkittävän riskin aiheuttavalta maaeläinten pitopaikkatyyppiltä. Pitopaikkojen hyväksymisestä säädetään eläintautilaissa.

Jäsenvaltioilla on rajoitettu mahdollisuus vapauttaa rekisteröintivelvoitteesta tiettytyypiset pitopaikat, joihin liittyvä riski on merkityksetön. Komissiolla on täytäntöönpanovaltaa, jotta tällaisten poikkeusten myöntämisen kohdalla noudatettaisiin yhdenmukaista toimintatapaa. Rekisteröintijärjestelmä voidaan mukauttaa paikallisiin ja alueellisiin olosuhteisiin ja tuotantomalleihin. Rekisteröintiin liittyvien toimenpiteiden tulisi olla joustavia. Hallinnollista taakkaa ja kustannuksia olisi vältettävä.

Eläinterveys säännösten 102—105 ja 186 artiklassa vahvistetaan vähimmäisvaatimukset tiedoista, jotka pitopaikkojen toimijoiden on eläimistä kirjattava ja säilytettävä.

Artiklassa 112—115 edellytetään, että toimijat, jotka pitävät nauta-, lammas-, vuohi-, sika- ja hevoseläimiä, merkitsevät kunkin eläimen fyysisellä tunnistimella. Lisäksi toimijoiden on varmistettava, että kyseisten eläinten mukana on tunnistusasiakirja ja siirtoasiakirja eläimiä jäsenvaltioiden välillä siirrettäessä, jos niin edellytetään. Hevoseläimen elinikäinen tunnistusasiakirja on aina oltava eläimen mukana myös kotimaassa. Toimijoiden on toimitettava tarvittavat tiedot toimivaltaisen viranomaisen ylläpitämään atk-pohjaiseen tietokantaan. Myös muut maaeläimet kuin nauta-, lammas-, vuohi-, sika- ja hevoseläimet on eläinterveys säännösten 117 artiklan mukaisesti merkittävä kunkin eläimen fyysisellä tunnistimella komission 118 artiklan mukaisesti hyväksymien säännösten mukaisesti.

Eläinterveys säännösten 269 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat soveltaa alueellaan lisätoimenpiteitä tai asetuksessa säädettyjä toimenpiteitä tiukempia toimenpiteitä, jotka koskevat muun muassa rekisteröintiä, hyväksyntää, tietojen kirjaamista ja säilyttämistä, rekistereitä sekä pidettäviin maaeläimiin, sukusoluihin ja alkioihin sovellettavia jäljitettävyysovaatimuksia. Kansallisissa toimenpiteissä on noudatettava eläinterveys säännösten 269 artiklassa säädettyjä sääntöjä eivätkä ne saa estää eläinten ja tuotteiden siirtoa jäsenvaltioiden välillä tai olla ristiriidassa eläinterveys säännösten säännösten kanssa.

2.2 Virallista valvontaa koskeva asetus

Eläinterveys säännöstö ei sisällä säännöksiä virallisesta valvonnasta, koska kyseisistä säännöistä säädetään virallista valvontaa koskevan horisontaalisen lainsäädännön puitteissa.

Valvonta-asetus (virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvin-suojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY,

HE 101/2021 vp

1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta (virallista valvontaa koskeva asetus) annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625), tuli voimaan 27.4.2017 ja sitä sovelletaan 14.12.2019 alkaen.

Asetus koskee elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamista. Asetus korvaa ja kumoaa rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annetun Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 882/2004.

Asetuksessa säädetään EU-tason yhdenmukaisista säännöistä, joilla pyritään luomaan kattava ja johdonmukainen toimintatapa koko elintarvikeketjun viralliselle valvonnalle. Asetuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten olisi suoritettava virallista valvontaa säännöllisesti, riskien mukaan ja sopivalla tiheydellä kaikilla elintarvikeketjua koskevan unionin lainsäädännön sääntelemillä aloilla ja kaikkien sen piiriin kuuluvien toimijoiden, toimien, eläinten ja tavaroiden osalta. Valvontaa tulee suorittaa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta varmistaa valvonnan riittävä rahoitus ja valvontaviranomaisten pätevyys.

Valvonta-asetus kattaa sekä virallisen valvonnan eli unionin sääntöjen ja kansallisen täytäntöönpanosääntelyn noudattamisen todentamisen, että muut viralliset toimet. Muihin virallisiin toimiin kuuluu erilaisten lupien ja todistusten myöntäminen. Asetuksessa säädetään myös viranomaisen mahdollisuudesta siirtää tiettyjä tehtäviä toimeksiannolle muulle kuin viranomaiselle.

Säännösten noudattamatta jättämisen vuoksi sovellettava pakkokeinojen esimerkinomainen luettelo on laaja. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että säännösten rikkomisista ilmoittamiseen on käytettävissä asianmukaisia järjestelyjä, ja että ilmoituksen tehneitä henkilöitä suojellaan vastatoimilta.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Laki eläintunnistusjärjestelmästä

Laki eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010) tuli voimaan 1.5.2010. Laissa säädetään eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröinnistä sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä. Myös eläinvälittäjien on rekisteröidyttävä. Laki säädettiin, koska eläintautien leviämisen estäminen tai eläimille ja ihmisille yhteisten tautien (zoonoosien) elintarvikeketjuun siirtymisen estäminen edellyttävät järjestelmällistä tietoa eläinten pitopaikoista, eläimistä vastuussa olevista toimijoista ja eläimistä siten, että eläinten alkuperä ja liikkuminen pitopaikasta toiseen voidaan jäljittää. Laki sisältää säännökset toimijoiden ilmoitusvelvollisuudesta ja rekisterien tietosisällöstä.

Lakia sovelletaan kaikkiin eläimiin lukuun ottamatta luonnonvaraisina eläviä eläimiä. Tarhattuihin luonnonvaraisiin eläimiin lakia kuitenkin sovelletaan. Lain soveltamisalaan kuuluvista eläinlajeista säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella siten kuin eläinten tunnistamista, terveyttä, hyvinvointia, eläinperäisiä sivutuotteita, kansanterveyttä tai elintarviketurvallisuutta koskeva Euroopan unionin lainsäädäntö taikka eläintauteja, eläinten ja ihmisten välillä tarttuvaa tauteja tai maataloustukia koskeva kansallinen lainsäädäntö edellyttävät.

HE 101/2021 vp

Eläintunnistusjärjestelmälain nojalla on annettu seuraavat maa- ja metsätalousministeriön asetukset:

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus nautaeläinten tunnistamisesta (326/2015, muut. 481/2018, 413/2020)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus sikaeläinten tunnistamisesta (720/2012)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus vesiviljelyeläinten tunnistaminen (533/2011)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lammas- ja vuohieläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä (469/2005, muut. 333/2006, 356/2008 ja 194/2010)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lammas- ja vuohieläinten tunnistimien hyväksymisestä (1011/2005, muut. 334/2006 ja 58/2007)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinvalittajärekisteristä (1308/2001, muut. 335/2006 ja 195/2010)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus hevoseläinten tunnistamisesta (222/2017)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta (867/2010)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräiden eläinten tunnistamisesta (1123/2011)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1/2021).

Vaikka lain soveltamisala ei kata luonnonvaraisena eläviä eläimiä, on luonnonvaraisten eläinten ruokintaan tarkoitetut haaskaruokintapaikat lain mukaan rekisteröitävä silloin, kun ruokintaan käytetään EU:n *sivutuoteasetuksessa* (muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveys säännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009) tarkoitettuja eläimistä saatavia sivutuotteita.

Ruokavirasto pitää eläintunnistusjärjestelmän rekistereitä. Tiedot talletetaan maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008), jäljempänä *tietojärjestelmälaki*, tarkoitettuun maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmään (*tietojärjestelmä*). Aluehallintovirastolla, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarvikevalvontaviranomaisilla sekä kunnaneläinlääkäreillä on oikeus käyttää ja päivittää tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena säännösten toimeenpanoa ja niiden noudattamista. Lain noudattamista valvovat aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkäri sekä elintarvikelain tarkoittamissa teurastamoissa Ruokavirasto. Eläinten pitopaikoissa tarkastukset tekee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Lakiin sisältyvät säännökset lain noudattamatta jättämiseen liittyvistä pakkokeinoista. Lisäksi laissa säädetään tietyt teot rangaistavaksi eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain rikkomisena.

Lain suhde eräisiin muihin lakeihin

Eläintautilaki

Eläintautilaissa (76/2021) säädetään eläinterveys säännösten täydentämisestä eläintautien vastustamiseksi. Tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää sellaisia sairauksia ja tartuntoja, jotka voivat siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen (eläintauti), eläinten terveyden edistämiseksi, ihmisten terveyden suojaamiseksi, elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi ja kotieläintuotannon toimintaedellytysten turvaamiseksi. Laissa säädettyt velvollisuudet koskevat eläintenpitäjiä ja eräitä muita toimijoita, kuten eläinkuljettajia ja -välittäjiä.

Elintarvikelaki

Elintarvikelain (297/2021) tarkoituksena on suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja sekä varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu ja elintarvikkeista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus.

Elintarvikelakiin sisältyy säännöksiä elintarvikehuoneistoja tai alkutuotantopaikkoja koskevista vaatimuksista sekä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilaan ja käsittelyyn liittyvistä vaatimuksista. Elintarvikealan toimijalla tulee olla yleisessä elintarvikeasetuksessa (EY) N:o 178/2002 tarkoitettut jäljitettävyystiedot elintarvikkeista ja elintarviketuotantoon käytettävistä eläimistä.

Eläinten kuljetuksia koskeva laki

Eläinten kuljetuksesta annettua lakia (1429/2006) sovelletaan elävien selkärankaisten eläinten ja soveltuvin osin elävien selkärangattomien eläinten kuljetukseen. Lain tarkoituksena on suojella eläviä eläimiä kuljetuksessa ja sen yhteydessä vahingoittumiselta ja sairastumiselta sekä kaikelta vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä. Kuljetuksella tarkoitetaan eläinten siirtoa, joka tehdään yhdellä tai useammalla kuljetusvälineellä, mukaan luettuina kuormaaminen, purkaminen, siirtäminen ja lepo sekä muut siirtoon liittyvät toimenpiteet siihen asti, kunnes eläimet on purettu kuormasta määräpaikassa. Aluehallintovirasto myöntää eläinkuljetajaluvan. Ruokavirasto pitää valtakunnallista eläinkuljettajarekisteriä.

Laki eläimistä saatavista sivutuotteista

Eläimistä saatavista sivutuotteista annettu laki (517/2015), jäljempänä *sivutuotelaki*, koskee muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveys säännöistä annetun Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanoa. Laissa säädetään sivutuotteiden käytöstä eläinten ruokintaan ja sivutuotteiden hävittämisestä. Laissa säädetään myös luonnonvaraisten eläinten ruokintaan tarkoitetuista sivutuotteista eli haaskaruokinnasta. Kunnaneläinlääkäri rekisteröi haaskaruokintapaikasta vastuussa olevat toimijat ja valvoo rekisteröimiään toimijoita.

Eläinsuojelulaki

Eläinsuojelulain (247/1996) tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Eläinsuojelulain tarkoituksena on myös edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua ja sitä sovelletaan kaikkiin eläimiin. Eläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin sovelletaan eläintunnistusjärjestelmästä annettua lakia ja sen lisäksi broilereiden omistajan tai pitäjän on ilmoitettava pitopaikkarekisteriin talletettavaksi tiedot kasvattamon rakennusten niistä osista, joissa broileriparvia kasvatetaan.

Eläinlääkintähuoltolaki

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) tarkoituksena on varmistaa kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu sekä muiden eläinlääkäripalveluiden valvonta. Lisäksi lain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

Eläinlääkintähuoltolakia sovelletaan eläinlääkäripalveluihin sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon terveydelliseen valvontaan, muuhun elintarvikkeiden turvallisuuden valvontaan, eläintenpidon terveydelliseen valvontaan, eläintautien vastustamiseen ja ennalta ehkäisemiseen sekä eläinsuojeluun.

Lain 15 §:n mukaan kunnan tehtävänä on huolehtia kunnaneläinlääkäreille säädettyjen tai lain nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Eläinlääkintähuoltolaissa on lisäksi säännöksiä kunnan tuottamista eläinlääkäripalveluista perittävistä palkkioista ja korvauksista sekä eläinlääkintähuollon suunnittelusta.

Lain soveltaminen Ahvenanmaalla

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan kotieläinten tarttuvien tautien vastustamiseen liittyvät asiat kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Tällaisiin asioihin liittyvät viranomaistehtävät hoitaa itsehallintolain 30 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan kuitenkin valtakunnan viranomaisten sijasta maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa määrätty viranomainen. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaan liittyvien hallintotehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa on annettu Tasavallan presidentin asetus (1540/2011). Asetuksen mukaan Ahvenanmaan valtionvirasto suorittaa maakunnassa paikalla tehtävät tarkastukset siten kuin eläintunnistusjärjestelmästä annetussa laissa säädetään. Ruokavirasto vastaa maakunnassa tarkastettavien maatilojen otoksen valinnasta.

3.2 Nykytilan arviointi

Eläinterveys säännösten soveltamisen alkaa huhtikuussa 2021. Koska pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröintiä sekä eläinten tunnistamista koskevat perussäännökset on koottu eläinterveys säännöstöön ja sen nojalla annettaviin alemman asteisiin säännöksiin, on laki eläintunnistusjärjestelmästä tarpeen uudistaa.

Voimassa oleva laki eläintunnistusjärjestelmästä on toiminut joustavasti säätäessään yleisellä tasolla eläintenpitäjistä, eläinten pitopaikoista ja eläimistä rekisteriin ilmoitettavat ja rekisteriin merkittävät tiedot. Tarkemmat eläinlajikohtaiset tiedot on annettu maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla eläinlajikohtaisten EU:n säädösten mukaisesti.

Uusi eläinterveys säännöstö säätää tarkemmin pitopaikoista rekisteröitävät tiedot ja eläinten tunnistamistavat, mutta ei aiheuta kovin merkittäviä sisällöllisiä muutoksia nykyiseen tilanteeseen. Suomessa vakiintuneet pitopaikkojen rekisteröinnit ja eläinten merkitsemistavat voisivat jatkua ennallaan, mutta niistä on tarpeen säätää ehdotetussa laissa eläinterveys säännösten kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lain soveltamisalaa on tarkoituksenmukaista laajentaa siten, että se kattaisi myös eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi tarpeellisen lemmikkieläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin. Nykyinen laki koskee vain eläintautien jäljitettävyyden kannalta tarpeellisen rekisteröinnin ja tunnistamisen. Eläinten hyvinvoinnin puuttuminen lain soveltamisalasta on todettu ongelmaksi lemmikkieläinten rekisteröimiseksi. Pakollinen tunnistusmerkintä ja rekisteröinti lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi edistäisivät osaltaan eläinten vastuullista kasvatus- ja myyntitoimintaa.

Unionin virallista valvontaa koskevan asetuksen uudistamisen johdosta on lisäksi tarpeen säätää viranomaisten toimivallasta asetuksen edellyttämällä tavalla.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä, joka korvaisi eläintunnistusiäriestelmästä annetun lain. Lain pääasiallisena tavoitteena olisi edistää eläinten ja ihmisten terveyden suojeilua, eläinten hyvinvointia ja elintarviketurvallisuutta. Tavoitteen toteuttamiseksi tarvitaan järjestelmällistä tietoa eläinten pitopaikoista, eläimistä vastuussa olevista toimijoista ja eläimistä, niiden alkuperästä ja siirroista. Eläintenpitoa koskeva unionin lainsäädäntö edellyttää eläinten jäljitettävyyttä.

Laki koskisi eläinterveys sääntöjen täydentämistä eläinten pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröinnissä ja eläinten tunnistamisesta ja jäljitettävyydestä. Laissa säädettäisiin EU-säädösten antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa täydentävistä toimenpiteistä ja poikkeuksista pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröintiä sekä eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeviin vaatimuksiin toiminnan joustavuuden lisäämiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Meillä vakiintuneet pitopaikkojen rekisteröinnit ja eläinten merkitsemistavat säädettäisiin liikkumavaran puitteissa jatkumaan ennallaan. Silloin kun tiettyjen pitopaikkojen luokkien aiheuttama riski olisi arvioitu merkityksettömäksi, ne voitaisiin vapauttaa rekisteröintivaatimuksista komission täytäntöönpanoasetusta noudattaen lain nojalla annettavalla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Uutta olisi lain soveltamisalan laajentaminen siten, että se kattaisi myös lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi tarpeellisen eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin. Lisäksi eräitä uusia toimijoita tulisi valvonnan piiriin, kuten kaupallisesti koiria, kissoja, frettejä jäsenvaltioiden välillä kuljettavat toimijat. Uusia tunnistettavia eläimiä olisivat pidettävät kameli- ja hirvieläimet. Eläinlääkintähuoltolakiin lisättäisiin ehdotettu laki, jolloin kunnalla olisi oikeus saada valtiolta korvaus valvontatehtävien hoidosta kunnalle aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin perustuen. Uutena pakkokeinona lakiin lisättäisiin mahdollisuus hallinnollisen seuraamusmaksun määräämiseen säännöksiä rikkovalle. Seuraamusmaksulla pyritään estämään eläintautien leviämistä aiheuttavaa toimintaa ihmisten terveyden ja omaisuuden suojaamiseksi ja elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi. Samalla myös eläintautilakiin (liitelaki 5) lisättäisiin eläinterveyttä koskevia säännöksiä rikkovalle mahdollisuus määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu, mikä olisi uutta nykyiseen verrattuna. Eläinterveyttä koskevia säännöksiä rikkoville nähdään erityistä tarvetta jäsenvaltioiden välisten lemmikkieläinten siirtojen sekä eräiden eläintautien leviämistä ehkäisevien varotoimenpiteiden osalta, jotta tahalliseen eläintaudin leviämistä aiheuttavaan toimintaan voitaisiin tarttua nykyistä vaikuttavammin.

Voimassa olevan eläintunnistusjärjestelmälain viranomaisjärjestelmä ja viranomaisten välinen tehtävienjako säilyisi pääosin ennallaan. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen (jäljempänä *ELY-keskus*) vastuulle tulisi pitopaikoissa suoritettavien valvontakäyntien lisäksi valvonnan johtopäätösten sekä täydentävien ehtojen arvioinnin antaminen. Arvion mukaan muutos ei vaikuttaisi merkittävästi ELY-keskuksen työmäärään. Aluehallintoviraston työmäärä vähenisi siltä osin kuin ELY-keskukset itse tekevät seuraamusehdotuksen valvonnoistaan. Etuna olisi prosessin selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen sekä hallinnollisen taakan väheneminen. Valvontaprosessi todennäköisesti myös nopeutuisi viljelijän näkökulmasta, kun valvonta keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle. Tulli uutena toimivaltaisena viranomaisena suorittaisi EU:n sisärajoilla muun valvonnan yhteydessä eläinten tunnistamisen, lähinnä tunnistusasiakirjojen ja siirtoasiakirjojen, valvontaa. Lisäksi poliisi voisi eläin kuljetusten valvonnan yhteydessä valvoa, että eläimen mukana on sen tunnistusasiakirja silloin kun lainsäädäntö sitä vaatii.

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi eläimistä saatavista sivutuotteista annettuun lakiin, eläinlääkintähuoltolakiin, maatalouden tukien toimeenpanosta annettuun lakiin, eläintautilakiin ja sakon täytöntöönpanosta annettuun lakiin uudistuksesta johtuvat teknisluonteiset muutokset.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole suoranaisia vaikutuksia valtiontalouteen. Viranomaistehtäviin liittyvät kustannukset katetaan hallinnonalan kehyspäästösten ja valtion talousarvion mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa. Ehdotetun lain aiheuttamien uusien rekisteröintien kustannukset rahoitetaan valtion talousarvion momentilta 30.20.01 (Ruokaviraston toimintamenu, siirtomääräraha 2 v.). Momentin 30.20.01 määrärahaan ei esitetä muutosta.

Tullille ehdotetaan säädettäväksi toimivalta valvoa eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin noudattamista EU:n sisärajoilla. Tulli valvoisi erityisesti sitä, että eläimen tunnistus- ja siirtoasiakirja olisi eläimen mukana eläintä jäsenvaltioiden välillä siirrettäessä. Jos valvonnassa havaittaisiin puutteita, Tullilla olisi myös toimivaltaa päättää tarvittavista pakkokeinoista kuten eläimen siirron kieltämisestä. Tullin valvonta tapahtuisi sen resurssien puitteissa ja muun sisämarkkinavalvonnan yhteydessä, eikä ehdotus aiheuttaisi Tullille lisäkustannuksia.

Esityksellä ei olisi myöskään vaikutuksia kuntatalouteen. Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta. Kunnilla olisi velvollisuus huolehtia kunnaneläinlääkärien tehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä. Kunnissa olisi oltava kunnaneläinlääkärien virkoja säädettyjen tehtävien hoitamiseksi ja kunnalla olisi oikeus saada valtiolta korvaus tehtävien hoidosta kunnalle aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin perustuen. Kunnaneläinlääkäreiden tehtävät säilyisivät lähes ennallaan. Aluehallintovirasto perii näistä tehtävistä maksuja valtiolle.

4.2.2 Yritysvaikutukset

Ruokaviraston tilaston mukaan Suomessa oli vuonna 2020 sikaeläinten pitopaikkoja 2 985, joissa sikoja yhteensä 1 082 905. Nautaeläinten pitopaikkoja oli 10 239 ja nautaeläimiä yhteensä 843 102. Lampaiden ja vuohien pitopaikkoja oli tilaston mukaan 4 607, joissa lampaista ja vuohia yhteensä 151 291. Siipikarjaa oli Luonnonvarakeskuksen mukaan 1 172 tilalla, joissa eläimiä yhteensä noin 14 359 000. Hevoseläinten ja hevosten pitäjien määrästä Suomessa ei toistaiseksi ole tarkkaa tietoa, mutta Hippoksen arvion mukaan hevosia oli noin 74 300 ja hevosten omistajia noin 35 000. Rekisteröityjä mehiläisten ja kimalaisten pitopaikkoja oli Ruokaviraston tilaston mukaan 9 273. Turkiiseläinten pitopaikkoja oli noin 1 000. Kamelieläinten pitopaikkoja oli 144 ja hirvieläinten pitopaikkoja 53. Toiminnassa olevia vesiviljelylaitoksia oli 578, joissa vesiviljelypitopaikkoja yhteensä 1 783. Nykyiset pitopaikkojen ja eläinten ilmoitus- ja rekisteröintivaatimukset jatkuisivat pääosin ennallaan.

Eläinterveysäännöstö tulisi lisäämään ilmoitus- ja rekisteröintivelvollisuuksia eräille uusille toimijoille, joita ei arvioida olevan merkittävässä määrin. Eläinten kuljetuksiin liittyen uusia rekisteröitäviä olisivat kuljettajat, jotka kuljettavat sorkka- tai kavioeläimiä kuten hevosia, siipikarjaa tai kaupallisesti siirrettäviä koiria, kissoja tai frettejä jäsenvaltioiden välillä tai jäsenvaltion ja kolmannen maan välillä ja jotka eivät tarvitse eläinkuljetuslainsäädännön mukaista eläinkuljettajalupaa. Näitä uusia toimijoita tulisi Ruokaviraston arvion mukaan vuosittain noin 100 kpl. Eläinten pitopaikkojen rekisteröintiin liittyen uusia eläinryhmiä ovat ainakin vankeudessa pidettävät linnut, pois lukien kotitalouksissa lemmikkieläiminä pidettävät linnut, sekä tuotantokanit ja muualla kuin paliskunnan alueella pidettävät porot. Uusia toimijoita näistä tulisi arviolta

HE 101/2021 vp

vuosittain noin 60—100 kappaletta. Kavioeläinten ja siipikarjan kokoamisia toteuttavia pitopaikasta riippumattomia uusia toimijoita tulisi noin 5 kappaletta vuosittain. Ruokavirasto ja aluehallintovirasto olisivat näiden uusien toimijoiden ja eläintenpitäjien osalta yhteisrekisteriä pitävä viranomaisena. Lapin aluehallintovirasto pitää rekisteriä paliskunnista.

Sähköinen ilmoitusväylä toimijoille olisi tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2021 aikana. Sovellukseen kirjaututaan pankkitunnuksilla. Sähköinen ilmoitusväylä mahdollistaa toimijoille eläinten pitämiseen ja pitopaikkojen rekisteröintiin vaadittavien ilmoitusten tekemisen sähköisen sovelluksen avulla. Tämä helpottaa ja parantaa eläintenpitäjien sekä muiden pitopaikasta vastuussa olevien toimijoiden toimintaa ilmoitusten sähköisten asiointimahdollisuuksien ja -ratkaisujen myötä. Näin myös varmistetaan toimijoiden toimintaedellytyksiä ja oikeusturvaa, kun lainsäädännön edellyttämät ilmoitukset pystytään rekisteröimään asianmukaisesti. Kun sähköisten palvelujen käyttö lisääntyy, julkinen palvelutuotanto tehostuu ja yhteisiä verovaroja säästyy. Sähköinen asiointi on yleensä helpoin ja nopein tapa hoitaa viranomaisasioita. Jos toimijalla ei ole mahdollisuutta tehdä ilmoitusta sähköisesti, ilmoituksen voisi tehdä lomakkeella kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Pitopaikkailmoitukset olisivat toimijoille maksuttomia.

Toimijoilta peritään tällä hetkellä Ruokaviraston maksullisista suoritteista annetun asetuksen mukaan kiinteitä maksuja uuden nautaeläimen ilmoittamisesta nautarekisteriin 4,40 euroa eläimen rekisteröinnistä tai tilapäiseen käyttöön tarkoitettujen merkin rekisteröinnistä, lammasta- ja vuohieläimen uuden tunnuksen tilaamisesta 1,20 euroa tilattu tunnus, sikaeläinten siirtojen ja eläinmäärien ilmoittamisesta sikarekisteriin 0,20 euroa rekisteröintitapahtumaa kohden.

Hevoseläimen elinikäisen tunnistusasiakirjan myöntämisestä Ruokavirasto perii tällä hetkellä kiinteää maksua 156—276 euroa hevosen rekisteröinnin ilmoittamisesta ja rekisteröintiäsiakirjojen saapumisesta syntymästä kuluneesta ajasta riippuen. Lisäksi tunnistusasiakirjan kaksoiskappaleesta ja korvaavasta asiakirjasta peritään 126 euroa sekä toisessa maassa myönnetyn tunnistusasiakirjan tietojen kirjaamisesta tietokantaan 76 euroa.

Koirat, kissat ja fretit, joita siirretään toiseen jäsenvaltioon tarvitsevat tunnistusasiakirjan. Tunnistusasiakirjan hinta näille eläimille virkaeläinlääkäriä myöntämällä olisi arvion mukaan noin 60—65 euroa. Uutena vaatimuksena olisi toiseen jäsenvaltioon siirrettäville eläinnyttelyissä ja kiertävissä sirkuksissa pidettäville eläimille vaadittavat tunnistus- ja siirtoasiakirjat. Tunnistus- ja siirtoasiakirjan maksun suuruusluokkaa uusien eläinlajien ja toimijoiden osalta ei ole vielä arvioitu euromääräisesti. Maksun määrä riippuisi eläinlajista ja sen ominaispiirteistä sekä siirtokelpoisuuden edellytysten arvioinnin vaativuudesta.

Uusia eläinten tunnistamiseen liittyviä velvoitteita toimijoille tulisi pidettävistä hirvi- ja kamelelialäimistä sekä niiden tunnistimien hankinnasta.

Uusien eläinlajikohtaisten tunnistimien hyväksyntä on hyväksyntää hakevalle tunnistimien valmistajalle tai markkinoijalle maksullista. Hakemuksen käsittelyn hinta on tällä hetkellä 80 euroa/tunti. Uusien tunnistimien hyväksyntä maksaa keskimäärin 100—200 euroa/hakemus.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisiin

Viranomaisten nykyiset tehtävät ja työnjako eivät ehdotuksen mukaan olennaisesti muuttuisi. ELY-keskuksille kuuluisi jatkossakin eläinten tunnistamisen ja merkintöjen valvonta. Esityksellä kuitenkin muutettaisiin vähäisessä määrin eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaprosessia otantavalvontoihin liittyen ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen välillä. ELY-keskusten vastuulle tulisi pitopaikoissa suoritettavien otantavalvontakäyntien lisäksi valvonnan

HE 101/2021 vp

johtopäätösten ja täydentävien ehtojen arvioinnin antaminen sekä havaittujen puutteiden perusteella eläinten siirtokieltoon määrääminen ja tarvittaessa kiellon purkaminen. Tällä valvonnan organisoinnilla valvontakäynnin suorittanut viranomainen saattaisi valvontaprosessin alusta loppuun saakka. Tämä selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi valvontaprosessia nykyisestä, jossa ELY-keskuksen johtopäätökset ja kiellot ovat menneet vielä aluehallintoviraston vahvistettavaksi. Valvontaprosessi todennäköisesti nopeutuisi myös viljelijän näkökulmasta, kun valvonta keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle. Arvion mukaan ehdotettu muutos lisäisi jonkin verran elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen työmäärää. Ehdotus kuitenkin edistäisi byrokratian purkua sekä keventäisi toimijoiden hallinnollista taakkaa.

Ehdotettu valvontaprosessin uudistus vähentäisi vastaavasti aluehallintoviraston työmäärää, kun sen osuus johtopäätösten ja kieltojen vahvistamisessa, sekä täydentävien ehtojen arviointi jäisi pois. Aluehallintovirastolle jäisi kuitenkin harkintaperusteisesti valvontakäynnin havaintojen perusteella mahdollisuus ottaa arvioitavakseen vakavia puutteita sisältävät valvontakohteet ELY-keskuksen puolesta. Näissä tapauksissa puutteita on usein myös eläinten hyvinvoinnin osalta. Uutena tehtävänä aluehallintovirasto myöntäisi hakemuksesta toiseen jäsenvaltioon siirrettävien kiertävien sirkusten ja eläinnäyttelyiden eläinten tunnistus- ja siirtoasiakirjojen, joita koskevia hakemuksia arvioidaan olevan hyvin harvoin.

Osa eläinterveys sääntöjen uusien ilmoitettavien eläinlajien eläinten pitämiseen liittyvästä valvonnasta tulisi esityksen mukaan kunnaneläinlääkäreiden vastuulle. Uusia pidettäviä eläinlajeja, joilta jatkossa edellytetään pitopaikkojen rekisteröintiä, olisivat vankeudessa pidettävät linnut (pois lukien lemmikkieläiminä pidettävät linnut) sekä tuotantokanit ja muualla kuin paliskunnan alueella pidettävät porot. Myös pidettävien hirvi- ja kamelieläinten yksilöllisen tunnistamisen valvonta tulisi kunnaneläinlääkärin vastuulle. Ehdotettu muutos lisäisi jonkin verran kunnaneläinlääkäreiden työmäärää. Valvontaa tehtäisiin kuitenkin pääsääntöisesti muun tavanomaisen valvonnan yhteydessä.

Uutena viranomaistehtävänä Tulli valvoisi eläinten tunnistamisen, erityisesti tunnistusasiakirjan ja siirtoasiakirjan, eläinten siirroissa jäsenvaltioiden välillä. Lisäksi uutena tehtävänä poliisi valvoisi eläinten kuljetusten yhteydessä, että eläimen mukana on sen tunnistusasiakirja silloin kun lainsäädäntö sitä edellyttää, tällä hetkellä hevoseläimen elinikäisen tunnistusasiakirjan mukana olemista. Uusista tehtävistä ei arvioida aiheutuvan merkittävää työmäärän lisäystä, koska tehtävät ovat tarkkaan rajattuja ja ne tehdään muun tavanomaisen valvonnan yhteydessä.

Kokonaisuutena valvottavien kohteiden määrään ei olisi odotettavissa merkittävää muutosta. Vaikka eräitä uusia toimijoita tulee valvonnan piiriin, niin jatkuva maatalojen määrän väheneminen osaltaan vähentänee tuotantoeläintiloilla suoritettavien valvontojen määrää. Esimerkiksi tukia hakeneiden eläintilojen kokonaismäärä on vähentynyt tasaisesti vuosittain. Vuonna 2014 tukia hakeneita nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloja oli 15 170 kpl ja vuonna 2019 enää 12 075 kpl. Eläinmäärän lisääntyminen ja tilakoon kasvu lisäävät kuitenkin osaltaan yksittäisen valvonnan kestoa. Nämä muutokset vaikuttavat lähinnä ELY-keskusten suorittamaan paikan päällä tehtävään valvontaan.

Eläinterveys sääntöjen mukaisten uusien ilmoituksenvaraisten toimintojen valvonnan ohjeistaminen ja suunnittelu lisäisi Ruokaviraston työmäärää lain soveltamisen alkuvaiheessa ohjeiden, oppaiden sekä valvontaan liittyvän kouluttamisen osalta. Uusien eläinlajikohtaisten tunnistimien hyväksynnästä voidaan olettaa myös tulevan vähäisessä määrin lisää työtä Ruokavirastolle.

Eläinterveysäännöstö edellyttää myös, että uusia toimijoita valvotaan ja toiminnasta kerätään tarvittavia tietoja. Uudistuksessa ei muodostuisi uusia tietojärjestelmiä. Tietojärjestelmien kehittäminen osalta lain toimeenpanosta aiheutuisi kuitenkin lisätoita. Uusia tietoja tuotetaan olemassa oleviin eläinkuljettaja- ja eläinvalittaja- sekä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekistereihin. Vanhentuneen teknologian korvaustarve on välttämätön. Siirtyminen sähköiseen asiointiin eläinterveysäännöstön mukaisten toimijaa ja pitopaikkoja koskevien vaatimusten ilmoittamisessa vähentäisi jatkossa sekä viranomaisen että toimijoiden työmäärää. Uusi sähköinen ilmoitusväylä eläintenpitäjille on tarkoitettu ottaa käyttöön vuoden 2021 aikana. Jos sähköisen asioinnin mahdollisuus puuttuu, lisäävät vapaamuotoiset hakemukset sekä viranomaisen että toimijoiden manuaalista työtä ja samalla lisäävät rekisteritietojen virhealttiutta.

Koirien tunnistaminen ja rekisteröinti toteutuu vuonna 2023 ja siirtymäajan jälkeen koirat olisivat kattavasti rekisterissä vasta vuoden 2024 alusta lukien. Koirarekisterin perustamiskustannuksiksi on alustavasti arvioitu 500 000 euroa. Mahdollinen lisämääräraharake käsitellään kyseistä vuotta koskevassa normaalissa budjettimenettelyssä. Koirien tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa tullaan suorittamaan muiden valvontojen yhteydessä. Käytännössä tällaisia valvontoja voisi olla epäilyyn perustuvat eläinsuojeluvalvonnat.

Ehdotetun uuden pakkokeinon, hallinnollisen seuraamusmaksun määräisi toimivaltainen viranomainen. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus. Koska ehdotetun lain ja tämän hallituksen esityksen liitteenä olevan eläintautilain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan kesällä 2021, seuraamusmaksuja ei määräytyisi näiden kummankaan lain osalta koko vuodelta 2021. Lisäksi ehdotetun lain ja eläintautilain muutoksen soveltamisen alkuvaiheessa painottuu neuvonta ja toimijoiden ohjeistaminen, jolloin käytännössä seuraamusmaksuja ei juurikaan määrättäisi. Koska esitetyt arviot seuraamusmaksujen määrästä perustuvat arvioihin, mahdollinen lisäresurssoinnin tarve tulee täsmentymään vasta myöhemmin. Mahdolliset lisämääräraharakeet käsitellään normaalissa budjetti- ja lisäbudjettimenettelyssä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Koska eläinterveysäännöstö on sellaisenaan suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, voitaisiin sen sallima kansallinen liikkumavara jättää käyttämättä. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena. Käytössä olevat pitopaikkojen rekisteröintivaatimukset ja eläinten merkitsemistavat ovat vakiintuneet ja osoittautuneet toimiviksi. Tämän vuoksi eläinterveysäännöstön liikkumavaraa hyödynnetään mahdollisimman paljon nykyisen tilanteen jatkumiseksi.

6 Lausuntopalaute

Esityksestä on pyydetty lausuntoa seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, sisäasiainministeriö, ympäristöministeriö, Ruokavirasto, Tulli, Oikeusrekisterikeskus, Poliisihallitus, Luonnonvarakeskus (Luke), Suomen Ympäristökeskus (SYKE), Suomen riistakeskus, Suomen Kuntaliitto, aluehallintovirastot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset), Ålands Landskapsregering, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta, Eläinten terveys ETT ry, Suomen eläinlääkäriliitto, Suomen kunnaneläinlääkäriliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund rf (SLC), Elintarviketeollisuusliitto, Faba, Figen Oy, Finnpig Oy, Viking Genetics Finland, Suomen Metsästäjäliitto, Suomen Hippos, Suomen Ratsastajainliitto, Suomen Sikayrittäjät, Suomen siipikarjaliitto, Suomen Lammasyhdistys, Suomen Vuohiyhdistys, Paliskuntain yhdistys, Suomen Kalankasvattajaliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto, Suomen Mehiläishoitajain Liitto, Suomen Kennelliitto, Suomen Kissaliitto, Suomen Alpakayhdistys, Alpakakasvattajat ry sekä maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaraosasto.

Lausuntoaika oli 10.2.—30.3.2021. Lausuntoja saatiin 38.

Lausunnonantajat pitivät esitystä lähtökohtaisesti perusteltuina ja kannatettavina. ELY-keskuksen ja aluehallintoviraston työnjaon selkeyttämistä pidettiin erittäin hyvänä. Valtiovarainministeriö ja Tulli katsoivat, että Tullin tehtävä tulisi täsmentää ja rajata tehtäväksi Tullin muun valvonnan yhteydessä ja Tullin resurssien puitteissa. Oikeusrekisterikeskus ja Poliisihallitus katsoivat, että eläinkuljetuksen valvonnassa määrättävän rikkomusmaksun tulisi olla liikennevirhemaksu tieliikennelain mukaisesti. Oikeusministeriön lausunnon johdosta esitykseen on tehty perustuslainmukaisuuteen liittyviä tarkennuksia. Ehdotukset on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Hallituksen esityksestä annetut lausunnot löytyvät maa- ja metsätalousministeriön Internetin sivuilta (tunnus MMM025:00/2019).

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta (EU) 2016/429, jäljempänä *eläinterveys säännöstö*, sisältää eläintautien ehkäisemistä ja torjuntaa koskevat säännökset, joihin olennaisena osana kuuluu pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröintiä sekä eläinten tunnistamista ja jäljitettävyyttä koskevat säännökset. Säännökset ovat eläinterveys säännösten osassa IV, ja koskevat maaeläimiä tai niiden sukuoluja ja alkioita sekä vesieläimiä. Pykälän 1 momentin mukaan lailla täydennettäisiin eläinterveys säännöstöä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä.

Eläinterveys säännösten tunnistus- ja rekisteröintivaatimukset koskevat pääasiassa tuotantoeläimiä. Kuitenkin lemmikkieläinten kaupallisiin siirtoihin jäsenvaltiosta toiseen tai kolmannesta maasta jäsenvaltioon sovelletaan eläinterveys säännösten 3 artiklan 5 kohdan mukaisesti osan IV terveysvaatimuksia. Lemmikkieläinten muissa kuin kaupallisissa siirroissa jäsenvaltioiden välillä tai kolmannesta maasta noudatetaan eläinterveys säännösten 277 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 576/2013 (lemmikkieläinasetus) 21.4.2026 saakka, jonka jälkeen eläinterveys säännöstöä. Kotitalouksissa pidettäviin lemmikki- ja seuraeläimiin ei sovelleta eläinterveys säännösten yleisiä rekisteröintivaatimuksia (johdanto-osan kohta 24).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi tarpeellisesta eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä. Kyse olisi kansallisista tarpeista lähtevästä säännöksestä. Eläinterveys säännöstö ei sisällä eläinten hyvinvointia koskevia säännöksiä, mikä todetaan johdanto-osan kohdassa 7. Eläinten hyvinvointia koskeva lainsäädäntö, kuten neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009, on Suomessa pantu täytäntöön eläinsuojelulaille, joka ei kuitenkaan koske eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä. Laajamittainen lemmikkieläinten kasvatusta on eläinsuojelulainkin mukaan rekisteröitävää. Ehdotetut säännökset eivät olisi päällekkäisiä eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön kanssa. Lemmikkieläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä olisi tarkoituksenmukaista säätää kansallisesti ehdotetussa laissa. Lemmikkieläinlajeista on lista eläinterveys säännösten liitteessä I, jota voitaisiin käyttää apuna lemmikkieläinlajeja määriteltäessä, olkooppa kyse lemmikkieläimen pitämisestä yksityisessä tai kaupallisessa tarkoituksessa.

Hallitusohjelman 2019 mukaan Suomessa olisi huolehdittava koirien ja kissojen tunnistamisesta ja perustettava rekisteri. Tunnistusmerkintä ja rekisteröinti lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi edistäisi osaltaan eläinten vastuullista kasvatus- ja myyntitoimintaa. Esimerkiksi koirien jatkuvalla ja järjestelmällisellä jalostuksella tarkoituksena myydä ne lemmikkieläimiksi kotitalouksiin voidaan vaarantaa koirien terveyttä ja hyvinvointia (eläinterveys sääntöjen johdanto-osan kohta 99). Lemmikkieläinten rekisteröinnillä helpotetaan eläinten hyvinvoinnin valvontaa ja ongelmatapauksiin puuttumista.

Pykälän 3 momentin mukaisesti laki koskisi myös ihmisten pitämiä luonnonvaraisia eläimiä. Tarhatut, ihmisten pitämät luonnonvaraiset eläimet olisi siten tunnistettava eläinterveys sääntöjen mukaisesti. Muilta osin luonnonvaraisena elävät eläimet jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Eläinterveys sääntöjen 117 artiklan mukaisesti pidettävien maaeläinten on täytettävä tunnistusvaatimukset sen mukaan, mikä on eläinlajille asianmukaista.

Pykälän 4 momentin mukaan valvontaan sovellettaisiin valvonta-asetusta täydentäen sitä asetuksen edellyttämällä tavalla säätämällä muun muassa toimivaltaisista viranomaisista tai seuraamuksista.

Eläinterveys sääntöjen osassa on runsaasti kansallista liikkumavaraa. Pykälän 5 momentin mukaan laissa säädettäisiin eläinterveys sääntöjen mahdollistamista poikkeuksista sekä 269 artiklan 1 kohdan d ja e kohdan mukaisesti lisätoimenpiteistä ja tiukemmista toimenpiteistä rekisteröinnistä ja jäljitettävyydestä.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 1 momentin mukaan eläintautien vastustamisesta säädetään myös eläintautilaissa. Elävien eläinten kuljetuksesta säädetään eläinten kuljetuksesta annetussa laissa.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin eläinsuojelulakiin (247/1996), jossa säädetään muun muassa eläimen tunnistimen kiinnittäjän pätevyysvaatimuksista. Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja edistää eläinten hyvinvointia. Ehdotetulla lailla edistetään osaltaan eläinten hyvinvointia säätämällä eläinlajikohtaisesti tunnistamisen ja rekisteröinnin vaatimukset lemmikkieläinlajeille, joissa eläinten tunnistaminen, rekisteröinti ja jäljitettävyyden olisi tarpeellista. Koe-eläinten merkitsemiseen ja tunnistamiseen sovelletaan tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun lain (497/2013) säännöksiä.

2 luku Pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröinti

3 §. Maaeläinten tai sukusolujen ja alkioiden pitopaikkojen rekisteröinti. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan maaeläimiä pitävien toimijoiden olisi ilmoitettava eläinterveys sääntöjen 84 artiklassa tarkoitettut tiedot maaeläinten sekä niiden sukusolujen ja alkioiden pitopaikoista 101 artiklan mukaiseen rekisteriin talletettavaksi.

Ilmoitusta rekisteröintiä varten ei tarvitsisi erikseen tehdä pitopaikoista, joille vaaditaan hyväksyntä. Sperman keräysasemat tai alkioiden keräysryhmän tilat vaatisivat jatkossakin hyväksynnän eläintautilain mukaisesti. Ilmoitusta porojen pitopaikasta ei myöskään tarvitse tehdä poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitetun paliskunnan alueella pidettävistä poroista. Eläinterveys sääntöjen johdanto-osan kohdan 103 mukaan rekisteröinnit voi sisällyttää rekisteröintijärjestelmään, jonka jäsenvaltio on jo perustanut muita tarkoituksia varten.

Pitopaikalla tarkoitetaan eläinterveys sääntöjen 4 artiklan 27 kohdan mukaan mitä tahansa tilaa, rakennetta, tai ulkotiloissa tapahtuvan tuotannon ollessa kyseessä ympäristöä tai paikkaa, jossa pidetään eläimiä tai sukusoluja ja alkioita joko tilapäisesti tai vakituisesti, lukuun ottamatta

lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja eläinlääkärien vastaanottoa ja klinikoita. Esimerkiksi teurastamo olisi pitopaikka. Sukusoluilla ja alkioilla tarkoitetaan eläinterveys säännösten 4 artiklan 28 kohdan mukaan keinolliseen lisäämiseen tarkoitettua siemennestettä, munasoluja ja alkioita, sekä siitosmunia.

Toimivaltaisen viranomaisen olisi 93 artiklan mukaan rekisteröitävä pitopaikka, jos toimija olisi toimittanut vaaditut tiedot.

Rekisteriin on ilmoitettava muun muassa toimijan nimi ja osoite, pitopaikan ja sen tilojen sijainti ja kuvaus, eläinten lajit, lukumäärät sekä pitopaikan kapasiteetti, pitopaikan tyyppi ja muut pitopaikkaa koskevat riskin määrittämiseksi tarpeelliset tiedot. Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen säännöksillä täydennetään tietoja, jotka pitopaikoista on rekisteriin merkittävä (asetuksen II osan I ja II osaston rekisteröintivaatimukset). Sukusolujen ja alkioiden pitopaikoista rekisteriin merkitään ainakin maaeläinten sukusoluja ja alkioita koskevan delegoidun asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaiset tiedot.

Eläinten pitopaikat ilmoitettaisiin rekisteriin sähköisen asiointipalvelun kautta. Eläintenpitäjät voisivat itse hallinnoida omia tietojaan toimijan rekisteröitymisen ja pitopaikkatunnusten osalta. Sähköinen asiointipalvelu on käytettävissä ympäri vuorokauden toimijan omilla tunnuksilla. Jos ilmoitusta ei olisi mahdollista tehdä sähköisesti, sen voisi tehdä lomakkeella kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

Toimijan vastuulla on ilmoittaa vaaditut tiedot ennen toiminnan aloittamista. Toimijan olisi ilmoitettava myös ilmoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset sekä toiminnan lopettaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan vaatimus sukusolujen ja alkioiden ilmoittamiseen ei koskisi pitopaikan omien tai omassa hallinnassa olevien eläinten keinollista lisäämistä saman pitopaikan eläinten sukusoluilla ja alkioilla.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä pitopaikkojen rekisteröintivelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Jäsenvaltio voisi komission täytäntöönpanosäädöksen mukaisesti vapauttaa rekisteröintivaatimuksesta pitopaikkatyyppijä (86 art 2 kohta), joiden aiheuttama riski olisi merkityksetön (85 art). Poikkeus rekisteröintivelvoitteesta edellyttäisi, että komissio olisi omasta näkökulmastaan arvioinut tiettyjen pitopaikkatyyppien riskin merkityksettömäksi ja säätänyt täytäntöönpanoasetuksella sellaisista pitopaikkatyypeistä. Sen jälkeen jäsenvaltio päättäisi, onko riski merkityksetön myös kansallisesta näkökulmasta ja soveltaako se komission mahdollistamaa poikkeusta. Jäsenvaltio voisi siis edelleen vaatia rekisteröintiä, jos sen arvion mukaan riski ei ole merkityksetön. Riski voi vaihdella eri jäsenvaltioissa.

4 §. *Kokoamista toteuttavien pitopaikasta riippumattomien toimijoiden rekisteröinti.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan sorkka- ja kavioeläinten sekä siipikarjan eläinvälittäjien ja kokoamista toteuttavien pitopaikasta riippumattomien toimijoiden olisi ennen toiminnan aloittamista ilmoitettava aluehallintovirastolle tiedot toiminnastaan eläinterveys säännösten 90 artiklan mukaisesti. Toimijan olisi ilmoitettava myös ilmoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset sekä toiminnan lopettaminen.

Eläinvälittäjien rekisteröintiä koskevista vaatimuksista on säädetty voimassaolevan lain 8—9 §:ssä. Kokoamista toteuttava pitopaikasta riippumaton toimija on uusi käsite, joka sisältää myös eläinvälittäjät. Kokoamisella tarkoitetaan eläinterveys säännösten 4 artiklan 49 kohdan mukaan pidettävien maaeläinten kokoamista useammasta kuin yhdestä pitopaikasta kyseiselle eläinlajille vaadittavaa pitoaikaa lyhyemmäksi ajaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset toimijoiden rekisteröintivelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Jäsenvaltio voisi komission täytäntöönpanosäädöksen mukaisesti vapauttaa rekisteröintivaatimuksesta toimijatyyppejä (92 art 2 kohta), joiden aiheuttama riski on merkityksetön (91 art). Poikkeuksen arviointi kuten edellä 3 §:n 3 momentin perusteluissa.

5 §. Vesiviljelypitopaikkojen rekisteröinti. Pykälän 1 momentin mukaan toimijan olisi ilmoitettava ELY-keskukselle rekisteröitäväksi sellaiset vesiviljelypitopaikat, joille ei vaadita hyväksyntää eläinterveyssäännösten 176–179 artiklan ja eläintautilain 43 §:n momentin mukaan. Ilmoitettavista tiedoista säädetään eläinterveyssäännösten 172 artiklan 1 kohdassa ja tiedot merkitään 185 artiklassa tarkoitettuun rekisteriin. Toimijan olisi pidettävä tiedot ajan tasalla artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Eläinterveyssäännösten 174 artiklan mukaan rekisteröintivelvoitteesta voidaan komission antaman täytäntöönpanosäädöksen mukaisesti poiketa, jos vesiviljelypitopaikan aiheuttama riski on merkityksetön. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset poikkeuksista täytäntöönpanosäädöksessä määritellyissä rajoissa. Poikkeuksen arviointi kuten edellä 3 §:n 3 momentin perusteluissa.

6 §. Eräitä eläimiä kuljettavien henkilöiden rekisteröinti. Uusia rekisteröitäviä olisivat ne kuljettajat, jotka kuljettavat unionin jäsenvaltioiden välillä tai kolmanteen maahan kavio- ja sorkkaeläimiä taikka kaupallisessa tarkoituksessa siipikarjaa, koiria, kissoja tai frettejä. Tiedot tästä kuljetustoiminnasta pitäisi ilmoittaa aluehallintovirastolle rekisteröitäväksi. Kuljettajan rekisteröityminen olisi kertaluonteinen.

Velvoite perustuisi kavio- ja sorkkaeläinten osalta eläinterveyssäännösten 87 artiklaan sekä kissojen, koirien, frettien ja siipikarjan osalta maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 3 artiklaan. Esimerkiksi oman hevosen kuljetus Suomesta toiseen maahan ei vaadi lupaa, mutta olisi ilmoitettava rekisteröitäväksi. Muiden sorkka- ja kavioeläinten kuin hevoseläinten kuljetukset maasta toiseen liittyvät yleensä kaupalliseen toimintaan, joka on luvanvaraista eläin-kuljetuslainsäädännön perusteella.

Eläimiä kuljettava henkilö on määritelty eläin-kuljetuslain 4 §:n 6 kohdassa.

7 §. Tietojen kirjaamis- ja säilyttämismääräykset. Pykälä vastaa pitkälti voimassaolevan lain 21 §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimijan velvoitteesta kirjata ja säilyttää pitopaikkojen ja toiminnan tiedot, joista säädetään eläinterveyssäännösten 102-105 ja 186 artiklassa. Tiedot vaadittaisiin pitopaikan eläimistä, eläinten siirroista ja siirtoihin liittyvistä asiakirjoista, eläinten kuolleisuudesta, bioturvaamistoimenpiteistä ja eläinterveyskäyntien tuloksista. Samoin olisi kirjattava ja säilytettävä sukusolujen ja alkioiden luovuttajaeläinten tiedot, tunnistetiedot ja tiedot varastoinnista. Myös vesiviljelyeläimistä olisi kirjattava ja säilytettävä vastaavan sisältöiset tiedot eläinterveyssäännösten 186 artiklan mukaisesti. Kirjaamis- ja säilyttämisaatimuksesta on tarkempia säännöksiä maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen II osan III osastossa, maaeläinten sukusoluja ja alkioita koskevan delegoidun asetuksen II osassa ja vesiviljelypitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen II osassa.

Pitopaikan ja eläinten tietojen kirjaaminen ja säilyttäminen ovat keskeisen tärkeää varmistettaessa eläinten jäljitettävyyden. Toimijan olisi säilytettävä tietoja vähintään kolme vuotta (eläinterveyssäännösten 102 art. 3 b ja 186 art. 3 c).

Pykälän 2 momentin mukaan poikkeuksista, joista jäsenvaltio voi päättää komission täytäntöönpanoasetuksen mukaisesti, annettaisiin tarkemmat säännökset maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

3 luku Eläinten jäljitettävyys

8 §. *Yleiset vaatimukset eläinten tunnistamisesta.* Eläinterveyssäännösten johdanto-osan kohdan 108 mukaan joidenkin eläinlajien osalta on tärkeää voida jäljittää yksittäisiä eläimiä tai eläinryhmiä. Tämän vuoksi eläin olisi merkittävä fyysisellä tunnisteella. Tunniste voi olla merkki, mikrosiru tai muu tunniste, joka näkyy tai voidaan havaita eläimen ulkopuolelta ja jota ei voi helposti poistaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että toimijan vastuulla olisi merkitä omistuksessaan tai hallinnassaan olevat eläimet tunnistimella siten kuin tässä laissa, eläinterveyssäännöstyksessä ja niiden nojalla säädetään. Eläinterveyssäännösten 112—117 säädetään toimijoiden velvoitteesta eläinten tunnistamiseen. Eläinsuojeluasetuksen (396/1996) 23 §:n mukaisesti eläimen merkitsemisen saa suorittaa vain siihen pätevä henkilö ja eräiden eläinten merkitsemisen vain eläinlääkäri. Pätevällä henkilöllä tarkoitetaan eläinsuojeluasetuksessa henkilöä, jolla on riittävät tiedot kyseisen toimenpiteen suorittamistekniikasta ja riittävä taito toimenpiteen suorittamiseksi. Esimerkiksi mikrosirun asettaminen eläimeen vaatii pätevyyttä nimenomaan mikrosirun asettamiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto hyväksyisi, kuten voimassaolevan lain 18 §:n mukaan, eläinten merkitsemiseen käytettävät tunnistimet kutakin eläinlajeja varten erikseen tunnistimien valmistajan tai markkinoijan hakemuksesta. Samalla Ruokavirasto myöntäisi tunnistimeen sisältyvän maakoodin, jos säännöksissä edellytetään maakoodia.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokaviraston pitäisi julkisesti saatavilla tiedot hyväksytyistä tunnistimista. Asiasta on säädetty eläinterveyssäännösten 111 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c kohdassa.

9 §. *Nautaeläinten tunnistaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nautaeläinten tunnistamisesta. Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 38 artiklan mukaan nautaeläin yksilöidään kiinnittämällä tunnistin eläimen kumpaankin korvalehteen siten, että eläimen tunnistuskoodi on pysyvästi näkyvässä ja helposti luettavissa. Toiseen korvalehteen tulisi kiinnittää tavanomainen korvamerkin, mutta toiseen korvalehteen olisi kiinnitettävä elektroninen korvamerkki. Velvollisuus toisen tavanomaisen korvamerkin korvaamiseen elektronisella korvamerkillä toteutetaan kansallisesti perustuen delegoidun asetuksen 38 artiklan 2 kohdan a alakohtaan. Vaatimus käyttää elektronista tunnistinta toisena korvamerkinä on jo voimassa olevan nautaeläinten tunnistamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen mukainen.

Eläinterveyssäännösten 84 artiklan 1 kohdan b alakohdan iii kohdan mukaan toimijoiden on ilmoitettava rekisteriin myös maaeläinten luokat ja lajit. Korvamerkin lisäksi nautaeläimen tarkempi tunnistaminen myös rodun, sukupuolen, käyttötarkoituksen tai tuotantomuodon takia olisi tarpeen muun muassa eläintukien maksamista varten. Tukina maksetaan mm. nautaeläinpalkkioita.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkempia säännöksiä eläimen merkitsemisestä, tunnistimista ja tunnistusmenetelmistä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Merkitsemiseen sisältyy myös merkitsemisen ajankohdan mahdollinen tarkempi säätäminen. Eläinterveyssäännösten 118 artiklan nojalla komissiolla on valta antaa säädöksiä yksityiskohtaisista tunnistimista ja tunnistusmenetelmistä koskevista vaatimuksista (artiklan 1 kohta) sekä poikkeuksia ja

erityissäännöksiä tiettyjä eläinryhmiä varten tai olosuhteita ja ehtoja tällaisille poikkeuksille (2 kohta). Näiden vaatimusten tai poikkeusten ja ehtojen täytäntöön panemiseksi ja soveltamiseksi voitaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella antaa tarkempia säännöksiä ottaen huomioon myös eläinterveys säännösten 269 artiklan mahdollistamat lisätoimenpiteet tai tiukemmat vaatimukset jäljitettävyydestä.

10 §. Lammas- ja vuohieläinten tunnistaminen. Lammas- ja vuohieläimet yksilöitäisiin maa-eläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 45 artiklan 2 kohdan ja 48 artiklan mukaisesti kumpaankin korvalehteen kiinnitettävällä tavanomaisella korvamerkillä, mutta toimija saisi korvata toisen tavanomaisista korvamerkeistä elektronisella korvamerkillä, injektoitavalla transponderilla tai pötsiboluksella. Tunnistimessa olisi oltava eläimen tunnistuskoodi, joka on pysyvästi näkyvässä ja helposti luettavissa.

Vaatus on voimassa olevan lammas- ja vuohieläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen mukainen ja täyttää delegoidun asetuksen 48 artiklan 1 kohdan vaatimukset. Ruokaviraston eläintietojärjestelmän mukaan vuonna 2020 Suomessa oli noin 142488 lammasta ja 8803 vuolta. Mainittu asetuksen 48 artikla koskee lammas- ja vuohieläimiä, joita ei olisi tarkoitus siirtää toiseen jäsenvaltioon.

Delegoidun asetuksen 45 ja 48 artiklan mahdollistamaa vuohisnauhaa ei olisi tarkoitus ottaa käyttöön Suomessa. Eläinterveys säännösten 269 artikla mahdollistaa sen, että kansallisilla säännöksillä asetetaan eläinten jäljitettävyyttä koskevia lisävaatimuksia ja tiukempia vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos on tarkoitus siirtää alle 12 kuukauden ikäinen eläin pitopaikasta, myös muusta kuin syntymäpitopaikasta, suoraan teurastamoon, olisi se merkittävä ainakin toiseen korvaan kiinnitettävällä tavanomaisella korvamerkillä, johon sisältyy eläimen tunnistuskoodi.

Lampaiden yksilöllinen tunnistaminen on tärkeää muun muassa scrapie taudin seurannan takia. Lampaiden ja vuohtien TSE-tautien vastustamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (763/2016) 12 §:n mukaan kaikki yli 18 kuukauden ikäiset kuolleet tai lopetetut lamfaat ja vuohtet, jotka on toimitettu eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain nojalla hyväksytyyn laitokseen, on tutkittava. Eläin pitää pystyä tunnistamaan yksilöllisesti, jotta mahdollisen positiivisen tuloksen seurauksena eläimen pitopaikat ja siirrot voidaan jäljittää.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä eläimen merkitsemisestä, tunnistamisesta ja tunnistusmenetelmistä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Tarvetta saattaa tulla muun muassa eläinterveys säännösten 118 artiklan nojalla annettavien delegoitujen asetusten vaatimuksista ja poikkeuksista ottaen huomioon eläinterveys säännösten 269 artiklan mahdollistamat lisätoimenpiteet tai tiukemmat toimenpiteet jäljitettävyyksivaatimuksiin.

11 §. Sikaeläinten tunnistaminen. Pykälän 1 momentin mukaan toimijoiden olisi merkittävä jokainen sikaeläin maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 52 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Eläin merkittäisiin korvamerkillä tai tatuoinnilla, joissa olisi oltava syntymäpitopaikan yksilöllinen rekisterinumero tai hyväksytyyn tuotantoketjun viimeisen pitopaikan yksilöllinen rekisterinumero. Pitopaikkakohtaisella tunnistamisella varmistettaisiin sikaeläinten jäljitettävyys.

Syntymäpitopaikan tai tuotantoketjun viimeisen pitopaikan yksilöllisen rekisterinumeron sisältävä tavanomainen tai elektroninen korvamerkki kiinnitetään eläimen korvalehteen delegoidun asetuksen 52 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti taikka tatuoidaan eläimen korvalehteen

tai reiden ulkopintaan b alakohdan mukaisesti. Sama koskisi myös tarhattujen villisikojen merkintää. Ehdotetut merkintävaatimukset vastaavat voimassaolevaa sikaeläinten tunnistamisesta annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta.

Eläinterveys säännösten 93 artiklan toisen alakohdan mukaisesti Ruokavirasto antaisi pitopaikalle yksilöllisen rekisterinumeron. Ilmoitettaessa pitopaikan tiedot Ruokavirastolle sähköisen ilmoitusväylän kautta, antaisi sovellus eläintenpitäjälle rekisterinumeron ja tarvittavat tunnukset.

Uutta olisi mahdollisuus merkitä sikaeläimet hyväksytyin tuotantoketjun viimeisen pitopaikan rekisterinumerolla integroidussa tuotantoketjussa. Ruokavirasto hyväksyisi tuotantoketjun. Tuotantoketjulla tarkoitetaan maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 2 artiklan 26 kohdan mukaan integroitua tuotantoketjua, jossa terveystilanne on luetteloitujen tautien osalta yhtenäinen ja joka koostuu sellaisten erikoistuneiden pitopaikkojen yhteistyöverkostosta, jotka toimivaltainen viranomais on hyväksynyt 53 artiklan soveltamiseksi ja joiden välillä sikaeläimiä siirretään tuotantoketjin päättämiseksi. Esimerkiksi lihasikala ja emakkosikala voivat muodostaa yhtenäisen tuotantoketjun, vaikka kummallakin sikalalla olisi eri toimija. Tuotantoketju on suljettu siten, että sen ulkopuolelta sinne ei tule eikä sieltä lähde ulkopuolelle eläimiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin merkitsemisen määräajasta. Sikaeläimet merkitään täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/520 15 artiklan mukaan ennen siirtämistä syntymäpitopaikastaan, kuitenkin viimeistään yhdeksän kuukauden kuluessa syntymästä. Toimijan olisi ilmoitettava sikaeläinten siirroista rekisteriin mainitun asetuksen artiklan 3 mukaisesti seitsemän päivän kuluessa siirrosta. Jos sikaeläin kuuluu hyväksytyyn tuotantoketjuun, se merkitään ennen siirtämistä tuotantoketjun ulkopuolelle, kuitenkin viimeistään yhdeksän kuukauden kuluessa eläimen syntymästä.

Pykälän 3 momentin mukaan ennen teuraskuljetukseen luovuttamista eläin merkitään lisäksi tatuomalla ns. teurasmerkintä eläimen keskiselän tai kyljen alueelle keskilinjan molemmille puolille. Jos eläin luovutetaan teuraskuljetukseen suoraan syntymäpitopaikasta tai hyväksytyin tuotantoketjun pitopaikasta viimeistään yhdeksän kuukauden kuluessa syntymästä, voidaan eläin merkitä yksinomaan teurasmerkinnällä. Teurasmerkintä olisi tarpeen eläimen jäljitettävyyden varmistamiseksi sen päätyessä elintarvikeketjuun.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto pitäisi luetteloa hyväksymistään tuotantoketjuista.

Pykälän 5 momentin mukaan tarkempia säännöksiä eläimen merkitsemisestä, tunnistamisesta ja tunnistusmenetelmistä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Tarvetta saattaa tulla muun muassa eläinterveys säännösten 118 artiklan nojalla annettavien delegoitujen asetusten vaatimuksista ja poikkeuksista ottaen huomioon eläinterveys säännösten 269 artiklan mahdollistamat lisätoimenpiteet tai tiukemmat toimenpiteet jäljitettävyyksivaatimuksiin.

12 §. Hevoseläinten tunnistaminen. Hevoseläimet yksilöitäisiin maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 58 artiklan 1 kohdan mukaisesti injektoitavalla transponderilla eli mikrosirulla ja 65 artiklassa tarkoitetulla elinikäisellä tunnistusasiakirjalla. Säännös vastaa voimassaolevia hevoseläinten tunnistusvaatimuksia (maa- ja metsätalousministeriön asetus hevoseläinten tunnistamisesta). Mikrosirun saa eläinsuojeluasetuksen 23 §:n 1 momentin mukaan asettaa hevoseläimelle vain mikrosirun asettamiseen pätevä henkilö. Hevosien tunnistusasiakirjan myöntäviä elimiä Suomessa ovat Hippos ry. sekä Suomen Irlannincobyhdistys FSIC ry. ja Eestin Raskaat Vetohevoset ry. Hippos myöntää Ruokaviraston valtuuttamana tunnistusasiakirjan muille kuin kantakirjaan hyväksytyille hevosille.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin hevoseläimen elinikäisen tunnistusasiakirjan hakemisen määräajasta. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eläimen merkitsemisestä, tunnistamista ja tunnistusmenetelmistä. Tarvetta tarkempiin säännöksiin saattaa tulla muun muassa eläinterveys säännösten 118 ja 120 artiklan nojalla annettavien säädösten vaatimuksista ja poikkeuksista ottaen huomioon eläinterveys säännösten 269 artiklan mahdollistamat lisätoimenpiteet tai tiukemmat toimenpiteet jäljitettävyyksivaatimuksiin.

13 §. *Pidettävien kameli- ja hirvieläinten tunnistaminen.* Hirvieläimiä ovat hirvet, peurat, porot. Kamelieläimiä ovat alpakat ja laamat. Eläinterveys säännösten 117 artiklan mukaan pidettävät maaeläimet - muut kuin nauta-, lammas-, vuohi-, sika- ja hevoseläimiin kuuluvat eläimet—merkitään joko yksilöittäin tai ryhminä silloin, kun näin vaaditaan komission delegoidulla tai täytäntöönpanosäädöksellä.

Pykälässä 1 momentissa ehdotetaan maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 73 artiklaan viitaten, että pitopaikassa syntyvät kameli- ja hirvieläimet, lukuun ottamatta poronhoitoalueella pidettäviä poroja, merkitään tavanomaisella korvamerkillä tai injektoitavalla transponderilla, joihin sisältyy eläimen tunnistuskoodi. Delegoidun asetuksen 73 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan kameli- ja hirvieläinten pitopaikkojen toimijoiden on varmistettava, että tunnistimet kiinnitetään eläimiin niiden syntymäpitopaikassa. Merkitsemisvaatimus koskisi siten pitopaikassa syntyviä eläimiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista hirvieläinten merkitsemiseen komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/520 16 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Tällainen olisi esimerkiksi tilanne, jossa tarhattu hirvieläin vapautettaisiin riistatarhasta luontoon.

Jos poroja pidetään poronhoitoalueen ulkopuolella, pysyvästi tai tilapäisesti, olisi ne merkittävä tunnistuskoodin sisältävällä ehdotetun pykälän mukaisesti tavanomaisella korvamerkillä tai injektoitavalla transponderilla.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä eläimen merkitsemisestä, tunnistamista ja tunnistusmenetelmistä sekä poikkeuksista hirvieläinten merkitsemiseen voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Tarvetta saattaa tulla muun muassa eläinterveys säännösten 118 artiklan nojalla annettavien säädösten vaatimuksista ja poikkeuksista ottaen huomioon eläinterveys säännösten 269 artiklan mahdollistamat lisätoimenpiteet tai tiukemmat toimenpiteet jäljitettävyyksivaatimuksiin.

14 §. *Porojen tunnistaminen poronhoitoalueella.* Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 74 artiklassa säädetään poroja pitäviä toimijoita koskeva poikkeus. Sen mukaan toimijan on varmistettava, että jokainen toimijan pitopaikassa oleva poro tunnistetaan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen hyväksymällä vaihtoehtoisella menetelmällä.

Pykälän 1 momentin mukaan porot merkittäisiin poronhoitoalueella nykyisen käytännön mukaisesti omistajan poromerkillä siten kuin poronhoitolaissa ja sen nojalla säädetään. Jokainen poro merkitään korvalehteen tehtävällä omistajan korvamerkillä, eikä poroilla olisi yksilömerkkiä. Kullakin poron omistajalla saa olla vain yksi poromerkki. Poronhoitoasetuksen (883/1990) 16 §:ssä säädetään tarkemmin poromerkin tekemisestä. Lapin aluehallintovirasto valvoo poronhoitolain noudattamista (poronhoitolain 52 §).

Poronhoitoalueella porojen pitopaikkana pidettäisiin paliskuntaa. Poronhoitolain 6 §:n mukaan poronhoitoalueella asuvat poron omistajat, joiden poroja hoidetaan paliskunnan alueella (*osak-*

kaat), muodostavat paliskunnan. Paliskunta on erityislainsäädännössä määritelty julkista hallintotehtävää hoitava yhteisö (esimerkiksi kun paliskunta päättää poromäärän vähentämisestä). Kuitenkin silloin kun kyse on varsinaisesta porotalouden harjoittamisesta eli taloudellisesta toiminnasta, paliskunta toimii elinkeinonharjoittajana, eikä julkisen hallintotehtävän suorittajana.

Pykälän 2 momentin mukaan paliskunta pitäisi luetteloa paliskunnan osakkaiden omistamista poroista (poronhoitolain 30 §). Poroluetteloon on merkitty, mitä poroja kullakin poronomistajalla on kappalemäärittäin. Tarkempia säännöksiä poroluettelosta voitaisiin antaa mainitun 30 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella. Paliskuntain yhdistys pitää poronhoitoasetuksen 19 §:n mukaan luetteloa käytössä olevista poromerkeistä ja paliskunta pitää luetteloa osakkaidensa poromerkeistä.

Lisäksi kilpaporolla on Paliskuntain yhdistyksen piltta ja ne on rekisteröity yhdistyksen rekisteriin. Poronhoitoasetuksen 1 §:n mukaan Lapin aluehallintovirasto pitää paliskunnista rekisteriä, johon on merkittävä paliskunnan nimi ja osoite, toimialueen rajat sekä poroisännän ja varaisännän nimi. Rekisteriin on liitettävä kartta, johon on merkitty paliskuntien toimialueiden rajat. Paliskuntia on Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien alueella. Paliskunnan on ilmoitettava rekisteriin merkittävät asiat Lapin aluehallintovirastolle. Paliskuntarekisteri on verkossa <http://www.avi.fi/web/avi/avi-lappi-poronhoitoasiat>.

15 §. Lemmikkieläinten tunnistaminen. Lemmikkieläimet, jotka olisi tarpeen tunnistaa, merkitä ja rekisteröidä, säädettäisiin eläinlajeittain maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lemmikkieläinlajeista on lista eläinterveys säännösten liitteessä I, jota voitaisiin käyttää apuna lemmikkieläinlajeja määriteltäessä, olkoonpa kyse lemmikkieläimen pitämisestä yksityisessä tai kaupallisessa tarkoituksessa.

Kyse olisi kansallisesta säännöksestä lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi. Kotitalouksissa pidettäviin lemmikki- ja seuraeläimiin ei sovelleta eläinterveys säännösten yleisiä rekisteröintivaatimuksia (johdanto-osa kohta 24), mutta myös eläinten terveyden suojaamiseksi (esim. rabieksen vastustaminen) lemmikkieläinten rekisteröinti on tarpeen. Eläinterveys säännöstö ei sisällä eläinten hyvinvointia koskevia säännöksiä, mikä todetaan johdanto-osan kohdassa 7. Eläinsuojelulaki ei sisällä säännöksiä eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä. Tämän vuoksi lemmikkieläinten tunnistamisen perussäännös säädettäisiin ehdotetussa laissa.

Hallitusohjelman 2019 mukaan Suomessa olisi huolehdittava koirien ja kissojen tunnistamisesta ja perustettava rekisteri. Tunnistusmerkintä ja rekisteröinti lemmikkieläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi edistäisi osaltaan eläinten vastuullista kasvatus- ja myyntitoimintaa. Lisäksi karanneen tai muuten omille teilleen lähteneen lemmikin omistajan löytyminen olisi todennäköisempää, jos eläin on tunnistusmerkitty ja rekisteröity. Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröimisestä on valmisteltu hallitusohjelman mukaisesti voimassa olevan lain eläintunnistusjärjestelmä lain nojalla.

16 §. Suljettujen pitopaikkojen toimijoille ja eläimiä eräitä erityistarkoituksia varten pitävillä toimijoille myönnettävät poikkeukset. Aluehallintovirasto voisi hakemuksesta antaa toimijalle luvan merkitä suljettujen pitopaikkojen eläimet sekä kulttuurisia, historiallisia, tieteellisiä, virkistys- tai urheilutarkoituksia varten pidettävät nauta-, sika- tai lammas- ja vuohieläimet eläimelle säädetyistä tunnistusvaatimuksista poiketen maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen kullekin eläinlajille 39—40, 47 ja 54 artiklassa määritellyn mukaisesti.

Suljettu pitopaikka on määritelty eläinterveys säännösten 4 artiklan 48 kohdassa. Suljetuissa pitopaikoissa eläimiä pidetään muun muassa näyttelyihin tai tieteelliseen tutkimukseen liittyviä

tarkoituksia varten, kuten eläintarha- tai laboratorioeläimiä. Kulttuurisiin tarkoituksiin eläimiä voidaan käyttää esimerkiksi elokuvia tuotettaessa.

17 §. Lammas- ja vuohieläinten sekä sikaeläinten siirrot Suomen alueella. Pykälässä säädettäisiin, että jos lammas- ja vuohieläinten sekä sikaeläinten tiedot ovat tietokannassa, ei Suomen alueella tehtäviin eläinten siirtoihin tarvittaisi erillistä siirtoasiakirjaa. Ehdotus perustuu eläin-terveyssäännösten 113 artiklan 2 kohtaan ja 116 artiklaan. Lammas- ja vuohieläinten siirtoasiakirjan tiedoista on säädetty maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 50 artiklassa ja sikaeläinten siirtoasiakirjan tiedoista asetuksen 57 artiklassa.

18 §. Eräiden eläinten tunnistusasiakirjat toiseen jäsenvaltioon siirtoa varten. Pykälän ensimmäisen momentin ensimmäisen kohdan mukaan koiria, kissoja ja frettejä toiseen unionin jäsenvaltioon siirrettäessä eläimen mukana olisi oltava maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 71 artiklan mukaisesti lemmikkieläinasetuksen (EU) N:o 576/2013 mukainen tunnistusasiakirja, ns. lemmikkieläinpassi. Lemmikkieläinasetuksen 22 artiklan mukaan hyväksytty eläinlääkäri myöntää lemmikkieläimen tunnistusasiakirjan.

Ensimmäisen momentin toisen ja kolmannen kohdan mukaan kiertävien sirkusten ja eläinnäytösten eläimiä toiseen jäsenvaltioon siirrettäessä eläimille pitää olla tunnistusasiakirja tai siirtoasiakirja, jonka aluehallintovirasto voisi hakemuksesta myöntäisi.

Toisen momentin mukaan vastuu eläintä koskevien vaatimusten täyttymisestä olisi sillä, joka siirtää eläintä toiseen jäsenvaltioon.

Kolmannen momentin mukaan tarkemmat säännökset tunnistus- ja siirtoasiakirjasta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

19 §. Kuolleiden märehitijöiden ilmoittaminen. Pykälän mukaan sivutuotelaisissa tarkoitettua luokkaan 1 tai 2 kuuluvaa ainesta vastaanottava käsittelylaitos ja hyväksytty polttolaitos olisivat velvollisia ilmoittamaan Ruokaviraston eläintietojärjestelmään kuolleiden märehitijöiden vastaanottamisesta laitokseen. Ehdotus vastaa luokan 1 aineista vastaanottavan käsittelylaitoksen osalta voimassa olevan lain 13 §:ää. Jatkossa myös luokan 2 ainesta vastaanottava käsittelylaitos ja hyväksytty polttolaitos olisivat velvollisia tekemään ilmoituksen.

Jäljitettävyyden kannalta on tärkeää, että kaikista niistä eläimistä, jotka lähtevät tilalta raatoina hävitykseen tai käsittelyyn, myös käsittely- ja polttolaitoksessa tehtäisiin ilmoitukset suoraan rekisteriin. Laitoksen vastaanottoilmoitus tulisi tehdä yksilöeläinakohtaisesti eläintietojärjestelmässä olevien yksilöeläinten osalta.

4 luku Toimivaltaiset viranomaiset

20 §. Ruokavirasto. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokaviraston tehtäviin kuuluisi suunnitella, ohjata ja kehittää valtakunnallisesti eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa. Ruokavirasto suunnittelisi, ohjaisi, kehittäisi ja valvoisi keskushallinnon viranomaisena säännösten toimeenpanoa ja niiden noudattamista. Momentti vastaa voimassa olevan lain 24 §:n 1 momenttia. Ruokavirasto olisi valvonta-asetuksen 3 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu keskusviranomainen.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi säännösten noudattamista niissä teurastamoissa, joissa se suorittaa elintarvikelainsäädännön mukaisen valvonnan. Säännös vastaa voimassa olevan lain 24 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto laatisi valvontaa koskevan valtakunnallisen suunnitelman, joka on osa valvonta-asetuksen 109 artiklan mukaista monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa. Valtakunnallisen valvontasuunnitelman avulla Ruokavirasto voisi ohjata muita toimivaltaisia viranomaisia toimimaan valvontatoiminnalle asetettujen periaatteiden ja tavoitteiden sekä painopisteiden mukaisesti. Valvontasuunnitelman ensisijaisena tavoitteena olisi ohjata valvontaa ja edistää valvonnan suunnitelmallisuutta sekä avoimuutta elinkeinonharjoittajien suuntaan.

Ruokavirasto vastaisi myös eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan tilastoinnista ja raportoinnista. Ruokavirasto olisi valvonta-asetuksen 4 artiklan 2 b kohdassa tarkoitettu komission ja muiden jäsenvaltioiden kanssa tehtävää yhteistyötä koordinoiva viranomainen ja se olisi valvonta-asetuksen 103 artiklan mukainen yhteyselin. Ruokavirasto vastaisi myös komissiolle toimitettavasta valvonta-asetuksen 113 artiklan mukaisesta vuosikertomuksesta.

21 §. Aluehallintovirasto. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto ohjaisi ja valvoisi säännösten noudattamisesta toimialueellaan. Säännös vastaisi asiasisällöltään voimassa olevan lain 24 §:n 3 momenttia. Virallinen valvonta ja muut viralliset toimet järjestettäisiin valvonta-asetuksen mukaisesti.

Toisen momentin mukaan aluehallintovirasto laatisi valtakunnalliseen suunnitelmaan perustuvan alueellisen valvontasuunnitelman. Esimerkiksi valvontakohteiden, tarkastusten ja tarkastustiheyksien tarkempi määrittely kuuluisi alueellisten ja paikallisten viranomaisten laatimiin valvontasuunnitelmiin. Aluehallintovirasto valvoisi säännösten noudattamista myös protourastamoissa, joissa se suorittaa elintarvikelainsäädännön mukaisen valvonnan.

Lisäksi aluehallintovirasto vastaisi unionin lainsäädännössä jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä tehtävistä, jollei tässä laissa toisin säädetä. Eläinterveys säännöstyössä, valvonta-asetuksessa ja niiden nojalla annettavissa delegoiduissa ja toimeenpanosäädöksissä on useita jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyjä tehtäviä, joiden vuoksi tehtävien hoitamisesta vastuullinen taho olisi nimettävä aukottomasti. Tällöin aluehallintovirasto olisi se taho, jolle jäsenvaltion ja toimivaltaisen viranomaisen tehtävät kuuluisivat, jollei laissa olisi erikseen toisin säädetty.

22 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain (897/2009) 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan keskuksat hoitavat niille erikseen säädetyjä tehtäviä muun muassa eläintunnistusjärjestelmän toimialalla.

ELY-keskuksat suorittaisivat toimialueellaan tarkastukset eläinten pitopaikoissa paikan päällä ja valvoisivat muutenkin eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista valvonta-asetuksen mukaisesti. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 24 §:n 5 momenttia. Lisäksi tarkoituksena olisi selkeyttää ELY-keskuksen ja aluehallintoviraston välistä valvontaprosessia siten, että jatkossa ELY-keskus tekisi myös täydentävien ehtojen seuraamusehdotuksen.

ELY-keskuksat hoitaisivat tehtäviään siten kuin tulostavoiteasiakirjassa vuosittain ELY-keskusten ja niitä ohjaavien ministeriöiden välillä sovitaan. MMM on asettanut hallinnonalaan koskevien tulostavoitteiden käytännön valmistelemista ja niiden toteutumisen seurantaan varten toimialaohjauksen ryhmän, jota johtaa Ruokavirasto. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta sisältyy Ruokaviraston laatimaan ELY-keskusten vuosittaiseen valvontasuunnitelmaan. Valvontasuunnitelman liitteinä ovat lisäksi arviot eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontamäärästä vuosittain jokaiselle ELY-keskukselle. Tiloilla tehtäviä tarkastuksia suorittavat ELY-keskusten tarkastajat.

Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien tukien edellytyksenä. Täydentävien ehtojen valvontaa tehdään eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin osalta ELY-keskuksissa ja tukia hakeneista tiloista valvotaan vähintään 3 % tiloista. Tätä otantavalvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammask- ja vuohitiloille ja tilat valitaan riskianalyysillä käyttäen. Ruokavirasto ohjaa ELY-keskuksia täydentävien ehtojen valvonnassa sekä substanssiohjauksen että täydentävien ehtojen ohjauksen kautta.

23 §. Kunnaneläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäri vastaisi virka-alueellaan siitä, että eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia säännöksiä noudatetaan sekä virallinen valvonta ja muut viralliset toimet järjestetään valvonta-asetuksen mukaisesti. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 24 §:n 4 momenttia. Jos laiminlyöntejä havaitaan, kunnaneläinlääkäri ryhtyisi toimenpiteisiin puutteiden poistamiseksi. Ruokavirasto ohjaisi kuntia monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa kunnaneläinlääkärit tekisivät pääsääntöisesti kuitenkin muun valvonnan yhteydessä, esimerkiksi suorittaessaan eläinsuojeluepäilyyn perustuvaa valvontaa.

24 §. Tulli. Ehdotettu pykälä Tullin valvontatoimivallasta olisi uusi. Voimassa olevassa laissa Tulli ei ole valvontaviranomainen. Tullille olisi tarkoituksenmukaista säätää toimivaltaa valvoa yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa eläimen tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista EU:n sisärajoilla. Usein ennakkotieto valvontatarpeesta saataisiinkin juuri aluehallintovirastosta. Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 70-72 ja 77-79 artiklassa säädetään vaatimuksista eräiden eläinten siirroissa toiseen jäsenvaltioon. Tulli voisi yhteistyössä aluehallintoviraston valvoa eläimiä koskevia asiakirjoja ja eläinten tunnistusmerkintöjä. Valvontaa tehtäisiin Tullin muun valvonnan yhteydessä ja Tullin resurssien puitteissa.

Eläinten ja eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain 6 §:ssä säädetään Tullin tehtävistä tuonnissa.

25 §. Poliisin suorittama valvonta. Ehdotettu pykälä poliisin valvontatoimivallasta olisi uusi. Voimassa olevassa laissa poliisi ei ole valvontaviranomainen. Poliisin valvontatoimivalta olisi rajattu eläimen tunnistusasiakirjan valvontaan eläinkuljetusten valvonnan yhteydessä. Ruokavirasto ja poliisi ovat katsonneet, että poliisille olisi tarkoituksenmukaista säätää oikeus tarkastaa eläimen tunnistusasiakirja, joka kuljettajan tulisi esittää poliisille pyynnöstä. Ruokavirasto ohjeistaisi poliisia siitä, missä eläinlajeissa asiakirja vaaditaan ja minkälainen asiakirjan tulee olla. Tällä hetkellä vaatimus koskee hevoseläimen elinikäistä tunnistusasiakirjaa.

Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 66 artiklan 1 kohdan mukaan hevoseläimiä pitävien toimijoiden on varmistettava, että elinikäinen tunnistusasiakirja on aina hevoseläimen mukana. Eläinterveys säännösten 4 artiklan 25 kohdan mukaan kuljettaja on toimija, joka kuljettaa eläimiä omaan lukuunsa tai kolmannen osapuolen lukuun. Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/262 (hevospassiasetus) 2 artiklan mukaisesti kuljetuksen aikana kuljettaja on vastuussa eläimestä. Hevospassiasetus on parhaillaan uudistettavana.

26 §. Eräiden tehtävien siirtäminen muulle kuin viranomaiselle. Valvonta-asetuksen 28—33 artiklassa säädettyillä edellytyksillä voitaisiin siirtää tiettyjä viralliseen valvontaan ja muihin virallisiin toimiin kuuluvia tehtäviä yhdelle tai useammalle toimeksiannon saaneelle luonnolliselle henkilölle tai toimielimelle. Toimeksiannon edellytyksiä tehtävien siirrolle ovat muun muassa toimeksiannon saavan henkilön tai henkilöstön asiantuntemus, pätevyys ja kokemus. Kyse olisi perustuslain 124 §:n mukaisesta julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle.

Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voisivat siirtää luonnolliselle henkilölle valvonta-asetuksen 30 artiklan mukaisesti viralliseen valvontaan kuuluvia tehtäviä, kuten tarkastuksia. Toimeksiannon saajat hoitaisivat Ruokaviraston tai aluehallintoviraston puolesta tai apuna sopimuksessa määriteltyjä valvontatehtäviä. Toimeksiannon saaneella ei olisi oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin. Artiklan mukaisesti toimeksiannon saajalta edellytetään asiantuntemusta ja pätevyyttä. Momentti vastaa asiassällöltään pääosin voimassa olevan lain 25 §:n valtuutettua tarkastajaa. Hallinnolliset päätökset asiassa tekisi toimeksiannon antanut viranomais.

Pykälän 2 momentin mukaan toimielin tai luonnollinen henkilö voitaisiin valtuuttaa eläinterveys sääntöjen 108 artiklan 5 kohdan c alakohdan mukaisesti tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käytännön toteutusta varten, mukaan lukien tunnistusasiakirjojen antaminen ja asiakirjamallien laatiminen 110 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohdan mukaisesti. Momentti vastaisi voimassa olevan lain 7 §:n avustavaa tehtävää rekisteritietojen päivittämisen ja eläinten tunnistamisen osalta. Kyseessä olisi valvonta-asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa on määritelty *muu virallinen toimi*. Muihin virallisiin toimiin kuuluu myös lupien ja virallisten todistusten myöntäminen. Valtuutuksen antamisen edellytykset perustuvat sekä eläinterveys sääntöjen 14 artiklan 2 kohtaan, jossa viittaus 1 kohdan c alakohdan ii kohtaan, että valvonta-asetuksen 31 artiklaan. Edellytyksenä tehtävän siirtoon on muun muassa henkilöiden tai henkilöstön riittävä erityisosaaminen, pätevyys ja kokemus.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa viranomaiskoneiston ulkopuolelle vain lailla tai lain nojalla, jos tehtävän antaminen on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä tehtävän antaminen vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tietty toiminnat voi olla tarkoituksenmukaista siirtää joltain osin viranomaiskoneiston ulkopuolelle toiminnan joustavuuden ja tehokkuuden vuoksi ja se vähentäisi viranomaisten voimavarojen lisäystarpeita. Esimerkiksi Hippos hoitaa viranomaisista avustavana hevoseläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin liittyviä tehtäviä. Vastaavaa tehtävää voisi koirien rekisteröinnissä hoitaa alan yhteisö tai muu taho. Toimeksiantaja vastaisi toimeksiannon saajan pätevyydestä tehtäviinsä. Käytännössä toimeksiannon sisältö sekä toimeksiannon saajan pätevyysvaatimukset ja muut ehdot voivat vaihdella kohteena olevan eläinlajin mukaan.

Pykälän kolmannen momentin mukaan toimeksianto tai valtuutus voitaisiin peruuttaa, jos asetettujen ehtojen noudattaminen laiminlyödään tai velvoitteita olennaisesti rikotaan, vaikka puutteista olisi huomautettu. Tehtävän peruuttamisesta säädetään valvonta-asetuksen 33 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdassa. Artiklan toinen alakohta ei kuitenkaan rajoita toimivaltaa peruuttaa tehtävä muistakin syistä. Tällainen muu syy voisi olla tilanne, jossa toimeksi annettua tehtävää ei enää tarvita esimerkiksi siksi, että viranomaisella ei enää ole tarjota kyseisiä tehtäviä.

Pykälän 4 momentin mukaan toimeksiannon saaja ja valtuutettu toimisivat tehtävässään Ruokaviraston lukuun ja sen valvonnassa. Momentissa säädettäisiin, että tehtävää viranomaisen ulkopuolisena hoitavat toimisivat tehtävässään virkavastuulla. Tehtävissä noudatetaan hallinnon yleislakeja. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

5 luku Valvonta ja rekisterit

27 §. Tarkastusoikeus. Eläinterveys sääntöjen johdanto-osan kohdan 169 mukaan eläinterveys sääntö ei sisällä säännöksiä virallisesta valvonnasta, koska kyseisistä säännöistä säädetään virallista valvontaa koskevan unionin horisontaalisen lainsäädännön (valvonta-asetus) puitteissa. Ehdotettu pykälä tarkastusoikeudesta perustuu valvonta-asetukseen, mutta vastaa asiassällöltään voimassa olevan lain 28 §:n 1 ja 2 momenttia.

Valvontaa ja muita virallisia toimia koskevista yleisistä vaatimuksista säädetään valvonta-asetuksen 9—15 artiklassa. Valvontaa on 9 artiklan mukaan suoritettava säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä. Johdanto-osan kappaleen 32 mukaan toimivaltaisten viranomaisten olisi vahvistettava virallisen valvonnan tiheys ottaen huomioon tarve mukauttaa valvontatoimet riskiin ja odotettavaan säännösten noudattamisen tasoon eri tilanteissa, mukaan lukien mahdolliset elintarvikeketjua koskevan unionin lainsäädännön rikkomiset petollisten tai vilpillisten käytäntöjen avulla. Valvonta-asetuksen säännöksiä voitaisiin soveltuvin osin soveltaa myös tämän lain nojalla annettujen lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien kansallisten säännösten valvontaan.

Hallintolain 39 §:stä poiketen valvonta-asetuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaan valvonta olisi suoritettava ilman ennakkoilmoitusta, paitsi jos tällainen ilmoitus olisi tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten.

Valvonta-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaan toimivaltaisen viranomaisen henkilöstölle on varmistettava pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua toimijan hallussaan pitämiin asiakirjoihin. Artiklan 15 mukaan toimijoiden on pyynnöstä annettava viranomaisen henkilöstölle mahdollisuus tutustua toimijan tiloihin, ympäristöön, kuljetusvälineisiin, sähköisiin tiedonhallintajärjestelmiin, eläimiin, tavaroihin, asiakirjoihin ja muihin merkityksellisiin tietoihin

Viranomaisten yleisestä ohjaus- ja neuvontavelvollisuudesta säädetään hallintolaissa. Valvontaviranomaisen olisi tarvittaessa annettava toimijalle tarpeellisia ohjeita ja kehotuksia säännösten noudattamiseksi. Kehotus ei ole hallintopäätös eikä siitä voi valittaa. Kehotus puutteiden korjaamiseksi olisi kuitenkin kirjattava tarkastuspöytäkirjaan tai vastaavaan asiakirjaan, josta asia voitaisiin myös jälkikäteen todentaa. Viranomaisen olisi myös valvottava, että toimija on kehotuksesta korjannut puutteet. Valvonta-asetuksen 79 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan valvonnassa havaitun toimijan säännösten noudattamatta jättämisen vuoksi tehtävästä viranomaisen uusintatarkastuksesta peritään maksu.

Toisessa momentissa säädettäisiin tarkastuksen tekemisestä kotirauhan piirissä perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tarkastuksen ja näytteenoton saisi tehdä vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltu syy epäillä toimijan syyllistyneen 38 §:ssä tarkoitettuun eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain rikkomiseen, josta voi aiheutua vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, eläinten hyvinvoinnille tai elintarviketurvallisuudelle. Tarkastuksen kotirauhan piirissä saisi tehdä vain toimivaltainen viranomainen.

Kotirauhan suojaa rajoittavalla toimenpiteellä tulee olla selvä ja riittävän läheinen yhteys johonkin perustuslaissa turvattuun perusoikeussääntöön, jotta tällainen toimenpide olisi välttämätön perusoikeuksien turvaamiseksi. Eläimen tunnistamisen ja rekisteröinnin tarkastuksen kotirauhan piiriin ulottuvana toimenpiteenä ei yleensä voida katsoa olevan sillä tavoin välttämätön perusoikeuksien, kuten oikeuden elämään ja turvallisuuteen, suojaamiseksi kuin perustuslaissa tarkoitetaan. Merkintöjen tarkastus kotirauhan piirissä voitaisiin kuitenkin tehdä esimerkiksi eläinten terveyttä tai eläinten hyvinvointia koskevan tarkastuksen yhteydessä. Esimerkkinä voisi olla afrikkalaisen sikaruton epäily asunnossa lemmikkinä pidettävässä miniporssaassa.

28 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän ensimmäisessä momentissa ehdotetaan tarkastusten ja valvonnan edellyttämästä toimivaltaisen viranomaisten tiedonsaantioikeudesta. Pykälä vastaa osittain voimassa olevan lain 28 §:n 3 momenttia. Valvonnan suorittamiseksi toimivaltaisella vi-

ranomaisella ja 26 §:n 1 momentissa tarkoitettulla toimeksiannon saaneella olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot muilta viranomaisilta, toimijoilta ja muilta tahoilta, joita tässä laissa tai Euroopan unionin lainsäädännössä, kuten eläinterveys säännöstyössä ja valvonta-asetuksessa, säädettyt velvoitteet koskevat. Tietojen saantioikeus on rajattu vain välttämättömiin tietoihin, tietoja käsitellään vain virkavelvollisuuden piirissä ja ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvien säännösten valvonnassa.

Valvontaa varten tarvitaan tietoja eläimiä pitävistä toimijoista ja henkilöistä, eläinkuljettajista ja –välittäjistä sekä eläinten pitopaikoista ja eläimistä. Tiedot koskisivat toimijoiden elinkeinotoimintaa. Valvontaa varten tarvittava tieto toimijan toiminnasta ei välttämättä ole yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa, kuten toimijan taloudellinen tilanne. Valvontaa varten nämäkin tiedot voisivat kuitenkin olla tarpeen toimijan tilanteen hahmottamisessa. Valvonnan suorittamista varten toimijoiden on valvonta-asetuksen 15 artiklan mukaisesti avustettava viranomaisia tehtävien suorittamisessa. Tietoihin sisältyisi henkilötietoja. Myös eläimiä koskevat tiedot sisältävät henkilötietoja, kuten eläimen omistajan tiedot. Henkilön arkaluonteisia tietoja ei tarvita eikä sisällytetä tietoihin.

Pykälän toinen momentti vastaisi voimassa olevan lain 16 §:ää. Peltolohkorekisteristä, kiinteistötietojärjestelmästä, ympäristöhallinnon tietojärjestelmästä sekä oikeushallinnon tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä saatavista tarpeellisista tiedoista säädettäisiin momentin mukaisesti. Tiedonsaantioikeus liittyisi sellaisiin tietoihin, jotka ovat tarpeen muun muassa rekisteröitymisvelvollisuuden toteuttamiseksi ja valvomiseksi, toimijaan kohdistuvien kieltojen ja rajoitusten toteuttamiseksi taikka rekisterinpitäjän tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2016/679 (yleinen tietosuojalain), jäljempänä *tietosuojalain*, 6 artiklan 1 kohdan c alakohta.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston ja ELY-keskuksen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä 36 §:ään ehdotetun seuraamusmaksun määräämistä varten välttämättömät tiedot sakkorekisteristä. Tietosuojalain 7 §:n mukaan tietosuojalain 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä vain rajatusti, esimerkiksi silloin, kun käsittelyssä säädetään laissa. Tiedonsaantioikeus sakkorekisteristä olisi tarpeen, jotta voitaisiin noudattaa kaksoisrangaistavuuden kieltoa eli varmistaa, ettei seuraamusmaksua määrätä sille, joka on samasta teosta jo tuomittu sakkorangaistukseen tuomioistuimessa. Sakkorekisteristä säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain 5 luvussa. Sakkorekisterin sisältämät rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja. Oikeusrekisterikeskus saa pyynnöstä luovuttaa sakkorekisteristä tietoja vain niille, joiden oikeudesta mainittujen tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla.

Toimenpiteet rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi toteutuisivat tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädettyillä suojatoimilla. Tällaisia suojatoimia olisivat muun muassa henkilöstön osaamisen ja erilaisten valvontakeinojen toteuttaminen sekä teknisten järjestelmien toimivuuden takaaminen. Myös erityislainsäädäntö itsessään muodostaisi yhden tietosuojalain edellyttämän suojatoimen.

Ehdotettu henkilötietoja koskeva sääntely on täsmällistä ja tarkkarajaista, ja henkilötietojen käsittelylle on tietosuojalain mukainen peruste.

Tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä muille viranomaisille säädetään ruokahallinnon tietovarannosta annetun lain 8 §:ssä.

29 §. Virka-apu. Pykälässä viitattaisiin poliisilakiin. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 30 §:ää. Poliisilain mukaan poliisin olisi annettava virka-apua laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Poliisin antama virka-apu olisi pääsääntöisesti maksullista.

30 §. Rekisterit. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rekisterin sisällöstä. Toimivaltaisten viranomaisten olisi eläinterveys säännösten johdanto-osan kohdan 105 mukaan ajantasaisten tietojen saatavuuden varmistamiseksi perustettava ja pidettävä yllä kyseisten pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteriä. Eläntautien jäljittämiseksi eläimille on oltava soveltuvat tunnistus- ja rekisterointivaatimukset (johdanto-osan kohta 107).

Maaeläinten ja sukusolujen ja alkioiden pitopaikoista, toimijoista sekä vesiviljelypitopaikoista pidettäisiin rekisteriä. Rekisteriin talletetaan toimijan toimittamat 84, 87, 90 ja 172 artiklassa vaaditut tiedot, kuten pitopaikan toimijan nimi ja osoite sekä eläinlajit ja pitopaikan tyyppi. Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 18—20 artiklassa, vesiviljelypitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen artiklassa 20 artiklassa sekä maaeläinten sukusoluja ja alkioita koskevan delegoidun asetuksen 6 artiklassa säädetään pitopaikoista ja toimijoista rekisteriin merkittävistä tarkemmista tiedoista. Myös 3—5 §:n valtuussäännösten nojalla annettavista poikkeuksista voitaisiin rekisteriin tallettaa tarpeelliset tiedot. Eläimistä rekisteriin talletetaan eläinterveys säännösten 109 artiklassa ja sen tai tämän lain nojalla annetuissa säännöksissä säädetty tiedot. Lemmikkieläimestä vastuussa olevan tahon olisi ilmoitettava 15 §:n nojalla annetun eläinlajikohtaisen asetuksen edellyttämät tiedot rekisteriin merkittäväksi. Henkilötietojen käsittely liittyy rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen hoitamiseen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietosuojasetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja tietoja ei käsitellä eikä rekisteriin talleteta. Rekisteriin merkittäisiin myös kuolleiden märehitijöiden vastaanottaminen sivutuoteasetuksessa tarkoitettua luokan 1 ja 2 ainesta käsitteleviin tai polttamalla hävittäviin laitoksiin 19 §:n mukaisesti.

Valvonnan kannalta olisi myös tärkeää pitää rekisteriä viranomaisten suorittamista tarkastuksista ja toimijalle annetuista kielloista, rajoituksista ja muista toimenpiteistä. Valvonta-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan valvonnassa olisi otettava huomioon, miten toimijat ovat aiemmin noudattaneet sääntöjä. Kyse olisi hallinnollisista toimista ja seuraamuksista, eikä rekisteriin merkittäisi tietosuojasetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja rikostuomioita tai rikkomuksia.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin ruokahallinnon tietovarannosta annettuun lakiin (/), jossa säännellään muun muassa rekisterinpitäjistä ja rekistereihin liittyvistä vastuista. Ruokahallinnon tietovaranto on hallinnonalan viranomaisten yhteiskäytössä, mutta kunkin viranomaisen oikeus saada ja käyttää tietoja määräytyy yleislakien sekä viranomaisten tehtävien ja erityislakien mukaan. Tietovarannon tietojen luovuttamisesta säädetään tietovarantolain 6 §:ssä. Esimerkiksi eläinsuojelulain 15 §:n mukaisille kunnan löytöeläinten talteenotto paikoille olisi tarpeen luovuttaa tiedot eläimen rekisteröineestä henkilöstä tai tahosta, joka löytyisi eläimeen kiinnitetyn mikrosirun perusteella. Tullille toimitettujen tietojen käsittelyn osalta noudatettaisiin henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 2 luvun säännöksiä.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 21 §:ssä säädetään tiedon säilytysajan määrittelystä ja siinä huomioon otettavista seikoista. Mainittua pykälää sovellettaisiin pääsääntöisesti tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin. Henkilötietojen poistamisesta rekisteristä säädetään tietovarantolain 12 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia eläinterveys säännösten ja tämän lain edellyttämiä säännöksiä rekisterin sisällöstä, rekisteritietojen merkitsemisestä ja rekisterointiin liittyvistä menettelyistä.

31 §. Rekisterikysely. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin tietyille tahoille velvollisuus saada rekisteristä eläintä koskevia tietoja. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 15 §:ää. Rekisterikyselyllä voisi selvittää eläimen vaihdanta- tai elintarvikekelpoisuuteen liittyvät tiedot, kuten tiedot eläimen alkuperästä ja asianmukaisesta rekisteröimisestä sekä eläimeen kohdistuvista rajoituksista tai kielloista. Ennen kuin eläin otetaan eläinvälitykseen, kuljetettavaksi tai teurastettavaksi, olisi voitava varmistaa sen kelpoisuus. Näissä tapauksissa tiedot olisivat maksuttomia. Mahdollisuus tehdä rekisterikysely perustuu EU-säännöksiin tai tautitilanteen vaatimaan jäljitettävyyteen. Eläinterveys säännösten 269 artikla mahdollistaa sen, että kansallisilla säännöksillä asetetaan eläinten jäljitettävyyttä koskevia lisävaatimuksia ja tiukempia vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella määriteltäisiin ne eläinlajit, joista 1 momentin mukaan olisi tehtävä rekisterikysely. Samoin asetuksella voitaisiin täsmentää rekisterikyselyn sisältöä ja kyselymenettelyä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toimijalle oikeus ennen eläimen ostamista tehdä rekisterikysely 2 momentissa määritellyistä eläinlajeista eläimestä rekisteriin merkittyjen tietojen tarkistamiseksi. Rekisterikyselyssä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena on tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta.

6 luku Pakkokeinot ja seuraamukset

32 §. Määräys. Ehdotettu pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 31 §:ää, jossa säädetään epäkohdan poistamisesta. Jos toimija ei noudata eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevaa lainsäädäntöä, toimivaltainen viranomainen voisi määrätä toimijan täyttämään velvollisuutensa välittömästi tai määräajassa. Vastaavasti määräys voisi koskea myös kokoamista toteuttavaa pitopaikasta riippumatonta toimijaa tai eläinkuljettajaa, joka ei noudata tämän lain tai eläinterveys säännösten vaatimuksia eläinten tunnistamisessa. Lisäksi määräys merkitä ja rekisteröidä lemmikkieläin, esimerkiksi koira, voitaisiin antaa eläimen omistajalle tai haltijalle, joka ei ole noudattanut säädettyjä vaatimuksia.

Pykälässä säädettäisiin lievimmästä viranomaisen käytössä olevasta pakkokeinosta, joka tulee käytettäväksi silloin, kun hallintolain mukaisella kehotuksella ei saada poistetuksi määräysten vastaisuutta tai kehotuksen antamista ei laiminlyönnin toistuvuuden, vakavuuden tai muun syyn vuoksi voida pitää riittävänä. Valvonta-asetuksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on selvitettävä mistä säännösten noudattamatta jättäminen johtuu ja ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin puutteen korjaamiseksi. Toimivaltainen viranomainen luonnollisesti harkitsee käytettävien toimenpiteiden voimakkuutta suhteessa ilmenevään epäkohtaan ja sen luonteeseen.

Määräys olisi kaikkien toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuus puuttua havaittuihin epäkohtiin. Määräys tulisi annettavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa on laiminlyöty säädetty ilmoitusvelvollisuus, eläinten merkitseminen tai tietojen kirjaamisvelvoite. Määräyksen täyttämiseksi asetettavan määräajan pituus riippuisi puutteen laadusta ja siitä, kuinka pian kyseinen puute olisi korjattavissa. Tarvittaessa määräystä voitaisiin tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla.

33 §. Kielto ja muut hallinnolliset toimenpiteet. Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 32 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltainen viranomainen voisi valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisesti rajoittaa tai kieltää toimijaa saattamasta eläintä markkinoille, muuten luovuttamasta tai siirtämästä pitopaikkaan tai pitopaikasta, jos toimija ei noudata tämän lain, eläinterveys säännösten tai niiden nojalla annettuja säännöksiä. Toimivaltainen viranomainen voisi määrätä muistakin asianmukaisiksi katsomistaan mainitun artiklan 2

kohdan mukaisista toimenpiteistä. Pitopaikan toimijan lisäksi kieltö ja muut asianmukaiset toimenpiteet voisivat koskea myös kokoamista toteuttavaa pitopaikasta riippumatonta toimijaa tai eläinkuljettajaa, joka ei noudattaisi toiminnassaan tämän lain tai eläinterveys säännösten säännöksiä eläinten tunnistamisessa. Tulli voisi toteuttaa momentissa tarkoitettuja pakkokeinoja eläinten tunnistamisen ja tunnistusasiakirjan valvonnassa eläinten jäsenvaltioiden välisten siirtojen yhteydessä.

Eläinterveys säännösten 124 artiklan 2 kohdan mukaan toimijat saavat siirtää pidettäviä maa-eläimiä pitopaikoistaan ja ottaa vastaan tällaisia eläimiä ainoastaan, jos ne tulevat rekisteröidyistä pitopaikoista tai rekisteröintivaatimuksista poikkeuksen saaneen pitopaikasta ja ne täyttävät 112—115 ja 117 artiklassa säädetyt sekä 118 ja 120 artiklan nojalla hyväksytyissä säännöissä asetetut tunnistamis- ja rekisteröintivaatimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan pitopaikassa tarkastuksen suorittanut viranomainen voisi rajoittaa tai kieltää eläimen siirtämisen pois pitopaikasta, jos eläin ei ole tunnistettavissa vaatimusten mukaisesti ja on ilmeistä, että eläimen tunnistamista ei pystytä varmistamaan. Tunnistettu eläin tarkoittaa, että se on myös rekisteriin merkitty tunnistetietoineen. Yleensä ELY-keskus tekee tarkastukset eläinten pitopaikoissa, mutta muukin toimivaltainen viranomainen voisi tarpeen mukaan tehdä pitopaikkaan tarkastuksen.

Pykälän 3 momentin mukaan aluehallintovirastolla olisi oikeus ELY-keskuksen puolesta tapauskohtaisesti ottaa päätettäväkseen kieltää eläimen siirtäminen pitopaikasta pois. Jos esimerkiksi saman pitopaikan toimijan useissa eläimissä ilmenee merkintäpuutteita ja merkintäpuutteiden lisäksi muidenkin säännösten noudattamatta jättämistä, taikka puutteet aiheuttaisivat ihmisten ja eläinten terveydelle, eläinten hyvinvoinnille taikka elintarviketurvallisudelle vakavaa vaaraa, olisi aluehallintovirastolla oikeus ottaa asia selvittääkseen ja päättääkseen kiellosta. Muun muassa eläinten hyvinvointiin liittyvissä ongelmissa voitaisiin tarvita sellaista eläinlääkinnällistä osaamista ja ammattitaitoa, jota ei välttämättä ELY-keskuksissa ole. Aluehallintovirasto vastaisi päättämistään toimenpiteistä ELY-keskuksen avustuksella.

Pykälän 4 momentin mukaan 1—3 momentissa tarkoitettu rajoitus tai kieltö olisi peruutettava heti, kun selvityksen perusteella voidaan varmistua siitä, että epäkohta olisi korjattu ja velvoitteita noudatetaan, eli eläimen tunnistaminen ja jäljitettävyyden on varmistettu.

Pykälän 5 momentin mukaan aluehallintovirasto olisi toimivaltainen päättämään tunnistamattoman eläimen lopettamisesta. Valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdan k alakohdan mukaisesti eläin voidaan määrätä teurastettavaksi tai lopetettavaksi edellyttäen, että tämä on tarkoituksenmukaisin toimenpide ihmisten terveyden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suojelemiseksi. Jos eläintä ei olisi mahdollista tunnistaa todistettavasti, olisi eläin lopetettava. Esimerkiksi 1980-luvulla nautaeläimiä lopetettiin Euroopassa ihmisiin tarttuvan ns. hullun lehmän taudin hävittämiseksi. Voimassa olevan lain 34 § koskee tunnistamattoman nautaeläimen lopettamista. Ehdotus koskisi muitakin tunnistamista edellyttäviä, mutta tunnistamattomaksi jääneitä eläimiä. Lopetetusta eläimestä toimivaltainen viranomainen ei myöntäisi korvausta. Toimija on omalla toiminnallaan aiheuttanut tilanteen, jos hän on jättänyt eläimen tunnistamatta eikä pysty sitä enää tunnistamaan. Eläimen lopettaminen kattaa myös lopetetun eläimen raadon toimittamisen luokan 1 käsittelylaitokseen taikka hautaamisen eläimistä saatavista sivutuotteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (783/2015) erikseen määrittelemillä alueilla.

34 §. Rekisteröinnin peruuttaminen. Pykälän 1 momentin mukaan toimijan rekisteröinti voitaisiin peruuttaa, jos rekisteröinnille säädetyt edellytykset eivät enää täyty tai toimija olennaisesti rikkoo säädettyjä vaatimuksia, eikä viranomaisen kehotuksesta huolimatta asetetussa määrä-

ajassa korjaa puutetta. Ehdotetussa momentissa rikkomukselta edellytetään olennaisuutta valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdan j alakohdassa säädetyn rekisteröinnin peruuttamisen edellytysten lisäksi. Esimerkiksi 4 §:ssä tarkoitettujen kokoamista toteuttavien pitopaikasta riippumattomien toimijoiden rekisteröinti voitaisiin peruuttaa, jos toiminnassa olennaisesti rikotaan säädettyjä vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteröinnin voimassaolo voitaisiin peruuttaa myös väliaikaisesti, jos puute on mahdollista poistaa. Väliaikainen kieltäminen on voimassa, kunnes viranomainen antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Pykälän 3 momentin mukaan toimijan rekisteröinnin peruuttamisesta päättäisi sen myöntänyt viranomainen

35 §. Uhkasakko ja teettämisuhka. Pykälä vastaa asiasisällöltään voimassa olevan lain 35 §:ää. Toimivaltainen viranomainen voisi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä, kieltä ja velvoittavaa toimenpidettä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetyt toimenpiteet teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakon tuomitsisi sen asettanut viranomainen. Uhkasakon asettamisessa ja tuomitsemisessa noudatetaan uhkasakkolakia. Viittaus uhkasakkolakiin koskisi myös uhkasakon määrää. Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa olisi otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Uhkasakon määrään vaikuttaisivat näin ollen ainakin harjoitetun elinkeinotoiminnan laajuus ja liikevaihdon suuruus sekä elinkeinonharjoittajan suhtautuminen valvontaviranomaisen ehdotetun lain nojalla aiemmin antamiin kehotuksiin.

36 §. Eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksu. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan hallinnollisessa menettelyssä määrättävästä seuraamusmaksusta. Hallinnollisessa seuraamusmaksussa on asiallisesti kyse rangaistusluonteisesta taloudellisesta seuraamuksesta, jonka Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien ja perustuslakivaliokunta ovat katsoneet rinnastuvan rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Lakiin sisältyisi edelleen sakonuhkainen rikkomussäännös, mutta osa nykyisen rikkomussäännöksen kattamista teoista siirtyisi ehdotetun hallinnollisen seuraamusmaksusääntelyn piiriin.

Eläinterveyslainsäädännön 268 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetuksen säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Valvonta-asetuksen 138 artiklassa on esimerkinomainen lueteltu toimivaltaisen viranomaisen toimenpiteistä ja 139 artiklassa lisäksi säännös, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sääntöjen rikkomisiin, joita tehdään petollisten tai vilpillisten käytäntöjen avulla, sovellettavissa taloudellisissa seuraamuksissa otetaan huomioon kansallisen lainsäädännön mukaisesti joko toimijalle koitua taloudellinen hyöty tai tapauksen mukaan prosenttiosuus liikevaihdosta.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto ja ELY-keskus voisivat määrätä hallinnollisen seuraamusmaksun valvonnassaan todetuista ehdotetun pykälän mukaisista toimijan teoista. Seuraamusmaksu olisi kansallinen säännös ja täydentäisi valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä toimenpiteitä. Seuraamusmaksun suuruudeksi ehdotetaan vähintään 300 euroa ja enintään 5000 euroa. Seuraamusmaksun vähimmäis- ja enimmäismäärä asetettaisiin vastaamaan mm. eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetussa laissa (1277/2019) ja elintarvikelaissa (297/2021) säädettyä määrää. Momentissa yksilöitäisiin, minkä velvelli-

suuksien rikkomisesta seuraamusmaksu voitaisiin määrätä. Ehdotetun maksun soveltamisen piiriin tulisi laiminlyöntejä, joiden toteen näyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia toimia. Seuraamusmaksu määrättäisiin esimerkiksi tilanteissa, joissa toimija pitäisi eläimiä ilman säännöksissä vaadittua ilmoitusta pitopaikasta ja toiminnasta. Lisäksi seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos toimija olisi laiminlyönyt velvollisuutensa tunnistaa ja merkitä eläimet säännösten vaatimalla tavalla.

Pykälän toisen momentin mukaan Tulli voisi määrätä seuraamusmaksun valvonnassaan havaitusta laiminlyönnistä.

Pykälän kolmannen momentin mukaan seuraamusmaksun suuruus arvioitaisiin tapauskohtaisesti. Lähtökohtana seuraamusmaksun määräämisessä on, että sillä tulisi olla riittävä erityis- ja yleisestävä vaikutus. Seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, ja sitä määrättäessä on otettava huomioon muun muassa rikkomuksen laatu, laajuus, toistuvuus ja vahingollisuus. Tämä luettelo ei olisi tyhjentävä. Rikkomuksen vahingollisuuden astetta voivat kuvastaa esimerkiksi rikkomuksen luonne, kuten vakavuus ja vahingollisuus yhteiskunnalle. Myös rikkomuksella saavutettu hyöty otettaisiin huomioon. Vahingollisuus yhteiskunnalle voisi tarkoittaa eläintaudin jäljitettävyyden estymistä tautitapauksessa, josta johtuen esimerkiksi elintarviketurvallisuus voisi vaarantua.

Hallintotoiminnan suhteellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusvaatimusten olisi maksun määräämisessä täytyttävä. Hyvän hallinnon ja oikeusturvan vaatimukset otettaisiin huomioon. Seuraamusmaksua koskevasta päätöksestä olisi valitusoikeus. Viraston määräämä seuraamusmaksu olisi täytäntöönpanokelpoinen vain lainvoimaisena ja hallinto-oikeuden muutoksenhakuasiassa antama ratkaisu olisi täytäntöönpanokelpoinen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Neljännessä momentissa otettaisiin huomioon kaksoisrangaistavuuden kielto, jonka mukaan samasta teosta tai laiminlyönnistä ei voi määrätä luonnolliselle henkilölle useampia rangaistusluonteisia seuraamuksia. Kielto kattaa myös samaa tekoa koskevat rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset. Kaksoisrangaistavuuden kielto ei kuitenkaan estä määräämästä seuraamusmaksua muiden hallinnollisten seuraamusten ohella, kuten viljelijätukien takaisinperintää, uhkasakkoa tai rekisteröinnin peruuttamista.

Pykälän viidennen momentin mukaan seuraamusmaksua ei saisi määrätä, jos teosta olisi kulunut yli vuosi. Jos teosta olisi kulunut enemmän kuin vuosi tai teon selvittäminen veisi pidempään, käytettävissä on muita laissa säädettyjä pakkokeinoja. Seuraamusmaksu vanhenisi viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksua koskevan lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä. Seuraamusmaksu raukeaisi, kun maksuvelvollinen luonnollinen henkilö kuolee.

Hallinnollisen seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ehdotetaan säädettäväksi sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Tämän vuoksi kyseistä lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 §:n soveltamisalaan lisättäisiin ehdotetun lain seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu olisi täytäntöönpanokelpoinen hallinnollista seuraamusmaksua koskevan päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus. Täytäntöönpanoon ryhtymisellä tarkoitetaan Oikeusrekisterikeskuksen maksukehotuksella aloittamaa täytäntöönpanoa. Lähtökohtaisesti rahaseuraamukseen velvoitetulle on aina varattava tilaisuus maksaa seuraamus vapaaehtoisesti ennen Oikeusrekisterikeskuksen suorittamaa ja ulosototoimin tapahtuvaa perintää. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudessa noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä. Seuraamusmaksusta ei perittäisi korkoa. Hallinnollinen seuraamusmaksu maksettaisiin valtiolle.

37 §. *Eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämistä ja esittämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta määrättävä liikennevirhemaksu.* Pykälän 1 momentin mukaan tunnistusasiakirjan mukana pitämisen- ja esittämisvelvollisuuden rikkomisesta määrättävän liikennevirhemaksun perusteena oleva asia olisi liikennevalvonnallinen ja olennaisesti liikennevalvontaan liittyvä, jolloin tunnistusasiakirjan mukana pitämisen- ja esittämisvelvollisuuden rikkomisesta voitaisiin määrätä ajoneuvon kuljettajalle liikennevirhemaksu, jonka suuruus olisi 40 euroa. Tieliikennelain ja vesiliikennelain kokonaisuudistukset tulivat voimaan 1.6.2020, jolloin otettiin hyvin laajasti käyttöön liikennevirhemaksujärjestelmä. Poliisilla on liikennevirhemaksujen määräämistä varten menettely ja sähköiset työskentelytavat, joita sovellettaisiin myös tässä pykälässä ehdotetun seuraamusmaksun käsittelyyn.

Pykälän toisessa momentissa viitattaisiin maksun määräämisen, tiedoksiannon ja täytäntöönpanon osalta suoraan tieliikennelakiin, jota menettelyssä noudatettaisiin.

38 §. *Rangaistussäännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen 33 §:n nojalla määrättyjen kieltojen, rajoitusten ja muiden määräysten rikkomisesta voitaisiin tuomita sakko, jos rikos ei ole jonkin muun lainsäädännön mukaan ankarammin tuomittava. Rangaistavuus kattaisi sekä suoraan sovellettavan EU:n säännöksen, että ehdotetun lain vaatimusten rikkomisen. Ehdotettu säännös olisi suppeampi kuin voimassaolevan lain 36 §, koska osasta teoista voitaisiin jatkossa määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu.

Pykälän 2 momentin mukaan vähäinen teko tai laiminlyönti voitaisiin jättää ilmoittamatta esitutkintaan. Vähäinen laiminlyönti olisi esimerkiksi eläimen vain toisen tunnistimen puuttuminen.

7 luku Erinäiset säännökset

39 §. *Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen.* Pykälässä säädettäisiin rikkomuksista ilmoituksen tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyyden suojaamisesta. Ehdotetulla säännöksellä pantaisiin täytäntöön valvonta-asetuksen 140 artiklan säännös, jonka mukaan todellisista tai mahdollisista rikkomuksista toimivaltaiselle viranomaiselle ilmoitettavia henkilöitä on suojeltava kustotoimilta, syrjinnältä ja muun tyyppiseltä epäoikeudenmukaiselta kohtelulta. Valvonta-asetuksen johdantokappaleen 91 mukaan kenen tahansa henkilön olisi voitava tuoda toimivaltaisten viranomaisten tietoon uusia tietoja, jotka auttavat näitä säännösten rikkomisten havaitsemisessa ja seuraamusten määräämisessä tapauksissa, joissa on rikottu kyseistä asetusta ja sen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä. Johdantokappaleen mukaan ilmiannot voivat jäädä tekemättä selkeiden menettelyjen puuttumisen vuoksi tai vastatoimien pelossa.

Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaamisesta säädetään myös esimerkiksi eläinten ja eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 18 §:ssä, elintarvikelain (297/2021) 81 §:ssä ja eläintautilain (76/2021) 99 §:ssä.

Ehdotettu säännös henkilöllisyyden suojaamisesta on tarpeen yleisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi. Eläintautien leviämisen estämisessä sekä ihmisten terveyden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ja elintarvikkeiden turvallisuuden kannalta eläinten jäljitettävyyden on tärkeää ja epäilyt jäljitettävyyden puutteista olisi viipymättä saatettava viranomaisten tietoon. Ilmoittajan henkilöllisyyden salaamisen edellytyksenä olisi, että henkilöllisyyden paljastumisen arvioitaisiin aiheuttavan haittaa ilmoittajalle. Haitta voisi liittyä esimerkiksi siihen, että ilmoittaja olisi esimerkiksi työsuhteessa ilmoituksen kohteena olevaan tahoon tai esimerkiksi naapuri. Ilmoittajaa suojellaan häneen kohdistuvilta vastatoimilta. Ilmoittajan oma käsitys haitan aiheutumisi-

sesta ei yksinään riittäisi säännöksessä tarkoitettun salassapitoperusteen soveltamiseen. Nyt ehdotettu säännös ei kuitenkaan suojaisi ilmoituksen tekijää mahdollisessa oikeudenkäynnissä esimerkiksi todistajana.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaan tieto viranomaisen tarkastus- tai valvontatoimeen liittyvistä seikoista on pidettävä salassa, jos tiedon antaminen vaarantaisi valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osalliselle. Tietojen antajan henkilöllisyyden salaamisella turvataan valvonnallisia intressejä.

Valvonta-asetuksen mukaan kenen tahansa henkilön olisi voitava tuoda toimivaltaisten viranomaisten tietoon uusia tietoja. Ilmoittajan henkilöllisyyden salassapitoperusteesta olisi tarkoituksenmukaista säätää ehdotetussa laissa, vaikka salassapitoperusteita koskevan sääntelyn pääsääntönä onkin säännösten keskittäminen julkisuuslakiin. EU-tasolla on valmisteilla sääntelyä rikkomuksista ilmoittajien suojelusta (komission direktiiviehdotus (COM (2018) 218), ns. whistleblowing -sääntely), mutta sen ei arvioida kattavan valvonta-asetuksen tarkoittamaa ilmoittajan suojaa. Mainitun direktiivin suoja koskee ilmoittajaa, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa.

Julkisuuslain 11 §:n mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan oikeutta ei kuitenkaan ole, jos tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etu tai vastaavasti vastoin erittäin tärkeää yksityistä etua. Tiedon antaminen rikkomusta koskevasta ilmoituksesta ilmoituksen kohteelle voisi olla vastoin julkisuuslaissa tarkoitettua erittäin tärkeää yleistä etu, jos tiedon antaminen voisi vaarantaa valvontaviranomaiselle tärkeän tiedonsaannin. Tiedon antaminen ilmoituksen tekijästä voi puolestaan olla vastoin julkisuuslaissa tarkoitettua tärkeää yksityistä etua, jos ilmoittajan henkilöllisyyden paljastaminen vaarantaisi ilmoittajan turvallisuutta tai yksityiselämän suojaa. Tällöin asianosaisjulkisuutta olisi rajoitettava. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä olisi, että asiassa ilmi tulleiden seikkojen perusteella on perusteltu syy arvioida ilmoituksen tekijän suojantarpeen olemassaolo.

40 §. *Viranomaisten suoritteista perittävät maksut.* Ehdotetun 1 momentin mukaan virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista perittäisiin valvonta-asetuksen mukaan pääsääntöisesti maksu. Valvonta-asetuksen 79 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on perittävä valvontaa varten maksuja kustannusvastaavasti ja artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan viranomaisen on perittävä maksu muun muassa säännösten noudattamatta jättämisestä aiheutuvista ylimääräisistä valvontatoimista, ns. uusintatarkastuksista. Tarkastuksen perusteella annetun hallintolain mukaisen kehotuksen sekä pakkokeinona annetun määräyksen tai kiellon noudattamisen valvomiseksi tehdystä uusintatarkastuksesta olisi aina perittävä maksu. Myös kehoitus puutteiden korjaamiseksi olisi kirjattava tarkastuspöytäkirjaan tai vastaavaan asiakirjaan, josta asia voidaan myös jälkikäteen todentaa. Viranomaisen olisi valvottava, että toimija on kehotuksesta tai määräyksestä korjannut puutteet ja noudattaa kieltoa.

Valvonta-asetuksen 80 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat periä muitakin kuin 79 artiklassa tarkoitettuja maksuja kattaakseen virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista aiheutuvat kustannukset, paitsi jos se on kielletty 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen kattamilla aloilla sovellettavien säännösten nojalla.

Valvonta-asetuksen 81 artiklassa säädetään maksuihin sisältyvistä kustannuksista ja 82 artiklassa maksujen laskentaperusteista. Mainitut artiklat koskevat pakollisia maksuja. Tämän

vuoksi 80 artiklan mukaisten muiden maksujen laskentaperuste voisi olla maksuperustelain mukainen. Toisen momentissa säädettäisiin kunnaneläinlääkäreiden suoritteista perittävistä maksuista. Kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (335/2021).

41 §. Muulle kuin viranomaiselle maksettavat palkkiot ja korvaukset. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto ja aluehallintovirasto maksaisivat antamansa toimeksiannon mukaisista tarkastuksista ja muista tehtävistä palkkiota ja korvaisi aiheutuneita kustannuksia sopimuksen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin valtuutuksen mukaisista tehtävistä Ruokavirasto maksaisi valtuutetulle palkkio sopimuksen mukaisesti. Valtuutetun myöntämän tunnistusasiakirjan maksusta säädettäisiin Ruokaviraston maksuasetuksessa.

42 §. Valtion kunnille maksama korvaus. Pykälässä viitattaisiin eläinlääkintähuoltolain 23 §:ään, jossa säädetään kunnan oikeudesta saada valtion varoista korvaus tämän lain mukaan kunnaneläinlääkärille kuuluvien tehtävien suorittamisesta. Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

Eläinlääkintähuoltolakiin lisättäisiin viittaus ehdotettuun lakiin, jolloin kunnilla olisi velvollisuus huolehtia kunnaneläinlääkärin tehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä. Kunnissa olisi oltava kunnaneläinlääkärin virkoja säädettyjen tehtävien hoitamiseksi ja kunnalla olisi oikeus saada valtiolta korvaus tehtävien hoidosta kunnalle aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin perustuen. Aluehallintovirasto perii näistä tehtävistä maksuja valtiolle.

43 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Pykälän 2 momentti koskisi muutoksenhakua kunnaneläinlääkärin päätöksiin. Muutoksenhakutienä olisi hallintovalitus. Pykälän 3 momentin mukaan päätöksessä voitaisiin määrätä, että päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus, jonka mukaan muutoksenhausta Tullin päätökseen säädetään tullilaissa. Tullilain 88 §:n mukaan muutoksenhakua Tullin päätökseen edeltää oikaisuvaatimus, ja tullilain 89 §:ssä on oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain pääsäännöstä poikkeava säännös toimivaltaisesta hallinto-oikeudesta. Pykälän 5 momentissa muutoksenhausta valtion viranomaisen määräämiin maksuihin viitattaisiin valtion maksuperustelakiin.

44 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan . .2021. Samalla kumottaisiin voimassa oleva laki eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010).

Siirtymäsäännöksen mukaan ennen tämän lain voimaantuloa rekisteröityjä pitopaikkoja ja toimijoita pidetään rekisteröitynä tämän lain mukaisesti. Asiasta on säädetty eläinterveys säännösten 279 artiklassa. Maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 87 artiklan mukaisesti eläimiä, jotka on tunnistettu aiemman säädöksen mukaisesti, pidetään tunnistettuina tämän lain mukaisesti. Ruokaviraston aiemmin hyväksymiä nautaeläinten, lammas- ja vuohieläinten sekä sika-eläinten tunnistimia voi täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/520 20 artiklan mukaisesti käyttää 20.4.2023 päättyvään siirtymäaikaan asti.

7.2 Laki eläimistä saatavista sivutuotteista

33 a §. *Haaskaruokintapaikkarekisteri.* Ehdotettu pykälä vastaa sisällöltään eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain 10 §:n 2 momenttia ja 11 §:n 2 momenttia. Haaskaruokintapaikkarekisteriin tallettavat tiedot, ilmoitusvelvolliset ja ilmoitusten määräaika siirrettäisiin eläimistä saatavista sivutuotteista annettuun lakiin (jäljempänä *sivutuotelaki*). Haaskaruokintapaikkoja koskevat säännökset koottaisiin näin sivutuotelakiin. Sivutuotelain 35 §:n mukaan kunnaneläinlääkäri rekisteröi jo nykyään haaskaruokintapaikat ja 45 §:n mukaan valvoo toimialueellaan rekisteröimiään toimijoita ja laitoksia.

7.3 Eläinlääkintähuoltolaki

2 §. *Soveltamisala.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin ehdotettu laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä kunnaneläinlääkäriin suorittamien eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan korvaamiseksi valtion varoista, vastaavasti kuin eläintautilain tai elintarvikelain mukaiset kunnaneläinlääkäriin tehtävät. Eläinlääkintähuoltolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on muun muassa varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan eläintenpidon terveydelliseen valvontaan, eläintautien vastustamiseen ja ennalta ehkäisemiseen.

7.4 Laki maatalouden tukien toimeenpanosta

25 §. *Täydentäviä ehtoja koskevat erityiset säännöt.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin ELY-keskuksen tehtävien osalta. Voimassa olevan lain mukaan täydentävien ehtojen valvonnassa ELY-keskus tekee tilakäynnillä eläinten merkinnän ja rekisteröinnin tarkastukset. Aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin johtopäätöspöytäkirjan perusteella ELY-keskuksen täydentävien ehtojen koordinaattori vahvistaa lopullisen seuraamuksen eläinten rekisteröinti- ja merkintäpuutteiden johdosta.

Ehdotuksen mukaan ELY-keskus hoitaisi täydentävien ehtojen eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan ja laatisi myös täydentävien ehtojen seuraamusehdotuksen. ELY-keskuksella on hyvät edellytykset tehdä täydentävien ehtojen seuraamusehdotus, koska havainnot tehdään ELY-keskuksen paikalla tekemässä tarkastuksessa. Keskuksella olisi näin ollen hyvä kokonaiskuva tilan eläinten merkinnän ja rekisteröinnin vaatimusten noudattamisesta. Aluehallintoviraston osuus seuraamusehdotuksessa jäisi pois. Täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä tehtävät muut eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan toimenpiteet, kuten siirtokieltojen määrääminen ja jälkitarkastukset, kuuluisivat kokonaan ELY-keskuksen tehtäviin, kuten jo nykyään.

Etuna olisi prosessin selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen sekä hallinnollisen taakan väheneminen. Valvontaprosessi todennäköisesti myös nopeutuisi viljelijän näkökulmasta, kun valvonta keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle. Viljelijä saisi havaintopöytäkirjan yhteydessä myös täydentävien ehtojen arvioehdotuksen.

Arvion mukaan ehdotettu muutos täydentävien ehtojen tarkastusten arvioehdotuksista vaikuttaisi vain vähäisessä määrin ELY-keskuksen työmäärään.

Täydentävien ehtojen mukainen eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta tulisi voimaan vasta vuoden 2022 alusta, jolloin täydentävien ehtojen käsittely kokonaan tulee siirtymään uuteen tukisovellukseen.

7.5 Eläintautilaki

94 a §. *Eläintautivalvonnan seuraamusmaksu.* Ehdotuksen mukaan aluehallintovirastolle ja Tullille säädettäisiin toimivalta määrätä hallinnollisessa menettelyssä seuraamusmaksuja. Toimivaltuus olisi uusi.

Eläinterveyssäännösten 268 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetuksen säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Valvonta-asetuksen 139 artiklassa on vastaavat säännökset sekä lisäksi säännös, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että asetuksen ja sen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen rikkomisiin, joita tehdään petollisten ja vilpillisten käytäntöjen avulla, sovellettavissa taloudellisissa seuraamuksissa otetaan huomion kansallisen lainsäädännön mukaisesti joko toimijalle koitua taloudellinen hyöty tai tapauksen mukaan prosenttiosuus toimijan liikevaihdosta.

Rikkomuksiin sovellettavia seuraamuksia ovat 95 §:ssä säädetyistä eläintautirikkomuksesta tuomittava sakkorangaistus. Lisäksi vakavampiin tekoihin soveltuvat tapauksesta riippuen rikoslaissa säädetyt kriminalisoinnit, erityisesti lain 44 luvun 4 a §:ssä säädetty eläintaudin leviämisaarannon aiheuttaminen, 46 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädetty säännöstelyrikos, josta ovat myös jäljempänä luvussa säädetyt törkeä ja lievä tekomuoto, sekä 46 luvun 4 §:ssä säädetty salakuljetus, josta on myös luvun 5 §:ssä säädetty lievä tekomuoto.

Hallinnollisessa seuraamusmaksussa on asiallisesti kyse rangaistusluonteisesta taloudellisesta seuraamuksesta, jonka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja perustuslakivaliokunta ovat katsooneet rinnastuvan rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Ehdotetun maksun soveltamisen piiriin tulisi laiminlyöntejä, joiden toteen näyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia toimia. Pykälässä yksilöitäisiin, minkä velvollisuuksien rikkomisesta seuraamusmaksu voitaisiin määrätä. Eläintautirikkomusta koskevan lain 95 §:n kriminalisointisäännös on muotoiltu siten, että seuraamusmaksu ja kriminalisointisäännös eivät koskisi samoja tekoja.

Pykälän 1 momentin mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä rikottaessa eräitä eläintautien ehkäisyä ja seurantaan koskevia velvoitteita tai valmiussuunnitelman laatimista koskevaa velvollisuutta taikka toimittaessa ilman laissa vaadittavaa lupaa, hyväksymistä, nimeämistä tai rekisteröintiä. Seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös, jos eläimiä tai niistä saatuja tuotteita siirrettäisiin vastoin niiden siirtokelpoisuutta koskevia vaatimuksia tai jos eläimiä vapautettaisiin luontoon lain tai eläinterveyssäännösten vastaisesti. Lisäksi seuraamusmaksu soveltuisi myös asiakirjojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden rikkomistapauksissa. Vastaavien velvollisuuksien rikkominen on kriminalisoitu voimassa olevan eläintautilain 115 §:ssä.

Seuraamusmaksun määräämistä koskeva toimivalta kuuluisi aluehallintovirastolle, mutta pykälän 2 momentin mukaan Tulli voisi määrätä seuraamusmaksun rikkomuksesta tai laiminlyönnistä, jonka se on havainnut omassa valvonnassaan.

Seuraamusmaksun käytössä otettaisiin huomioon muun muassa rikkomuksen luonne ja tahallisuus. Seuraamusmaksuilla pystyttäisiin puuttumaan tietoisiin lainvastaisiin menettelyihin, joita esiintyy muun muassa siirrettäessä eläimiä ja tuotteita jäsenvaltioiden välillä. Erityisesti lemmikkieläinten muiden kuin kaupallisten siirtojen ja lemmikkieläinten kaupallisen tuonnin yhteydessä esitetään enenevissä määrin puutteellisia tai jopa väärennettyjä tuontiasiakirjoja. Myös esimerkiksi lain 17 §:ssä tarkoitettuna varotoimenpiteinä säädettyihin eläinten ulkonapitokieltoihin saattaa liittyä laajalti rikkomistilanteita, joiden osalta hallinnollisen seuraamusmaksun käyttö olisi tarkoituksenmukaista.

Seuraamusmaksun suuruudeksi ehdotetaan vähintään 300 euroa ja enintään 5000 euroa. Maksun suuruus arvioitaisiin tapauskohtaisesti ottaen huomioon, että valvonta-asetuksessa on säännös, joka edellyttää vähintään toimijalle koituvan taloudellisen hyödyn menettämistä. Esimerkiksi siirtokelpoisuusvaatimuksia rikkova toimija on usein säästänyt esimerkiksi eläinten rokotuksista tai tutkimuksista aiheutuvat kustannukset, ja lemmikkien laittoman tuonnin osalta taloudellinen hyöty muodostuu myös lemmikkieläimen myyntihinnasta, jotka säännöstenvastaisesti tuotujen lemmikkieläinten osalta vaihtelevat keskimäärin noin 300—800 euron välillä. Myös muiden pykälässä mainittuihin tekoihin kuten varotoimenpiteiden rikkomiseen tai rekisteröinnin tai luvan hakematta jättämiseen liittyy yleensä kustannussäästöjä. Koska kyseessä on hallinnollinen seuraamusmaksu, maksun suuruuden määrittämisessä tulee ottaa huomioon seuraamuksen rangaistusluonteisuus ja ennaltaehkäisevä vaikutus. Ehdotetun maksun vaihteluvälin arvioidaan mahdollistavan tämän.

7.6 Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. Lain soveltamisala. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan 1. lakiehdotuksen 36 §:n mukainen eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksu ja 37 §:n mukainen eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämistä ja esittämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta määrättävä liikennevirhemaksu sekä 5. lakiehdotuksen 94 a §:n mukainen eläintautivalvonnan seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun lain mukaan maa- ja metsätalousministeriö antaisi eläinterveyssäännöstön täydentämisen ja kansallisen liikkumavaran mahdollistamat säännökset pitopaikkojen rekisteröinnistä ja eläinten tunnistamisesta. Eläinterveyssäännöstö antaa runsaasti kansallista liikkumavaraa, eikä sen tehokas hyödyntäminen ole mahdollista ilman riittäviä asetuksenantovaltuuksia. EU:n lain-säädäntö on varsin runsas, yksityiskohtainen ja monelta osin hyvin teknisluonteinen. Alemman asteisten säädösten nojalla on mahdollista tarkentaa vaatimuksia, poiketa vaatimuksista tai va-pauttaa vaatimuksista. Jokaisen eläinlajin ominaispiirteet vaikuttavat tunnistamisen ja rekisteröinnin sisällön vaatimuksiin, eikä yhtenäistä kaikkia lajeja kattavaa vaatimusta ole lailla mahdollista säätää. Vaatimukset ja poikkeukset vaihtelevat eläinlajeittain.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä poikkeuksista pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröintiin (3—5 §), poikkeuksista tietojen kirjaamisveloitteeseen (7 §). Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös eläinten merkitsemisestä, tunnistamisesta ja tunnistusmenetelmistä (9—14 §). Lemmikkieläimistä, joiden tunnistaminen ja rekisteröinti olisi tarpeen eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi, säädettäisiin eläinlajeittain maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ja asetuksella voitaisiin antaa myös tarkempia säännöksiä lemmikkieläinten merkitsemisestä, tunnistamisesta ja tunnistusmenetelmistä sekä rekisteriin ilmoitettavista tiedoista (15 §). Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset tunnistusasiakirjasta ja siirtoasiakirjasta jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (18 §). Myös rekisterin sisällöstä, rekisteritietojen merkitsemisestä ja rekisteröintiin liittyvistä menettelyistä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (30 § 3 mom.). Eläinlajeista, jotka kuuluisivat rekisterikyselyn piiriin sekä rekisterikyselyn sisällöstä ja kyselymenettelystä säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (31 § 2 mom.). Lisäksi 40 §:n 2 momentin mukaan kunnan-eläinlääkäriin suoritteista perittävien maksujen suuruudesta sekä suoritteiden laskutuksessa noudatettavista menettelyistä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön

HE 101/2021 vp

asetuksella. Mainitut asetuksenantovaltuudet koskevat teknisluonteisia asioita, joista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella myös voimassa olevan lain mukaan.

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden vahvistamisen jälkeen. Kuitenkin laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain 25 §:n 2 momentin muuttamista ehdotetaan tulemaan voimaan vasta 1.1.2022.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ehdotetun lain toimivuutta seurattaisiin jatkuvasti viranomaisvalvonnasta ja sidosryhmiltä saatujen tietojen kautta sekä valvontaviranomaisten vuosittain laatiman valvontaraportin perusteella.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista (esim. PeVL 48/2017 vp, PeVL 46/2016 vp, ja PeVL 13/2014 vp). Perustuslakivaliokunta on käytännössään rinnastanut elinkeinotoiminnan aloittamisen edellytykseksi säädettävän ilmoitus- ja rekisteröintivelvollisuuden valtiosääntöoikeudellisesti luvanvaraisuuteen ja tarkastellut tällaista sääntelyä perustuslaissa turvatun elinkeinovapauden ja elinkeinotoiminnan luvanvaraistamiselle asetettujen vaatimusten näkökulmasta (ks. esim. PeVL 58/2010 vp, PeVL 19/2009 vp).

Luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn tulee täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (ks. esim. PeVL 69/2014 vp ja PeVL 58/2014 vp). Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta (PeVL15/2008 vp, s. 2/II). Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan, missä määrin tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (ks. esim. PeVL 46/2016 vp, PeVL 13/2014 vp).

Ehdotetun lain 2 luvussa säädetään pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröintiä koskevasta ilmoitusveloitteesta, joka perustuu eläinterveyslainsäädännön 84, 87, 90 ja 172 artiklaan. Toimijan on ennen toiminnan aloittamista ilmoitettava säädetyt tiedot toimivaltaiselle viranomaiselle rekisteröintiä varten. Viranomaisen harkinta on sidottua. Sääntelyllä pyritään varmistamaan eläintautien jäljitettävyyden, ihmisten ja eläinten terveys sekä elintarviketurvallisuus. Näitä voidaan pitää sellaisina tärkeinä yhteiskunnallisina intresseinä, joilla elinkeinovapauden rajoittamista voidaan perustella.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut

HE 101/2021 vp

huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 58/2010 vp, s. 5—6, PeVL 32/2010 vp, s. 8, PeVL 28/2008 vp, s. 2). Valiokunta on lisäksi pitänyt perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta ongelmattomana hyväksymisen peruuttamista tilanteessa, jossa terveysvaaraa ei voida muutoin estää (PeVL 37/2005 vp, s. 2/II).

Rekisteröinnin peruuttamisesta säädetään valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdan j alakohdassa. Laitoksen ja maatilan rekisteröinti tai hyväksyminen voitaisiin peruuttaa tai rekisteröinnin ja luvan voimassaolo keskeyttää, jos säännöksiä ei ole noudatettu. Ensin on kuitenkin 138 artiklan 1 kohdan mukaan selvítettävä asia ja kehotettava toimijaa korjaamaan puutteet. Viranomaisen olisi varmistettava, että toimija korjaa puutteet ja estää säännösten vastaisuuden jatkossa. Toimenpiteistä päätettäessä on otettava huomioon säännösten noudattamatta jättämisen luonne sekä se, onko toimija aiemmin noudattanut säännöksiä. Säännös on suoraan sovellettavaa EU-lainsäädäntöä. Ehdotetussa 34 §:ssä rekisteröinnin peruuttaminen on kuitenkin perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti sidottu olennaisesti rikkomuksiin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut kehotukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Ehdotetun lain säännökset pakkokeinoista, kuten viranomaisen määräyksestä korjata puutteet, kiellosta ja muista hallinnollista toimenpiteistä sekä uhkasakon tai teettämisuhan asettamisesta, merkitsevät elinkeinovapauteen kohdistuvia rajoituksia. Valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdassa on esimerkinomainen luettelo viranomaisen käytettävissä olevista toimenpiteistä. Toimivaltainen viranomainen voisi esimerkiksi rajoittaa tai kieltää eläinten markkinoille saattamisen tai siirrot (d alakohta), määrätä toimijan toiminnan keskeyttämisestä kokonaisuudessaan tai osittain (i alakohta) tai antaa määräyksen eläinten teurastamisesta tai lopettamisesta, edellyttäen että tämä on tarkoituksenmukaisin toimenpide ihmisten terveyden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suojelemiseksi (k alakohta). Ehdotetuilla säännöksillä, joiden tarkoituksena on eläintautien jäljittämisen ja ihmisten ja eläinten terveys sekä elintarviketurvallisuus, pyritään osaltaan toteuttamaan perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä. Säännöksillä on myös kytkentä perustuslain 20 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Ehdotetuilla säännöksillä on hyväksyttävä peruste. Ehdotetut säännökset vastaavat pitkälti voimassa olevia, perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyjä säännöksiä (ks. PeVL 34/2009 vp.). Sääntely on rakennettu siten, että se täyttää perusoikeuksien rajoituksia sisältäviltä säännöksiltä edellytettävät tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden sekä lailla säätämisen vaatimukset.

Omaisuuksensuoja

Omaisuuksensuojaa koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään kuitenkin todennut, ettei omaisuus ole perustuslain suojaama kaikkia käyttörajoituksia vastaan ja että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (mm. PeVL 32/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 8/1996 vp). Perusoikeudet, joihin omaisuudensuoja ja elinkeinovapaus kuuluvat, eivät ole ehdottomia, vaan ne on otettava huomioon suhteessa niiden tehtävään yhteiskunnassa. Omaisuuden käyttörajoitusten korvaamisella on merkitystä arvioitaessa rajoitusten hyväksyttävyyttä (PeVL 6/2010 vp ja PeVL 38/1998 vp).

Ehdotetun lain 33 §:ssä tarkoitettujen määräykset ja kiellot voivat merkitä myös omaisuuden puuttumista, kuten eläimen siirron ja myynnin kieltämistä. Ehdotetun 33 §:n 5 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi päättää tunnistamattoman eläimen lopettamisesta. Voimassa olevan

lain 34 §:ssä on vastaava säännös nautaeläimen lopettamisesta. Ehdotettu säännös koskisi muitakin eläimiä kuin nautaeläimiä, jos niitä ei pystyttäisi tunnistamaan vaatimusten mukaisesti. Valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdan k alakohdan mukaisesti eläin voidaan määrätä teurastettavaksi tai lopetettavaksi edellyttäen, että tämä on tarkoituksenmukaisin toimenpide ihmisten terveyden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suojelemiseksi.

Säännökset ovat välttämättömiä ihmisten ja eläinten terveyden suojelemiseksi sekä eläinten hyvinvoinnin ja elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi. Kyseiset rajoitukset tosiasiasa palvelevat yleisen edun mukaisia tavoitteita eikä niillä puututa perusoikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näiden oikeuksien keskeistä sisältöä. Säännöksillä voidaan katsoa olevan hyväksyttävä yhteiskunnallinen peruste. Säännösten voidaan katsoa olevan sopusoinnussa perustusvaliokunnan tulkintakäytännössä määriteltyjen perusoikeuksien rajoitusta koskevien täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusten kanssa.

Henkilötiedot

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on hiljattain tarkistanut käytäntöään henkilötietojen suojaa koskevasta sääntelystä. Valiokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävä perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4—5).

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan rekisterinpitäjälle kuuluvasta lakisääteisestä veloitteesta samoin kuin yleisen edun mukaisesta tehtävästä voidaan säätää tarkemmin jäsenvaltion lainsäädännössä. Kansallisesti voidaan säätää käsiteltävien tietojen tyypistä, rekisteröidyistä, tietojen luovuttamisesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja säilytysajasta. Lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Ehdotetun lain 30 §:ssä säädettäisiin rekisterien sisällöstä. Rekisterit olisivat osa ruokahallinnon tietovarannosta annetun lain (xx /2021) tietoaainestoa, ja niihin sovellettaisiin mainitun lain säännöksiä, ellei ehdotetussa laissa muuta säädettäisi.

Eläinterveyslainsäädännön 93 ja 185 artiklan mukaisesti pitopaikat ja toimijat on rekisteröitävä. Rekisteriin talletettaisiin mainituissa artikloissa tarkoitettut tiedot, joita komissiolla on valta täydentää delegoiduilla ja täytäntöönpanoasetuksilla. Ehdotetun lain mukaan myös kansallisten säännösten edellyttämät eläinten pitopaikat ja toimijat olisi rekisteröitävä. Tietoihin sisältyy henkilötietoja, joiden käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen hoitamiseen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti. Lisäksi rekisterikyselyä koskevassa 31 §:ssä olisi kysymys henkilötietojen käsittelystä, joka täydentäisi ja täsmentäisi tietosuoja-asetusta sen 6 artiklan 3 kohdan sallimalla tavalla. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja ei käsiteltäisi eikä tallettaisi rekisteriin. Rekisteriä pidetään myös suoritetuista tarkastuksista ja toimijalle annetuista kielloista, rajoituksista ja muista toimenpiteistä. Valvonta-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti tietojen toimijan aiemmasta toiminnasta tarvitaan. Kyse olisi hallinnollisista seuraamuksista, eikä rekisteriin merkittäisi tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja rikostuomioita ja rikkomuksia.

HE 101/2021 vp

Oikeusrekisterikeskus saisi ehdotetun 28 §:n 3 momentin mukaan pyynnöstä luovuttaa sakko-rekisteristä tietoja vain niille, joiden oikeudesta mainittujen tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla. Toimenpiteet rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi toteutuisivat tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädetyillä suojatoimilla. Tällaisia suojatoimia olisivat muun muassa henkilöstön osaamisen ja erilaisten valvontakeinojen toteuttaminen sekä teknisten järjestelmien toimivuuden takaaminen.

Lakiehdotuksella osin täydennetään rekisteröityjä ja rekisterin tietosisältöä koskevaa sääntelyä. Esityksessä katsotaan, että kyse on tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuista yleisistä edellytyksistä, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta, ja joita voidaan pitää tietosuojasetuksen mukaisina. Lakiehdotus täyttää siten tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaiset vaatimukset sääntelyn yleisen edun mukaisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta.

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai sen nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää, että laissa määritellään ainakin yleisluonteisesti tehtävän hoitajalta edellytetty pätevyys tai kelpoisuus (muun muassa PeVL 28/2001 vp ja 48/2001 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle myös lain nojalla tehtävällä sopimuksella (PeVL 26/2017 vp, s. 48, PeVL 11/2004 vp, s. 2/I, PeVL 11/2002 vp, s. 5/I).

Ehdotetun 26 §:n 1 momentin mukaan Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voisivat valvonta-asetuksen mukaisesti toimeksiannota siirtää tiettyjä tarkastuksiin ja valvontaan liittyviä tehtäviä luonnollisen henkilön suoritettavaksi. Toimeksiannon edellytyksenä on valvonta-asetuksen 30 artiklan mukaan luonnollisen henkilön asiantuntemus sekä soveltuva pätevyys ja kokemus. Toimeksiannon saajalla ei olisi merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Toimeksiannon saajan on perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaisesti noudatettava hallinnon yleislakeja ja hän toimii virkavastuulla. Häneen sovelletaan vahingonkorvausvastuuta koskevia säännöksiä eikä hän saa suorittaa tarkastuksia pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Ehdotuksen mukaan tarkastusten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekisi toimeksiannon antanut viranomainen. Ehdotettu momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 25 §:ää.

Pykälän toisen momentin mukaan Ruokavirasto voisi valtuuttaa toimielimen tai luonnollisen henkilön eläinterveys sääntöjen 108 artiklan 5 kohdan c alakohdan mukaisesti tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käytännön toteutusta varten, mukaan lukien tunnistusasiakirjojen antaminen ja asiakirjamallien laatiminen 110 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohdan mukaisesti. Momentti vastaisi voimassa olevan lain 7 §:n avustavaa tehtävää rekisteritietojen päivittämisen ja eläinten tunnistamisen osalta. Kyseessä olisi valvonta-asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa määritelty muu virallinen toimi. Valtuutuksen antamisen edellytykset perustuvat sekä eläinterveys sääntöjen 14 artiklan 2 kohtaan, jossa viittaus 1 kohdan c alakohdan ii kohtaan, että valvonta-asetuksen 31 artiklaan. Edellytyksenä tehtävän siirtoon on muun muassa henkilöiden tai henkilöstön riittävä erityisosaaminen, pätevyys ja kokemus.

Tilanteet, joissa toimeksianto tai valtuutus olisi peruutettava, on säännelty valvonta-asetuksen 33 artiklan 1 kohdan b alakohdassa.

Valvonta-asetuksen sääntely täyttää perustusvaliokunnan edellyttämät siirrettävän tehtävän hoitajalta vaadittavat yleisluonteisesti määritellyt pätevyys- ja kelpoisuusvaatimukset. Asetuksen yksityiskohtaisen sääntelyn voidaan katsoa täyttävän julkisen hallintotehtävän siirtoon liittyvät edellytykset perustuslain 124 §:n kannalta.

Tietojensaantioikeus

Lakiehdotuksen 28 §:n 1 momentissa säädetään toimivaltaisen viranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta, toimijoilta ja muilta, joita ehdotetussa laissa ja unionin lainsäädännössä säädettyt velvoitteet koskevat. Perustuslain 2 §:n 3 momentin ja 80 §:n 1 momentin mukaisesti perusteista vaatia tietoja yksityisiltä on säädettävä lailla, koska velvollisuus antaa tietoja kohdistuu osaltaan yksityisen oikeusasemaan.

Lisäksi toisen momentin mukaan toimivaltaisella viranomaisella on, kuten voimassa olevankin lain 16 §:n mukaan, oikeus saada eräistä tietojärjestelmistä hallinnointi- ja valvontatehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 21/2018 vp, s. 4, PeVL 17/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatus lausunnot). Esityksessä tietojensaantioikeus on pykälän 1 momentissa sidottu välttämättömyyteen ja 2 momentissa tarpeellisiin tietoihin.

Ehdotetun 28 §:n 3 momentin mukaan aluehallintovirastolla olisi seuraamusmaksun määräämistä varten oikeus saada välttämättömät tiedot sakkorekisteristä. Tiedonsaantioikeus olisi tarpeen, jotta voitaisiin noudattaa kaksoisrangaistavuuden kieltoa eli varmistaa, ettei seuraamusmaksua määrätä sille, joka on samasta teosta jo tuomittu sakkorangaistukseen tuomioistuimessa.

Ehdotetun lain mukaiset eläimiä ja niiden pitopaikkoja koskevat tiedot sisältävät myös henkilötietoja, kuten eläimen omistajan tiedot, mutta arkaluonteisia tietoja ei tarvita eikä sisällytetä tietoihin. Ehdotetussa laissa tarkoitettu henkilötietojen käsittely katsotaan välttämättömäksi eläimiin ja pitopaikkoihin kohdistuvan valvonnan suorittamiseksi. Henkilötietojen käsittelyä voitaneen pitää perustuslain näkökulmasta hyväksyttävään syyhyn perustuvana ja oikeasuhteisena.

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaan näiden oikeuksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla ja ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen

mukaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattu kotirauhan suoja ei ole kaikilta osin yhteneväinen perustuslain 10 §:n 3 momentin kanssa.

Perustuslakivaliokunta on katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä rikosten selvittämiseksi, jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan (esim. PeVL 37/2010 vp, s. 5, PeVL 32/2010 vp, s. 11). Perustuslakivaliokunta on usein painottanut, että perustuslain 10 §:n 3 momentin sanamuoto on siinä mielessä ehdoton, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on sidottu välttämättömyysvaatimukseen (esim. PeVL 54/2014 vp, s. 3/I—II ja siinä viitatus lausunnot).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kotirauhaan puuttuminen moitittavuudeltaan hyvin vähäisten rikkomusten selvittämiseksi ei ole painavan tarpeen vaatimaa eikä siten täytä vaatimusta perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuudesta (ks. esim. PeVL 40/2002 vp, s. 2 ja PeVL 69/2002 vp, s. 2/II). Toisaalta valiokunta on uudemmassa käytännössään katsonut, että ainakin eräissä tapauksissa tarkastuksen toimittamista voidaan pitää hyväksyttävänä myös sellaisia rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus. Tarkastusoikeus on voitu kytkeä rikosoikeudellisen rangaistuksen lisäksi myös rangaistuksenluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen (ks. esim. PeVL 7/2004 vp, s. 2/II ja PeVL 40/2010 vp, s. 3—4). Valiokunta on näissä tapauksissa oikeasuhtaisuusarvioinnissaan kiinnittänyt huomiota muun muassa tarkastuksen julkisten varojen käytön valvontaan liittyvään tarkoitukseen (PeVL 69/2002 vp, s. 2—3), tarkastuksen kohdistumiseen elinkeinonharjoittajan asunnossa sijaitseviin toimitiloihin (PeVL 69/2002 vp, s. 3/I) sekä rangaistuksenluonteisen hallinnollisen seuraamusmaksun luonteeseen (PeVL 40/2010 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunnan mielestä kotirauhan suojaa rajoittavalla toimenpiteellä tulee olla selvä ja riittävän läheinen yhteys johonkin perustuslaissa turvattuun perusoikeussäännökseen, jotta tällainen toimenpide olisi välttämätön perusoikeuksien turvaamiseksi (PeVL 6/2019, s. 3, PeVL 9/2019 s. 3).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että eläinten hyvinvoinnin vaarantamisessa ei ole kyse perusoikeuksien turvaamisesta perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettussa merkityksessä. Tämän vuoksi se ei voinut yksinään oikeuttaa tarkastukseen kotirauhan piirissä (PeVL 34/2009 vp, s. 3, PeVL 9/2019 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin eläinsuojelulain mukaista kotirauhan piiriin kuuluvaa tarkastusoikeutta koskevassa lausunnossaan (PeVL 8/2006 vp) hyväksynyt eläinsuojelulain 39 §:ssä säädetyn tarkastusoikeuden, vaikka lain 54 §:n rangaistus-säännöksessä rangaistuksena on vain sakkoa.

Ehdotettu tarkastuksia koskeva toimivaltasäätely perustuu osittain EU-säätelyyn. Valvonta-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaan toimivaltaisen viranomaisen henkilöstölle on varmistettava pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua toimijan hallussaan pitämiin asiakirjoihin. Valvonta-asetuksen 14 artiklassa luetellaan, mitä valvonnassa on tarkastettava, kuten kuljetusvälineet, tilat ja muut toimijoiden valvonnassa olevat paikat ja niiden ympäristö. Artiklan 15 mukaan toimijoiden on pyynnöstä annettava viranomaisen henkilöstöllä mahdollisuus tutustua mm. toimijan tiloihin, ympäristöön ja esimerkiksi toimijan sähköisiin tiedonhallintajärjestelmiin.

Ehdotetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan tarkastuksen pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettussa tilassa saisi tehdä vain viranomaisen. Tarkastus voitaisiin tehdä vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja jos on perusteltua syytä epäillä toimijan syyllistyneen 38 §:ssä tarkoitettuun eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain rikkomiseen. Rikkomusten selvittämisen osalta säännöksessä on kyse konkreettisesti ja yksilöidystä epäilystä. Tarkastusoikeus on laissa sidottu oikeushyviin, jotka kiinnittyvät

HE 101/2021 vp

perustuslain 7 §:ssä turvattuun oikeuteen elämään, 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan, 19 §:ssä säädettyyn julkisen vallan terveydenedistämismääräyksiin ja 20 §:n ympäristöperusoikeuteen. Eläimen tunnistamisen ja rekisteröinnin tarkastuksen kotirauhan piiriin ulottuvana toimenpiteenä ei yleensä voida katsoa olevan sillä tavoin välttämätön perusoikeuksien, kuten oikeuden elämään ja turvallisuuteen, suojaamiseksi kuin perustuslaissa tarkoitetaan. Sääntely voidaan katsoa täyttävän hallituksen käsityksen mukaan perustuslain 10 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset.

Valvontatarkastukset ilman ennakoilmoitusta

Perustuslakivaliokunta on viimeaikaisessa käytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, että yrityksiin kohdistuvien valvontatyypisten tarkastusten sääntelyssä on syytä selkeyden vuoksi viitata hallintolain tarkastuksia koskeviin 39 §:n yleissäännöksiin (PeVL 11/2013 vp, s. 2/II, PeVL 5/2013 vp, s. 3/II, PeVL 32/2010 vp, s. 10—11, PeVL 5/2010 vp, s. 3). Jos esimerkiksi tarkastusten luonteesta johtuu tarve toimia joltakin osin hallintolain säännöksistä poikkeavasti, on tästä säädetty perustuslain vaatimukset täyttävällä tavalla erikseen (ks. erit. PeVL 5/2010 vp).

Hallintolain 39 §:n mukaan viranomaisen on yleensä ilmoitettava tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jolla on myös oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Valvonta-asetuksessa on säädetty tarkastuksen suorittamisesta hallintolain 39 §:stä poikkeavasti. Valvonta-asetuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaan virallinen valvonta on suoritettava ilman ennakoilmoitusta, paitsi jos tällainen ilmoitus on tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten. Valvonta-asetuksen johdantokappaleen 33 mukaan tämä on tarpeen, jotta virallisella valvonnalla voitaisiin edelleen vaikuttavasti todentaa säännösten noudattaminen.

Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen

Perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetyn julkisuusperiaatteen näkökulmasta ehdotettu 39 § on merkityksellinen, koska se koskee salassapitoa. Pykälässä säädettäisiin rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaamisesta. Valvonta-asetuksen 140 artiklan mukaan todellisista tai mahdollisista rikkomuksista toimivaltaiselle viranomaiselle ilmoittavia henkilöitä on suojeltava kustotoimilta, syrjinnältä ja muun tyyppiseltä epäoikeudenmukaiselta kohtelulta. Ilmoittajan henkilöllisyyden salassapitoperusteesta olisi tarkoituksenmukaista säätää ehdotetussa laissa, vaikka salassapitoperusteita koskevan sääntelyn pääsääntönä onkin säännösten keskittäminen julkisuuslakiin. Julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä eduskunta on korostanut pidättyvää suhtautumista viranomaisten tietojen salassapitoa koskevien säännösten sijoittamiseen erityislainsäädäntöön (esim. PeVL 2/2008 vp, s. 2 ja PeVL 13/2000 vp).

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaan tieto viranomaisen tarkastus- tai valvontatoimeen liittyvistä seikoista on pidettävä salassa, jos tiedon antaminen vaarantaisi valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osalliselle. Kohdan perusteluissa viitataan myös mahdollisuuden ilmoituksen tai muun aloitteentekijän henkilöllisyyden salaamiseen valvonnan yleisten toteuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. Tieto olisi pidettävä salassa myös, jos tiedon antaminen aiheuttaisi tarkastuksen kohteen aiheutonta leimautumista.

Lisäksi sovelletaan asianosaisjulkisuutta koskevia säännöksiä. Julkisuuslain 11 §:n mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitteleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan oikeutta ei kuitenkaan ole, jos tiedon antaminen

olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etu tai vastaavasti vastoin erittäin tärkeää yksityistä etua. Tiedon antaminen rikkomusta koskevasta ilmoituksesta ilmoituksen kohteelle voisi olla vastoin julkisuuslaissa tarkoitettu erittäin tärkeää yleistä etu, jos tiedon antaminen voisi vaarantaa valvontaviranomaiselle tärkeän tiedonsaannin. Tiedon antaminen ilmoituksen tekijästä voi puolestaan olla vastoin julkisuuslaissa tarkoitettua tärkeää yksityistä etua, jos ilmoittajan henkilöllisyyden paljastaminen vaarantaisi ilmoittajan turvallisuutta tai yksityiselämän suojaa. Tällöin asianosaisjulkisuutta olisi rajoitettava. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että asiassa ilmi tulleiden seikkojen perusteella on perusteltu syy arvioida ilmoituksentekijän suojantarpeen olemassaolo.

Valvonta-asetuksen mukaan kuitenkin kenen tahansa henkilön olisi voitava tuoda toimivaltaisten viranomaisten tietoon uusia tietoja. Ehdotettu säännös henkilöllisyyden suojaamisesta on tarpeen yleisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi. Eläintautien leviämisen estämisessä sekä ihmisten terveyden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ja elintarvikkeiden turvallisuuden kannalta eläinten jäljitettävyyden on tärkeää ja epäilyt jäljitettävyyden puutteista olisi viipymättä saatettava viranomaisten tietoon. Ilmoittajan henkilöllisyyden salaamisen edellytyksenä olisi, että henkilöllisyyden paljastumisen arvioitaisiin aiheuttavan haittaa ilmoittajalle.

Perustuslain 12 § turvaa jokaiselle sananvapauden. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Ehdotetulla säännöksellä vahvistetaan EU:n perusoikeusasiakirjan mukaista oikeutta sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen (11 artikla), suojaan perusteettoman irtisanomisen yhteydessä (30 artikla), oikeudenmukaisiin ja kohtuullisiin työoloihin (31 artikla) sekä henkilötietojen suojaan (8 artikla).

Pyrkimys suojata rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyttä voidaan katsoa olevan sopusoinnussa perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvatun julkisuusperiaatteen ja sen julkisuusperiaatteen rajoituksilta edellyttämän välttämättömyysperiaatteen kanssa. Ehdotettu säännös täyttää suhteellisuusperiaatteen vaatimukset, sillä se koskisi vain tilanteita, joissa henkilöllisyyden paljastamisesta voi aiheutua haittaa ilmoittajalle.

Hallinnollinen seuraamusmaksu

Esityksen 1. lakiehdotuksen 36 §:ssä ja 5. lakiehdotuksen 94 a §:ssä säädettäisiin säännösten noudattamatta jättämisen vuoksi määrättävästä hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan (PeVL 9/2012 vp, s. 2) tällainen maksu ei ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin vero kuin maksukaan vaan lainvastaisesta teosta määrättävä sanktioluonteinen hallinnollinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 28/2014 vp s.2/II, PeVL 57/2010 vp, PeVL 4/2001 vp, PeVL 32/2005). Hallinnollisen seuraamusmaksun yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä (PeVL 10/2016). Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp). Lisäksi valiokunta on katsonut, että vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa.

Perustuslakivaliokunta on rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia käsitellessään kiinnittänyt huomiota Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan sisältämään ns. ne bis in idem -sääntöön, jonka mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla

HE 101/2021 vp

tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti (PeVL 9/2012 vp). Seuraamussäännöksiä on tällöin tulkittava itsekriminointisuojaan kanssa yhteensopivasti ottaen huomioon muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö. Itsekriminointisuoja kuuluu perustuslain 21 §:ssä turvatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin (ks. PeVL 39/2014 vp, s. 4/I ja HE 309/1993 vp, s. 74/II).

Ehdotetun pykälän mukaisella seuraamusmaksulla pyritään estämään eläntautien leviämistä aiheuttavaa toimintaa ihmisten terveyden ja omaisuuden suojaamiseksi ja elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi. Tämä on tarpeen yleisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi. Osa nykyisin eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain rikkomuksina rangaistavista teoista siirrettäisiin hallinnollisen seuraamusmaksusääntelyn piiriin. Sääntelyä ei ole tarkoitettu päällekkäiseksi laissa rangaistavaksi säädettyjen tekosten kanssa. Maksun soveltamisen piirissä olevien laiminlyöntien toteuttaminen olisi yksinkertaista, eikä se vaatisi tutkinnallisia keinoja. Laiminlyöntiä olisi ennen maksun määräämistä huomautettava, mikä mahdollistaa laiminlyönnin korjaamisen ja seuraamuksen välttämisen.

Ehdotetussa pykälässä olisi riittävän täsmälliset säännökset maksuvelvollisuuden ja seuraamusmaksun suuruuden perusteista samoin kuin maksuvelvollisen oikeusturvasta ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon vanhentumisesta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan. Toimivaltaisen viranomaisen päätös hallinnollisesta seuraamusmaksusta on täytäntöönpanokelpoinen, kun päätös on saanut lainvoiman.

Ehdotetun 1.lakiehdotuksen 37 §:ssä ehdotettu poliisin oikeus määrätä liikennevirhemaksu olisi liikenteen valvontaan liittyvä. Säännös maksuvelvollisuudesta, maksun suuruudesta ja maksun täytäntöönpanosta olisi täsmällinen ja täyttäisi liikennevirhemaksun määräämistä koskevat tie liikennelain vaatimukset.

Asetuksenantovaltuudet

Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 80 §:n johdosta asetuksenantovaltuuteen on perustuslakivaliokunnan käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Valiokunta on painottanut, että lakiin otettava asetuksenantovaltuus on laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti (PeVL 36/2018 vp, PeVL 17/2018 vp, PeVL 15/2018 vp, s. 59, PeVL 45/2017, PeVL 26/2017, s. 26). Lisäksi valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (ks. PeVL 26/2017 vp, s. 26, PeVL 10/2016 vp, s. 5 ja PeVL 49/2014 vp, s. 6).

Ehdotukseen sisältyy lukuisia asetuksenantovaltuuksia. Lakia alemmanasteisen sääntelyn runsaus liittyy sääntelykohteen teknisluonteisuuteen ja varsin yksityiskohtaisen sääntelyn tarpeeseen. Asetuksenantovaltuudet kytkeytyvät pääosin eläinterveys sääntöjen täydentämiseen ja kansallisen liikumavaran käyttöön, jonka unionin lainsäädäntö mahdollistaa. Tämä osaltaan rajoittaa asetuksenantajan toimivaltaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan Euroopan unionin verraten yksityiskohtainen lainsäädäntö yhdessä kansallisen lain sääntöjen kanssa muodostaa sen kokonaisuuden, jota tarkempia säännöksiä valtioneuvosto tai ministeriö voi valtuuksien nojalla antaa (PeVL 21/2018 vp., PeVL 34/2012 vp, s. 2/II, PeVL 37/2005 vp, s. 5/II). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että perustuslain säännökset rajoittavat suoraan

HE 101/2021 vp

valtuussäännösten tulkintaa samoin kuin valtuuksien nojalla annettavien säännösten sisältöä eikä asetuksella siten voida antaa yleisiä oikeussääntöjä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista tai muista lain alaan kuuluvista asioista (esim. 21/2018 vp., PeVL PeVL 10/2016 vp, s. 5, PeVL 10/2014 vp, s. 3/I).

Maa- ja metsätalousministeriö asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset 3 §:n 2 momentin, 4 §:n 2 momentin, 5 §:n 2 momentin, 7 §:n 2 momentin, 9 §:n 2 momentin, 10 §:n 3 momentin, 11 §:n 4 momentin, 12 §:n 2 momentin, 13 §:n 2 momentin, 14 §:n 3 momentin, 15 §:n, 18 §:n 3 momentin, 30 §:n 3 momentin, 31 §:n 2 momentin, 40 §:n 2 momentin nojalla.

Asetuksenantovaltuuksien sisällöstä tarkemmin edellä osassa 8.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Koska eläinterveys sääntöissä ja valvonta-asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 ("eläinterveyssäännöstö") täydentävät säännökset eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä.

Tätä lakia sovelletaan myös lemmikkieläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin.

Tätä lakia sovelletaan luonnonvaraisten eläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin, jos eläimet ovat ihmisten pitämiä.

Tässä laissa annetaan myös virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/625 (virallista valvontaa koskeva asetusta), jäljempänä *valvontasetus*, täydentävät säännökset.

Tässä laissa säädetään lisäksi eläinterveyssäännöstössä sallituista kansallisista toimenpiteistä, lisätoimenpiteistä ja tiukemmista toimenpiteistä, jotka koskevat pitopaikkoja ja toimijoiden rekisteröintiä sekä eläinten jäljitettävyyttä.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Eläintautien vastustamista koskevista toimenpiteistä säädetään myös eläintautilaissa (76/2021). Elävien eläinten kuljetuksesta säädetään myös eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006).

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, eläinten hyvinvoinnista säädetään eläinsuojelulaissa (247/1996).

2 luku

Pitopaikkojen ja toimijoiden rekisteröinti

3 §

Maaeläinten tai sukusolujen ja alkioiden pitopaikkojen rekisteröinti

Maaeläimiä pitävien tai niiden sukusoluja ja alkioita keräävien, tuottavien, käsittelevien tai varastoitavien toimijoiden on ennen toiminnan aloittamista ilmoitettava eläinterveys säännösten 84 artiklassa ja tässä laissa tarkoitettujen tietojen kaikkien vastaavien olevista pitopaikoista rekisteriin merkittäväksi. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä pitopaikoista, joille vaaditaan hyväksyntä eläinterveys säännösten 94 tai 95 artiklan, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 täydentämisestä maaeläimiä pitäviä pitopaikkoja ja hautomoita sekä tiettyjen pidettävien maaeläinten ja siitosmunien jäljitettävyyttä koskevien sääntöjen osalta annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/2035, jäljempänä *maa eläinten pitopaikkoja koskeva delegoitu aset us*, 9 artiklan tai eläintautilain 40 tai 41 §:n nojalla. Ilmoitusta ei myöskään tarvitse tehdä poron pitopaikasta, jos poroa pidetään poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitettujen paliskuntien alueella.

Jos pitopaikassa kerätään, tuotetaan, käsitellään tai varastoidaan sukusoluja tai alkioita käytettäväksi ainoastaan saman pitopaikan eläinten keinollista lisäämistarkoitusta varten, toimijan ei tarvitse ilmoittaa eläinterveys säännösten 84 artiklan 1 kohdan b alakohdan iii alakohdassa tarkoitettuja tietoja sukusoluista ja alkiosta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä niistä poikkeuksista 1 momentissa tarkoitettujen pitopaikkojen rekisteröintiin, jotka eläinterveys säännösten 86 artiklan 2 kohdan nojalla annetun komission täytäntöönpanoasetuksessa sallitaan, jos pitopaikkatyypin aiheuttama riski on merkityksetön.

4 §

Kokoamisia toteuttavien pitopaikasta riippumattomien toimijoiden rekisteröinti

Sorkka- ja kavioläinten ja siipikarjan kokoamista toteuttavien pitopaikasta riippumattomien toimijoiden on ennen toiminnan aloittamista ilmoitettava aluehallintovirastolle eläinterveys säännösten 90 artiklassa tarkoitettujen tietojen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä niistä poikkeuksista 1 momentissa tarkoitettujen toimijoiden rekisteröintiin, jotka eläinterveys säännösten 92 artiklan 2 kohdan nojalla annetun komission täytäntöönpanoasetuksessa sallitaan, jos pitopaikkatyypin aiheuttama riski on merkityksetön.

5 §

Vesiviljelypitopaikkojen rekisteröinti

Vesiviljelypitopaikkojen toimijoiden on ennen toiminnan aloittamista ilmoitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tiedot vastuullaan olevista vesiviljelypitopaikoista. Jos pitopaikalle on eläinterveys säännösten 176—179 artiklan ja eläintautilain 43 §:n nojalla haettava Ruokaviraston hyväksyntä, tietoja rekisteröintiä varten ei kuitenkaan tarvitse erikseen ilmoittaa.

HE 101/2021 vp

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä niistä poikkeuksista 1 momentissa tarkoitettujen vesiviljelypitopaikkojen rekisteröintiin, jotka eläinterveys säännösten 175 artiklan 2 kohdan nojalla annetun komission täytäntöönpanoasetuksessa sallitaan, jos pitopaikkatyypin aiheuttama riski on merkityksetön.

6 §

Eräitä eläimiä kuljettavien henkilöiden rekisteröinti

Sen, joka kuljettaa jäsenvaltioiden välillä tai Euroopan unionin ulkopuolelle kavio- ja sorkkaeläimiä tai siipikarjaa taikka kaupallisessa tarkoituksessa koiria, kissoja ja frettejä, on ennen kuljetustoiminnan aloittamista ilmoitettava aluehallintovirastolle eläinterveys säännösten 87 artiklan mukaiset tiedot kavio- ja sorkkaeläinten kuljetustoiminnasta ja maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 3 artiklassa tarkoitettut tiedot koirien, kissojen ja frettien tai siipikarjan kuljetustoiminnasta. Ilmoitusta ei kuitenkaan vaadita, jos kuljettajalla on eläinkuljetuslainsäädännön mukainen eläinkuljettajalupa.

7 §

Tietojen kirjaamis- ja säilyttämisvelvollisuus

Toimijoiden on kirjattava ja säilytettävä pitopaikkoja ja toimintaa koskevat tiedot eläinterveys säännösten 102—105 ja 186 artiklan mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset eläinterveys säännösten 1 momentissa mainituissa artikloissa sekä 107 ja 190 artiklan nojalla annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa tarkoitettujen poikkeusten soveltamisesta.

3 luku

Eläinten jäljitettävyys

8 §

Yleiset vaatimukset eläinten tunnistamisesta

Toimija vastaa omistuksessaan tai hallinnassaan olevien eläinten merkitsemisestä fyysisellä tunnistimella noudattaen mitä tässä laissa, eläinterveys säännösten ja niiden nojalla säädetään.

Ruokavirasto hyväksyy eläinten merkitsemiseen käytettävät tunnistimet kutakin eläinlajia varten erikseen tunnistimien valmistajan tai markkinoijan hakemuksesta.

Ruokavirasto pitää tiedot hyväksymistään tunnistimista julkisesti saatavilla.

9 §

Nautaeläinten tunnistaminen

Nautaeläimet merkitään kiinnittämällä eläimen kumpaankin korvalehteen tunnistuskoodin sisältävä korvamerkki, joista toisen on oltava elektroninen korvamerkki. Eläimet on merkittävä 20 päivän kuluessa syntymästä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä nautaeläinten merkitsemisestä, tunnistimista ja tunnistusmenetelmistä.

10 §

Lammas- ja vuohieläinten tunnistaminen

Lammas- ja vuohieläimet merkitään kiinnittämällä eläimen kumpaankin korvalehteen tunnistuskoodin sisältävä tavanomainen korvamerkki. Toisen tavanomaisen korvamerkin saa korvata elektronisella korvamerkillä, injektoitavalla transponderilla tai pötsiboluksella. Eläimet on merkittävä 90 päivän kuluessa syntymästä.

Jos lammas- ja vuohieläimet on tarkoitus siirtää teurastamoon ennen 12 kuukauden ikää, on eläimet merkittävä ainakin toiseen korvalehteen kiinnitettävällä eläimen tunnistuskoodin sisältävällä tavanomaisella korvamerkillä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lammas- ja vuohieläinten merkitsemisestä, tunnistamista ja tunnistusmenetelmistä.

11 §

Sikaeläinten tunnistaminen

Sikaeläimet merkitään tatuoinnilla eläimen korvalehteen tai reiden ulkopintaan taikka kiinnittämällä eläimen korvalehteen tavanomainen korvamerkki tai elektroninen korvamerkki. Tatuoinnissa tai korvamerkissä on oltava eläimen syntymäpitopaikan yksilöllinen rekisterinumero tai Ruokaviraston hyväksymän tuotantoketjun viimeisen pitopaikan yksilöllinen rekisterinumero.

Sikaeläin merkitään ennen siirtämistä syntymäpitopaikasta, kuitenkin viimeistään 9 kuukauden kuluessa syntymästä. Jos sikaeläin kuuluu hyväksytyyn tuotantoketjuun, se merkitään ennen siirtämistä tuotantoketjun ulkopuolelle, kuitenkin viimeistään 9 kuukauden kuluessa syntymästä.

Lisäksi sikaeläin merkitään aina ennen teuraskuljetukseen luovuttamista tatuoimalla lähtöpitopaikan merkintätunnus eläimen keskiselän tai kyljen alueelle keskilinjan molemmille puolille (*teurasmerkintä*). Jos eläin luovutetaan teuraskuljetukseen suoraan syntymäpitopaikasta tai hyväksytyyn tuotantoketjun pitopaikasta 9 kuukauden kuluessa syntymästä, riittävää kuitenkin on, että eläin merkitään yksinomaan teurasmerkinnällä. Ruokavirasto pitää luetteloita hyväksymistään tuotantoketjuista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sikaeläinten merkitsemisestä, tunnistamista ja tunnistusmenetelmistä.

12 §

Hevoseläinten tunnistaminen

Hevoseläimet merkitään eläimen tunnistuskoodin sisältävällä mikrosirulla ja tunnistetaan lisäksi maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 65 artiklassa tarkoitettulla hevoseläimen elinikäisellä tunnistusasiakirjalla. Tunnistusasiakirjan myöntää Ruokavirasto tai sen 26 §:n 2 momentin nojalla tehtävään valtuuttama taho.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään määräajasta, jonka kuluessa hevoseläimen elinikäinen tunnistusasiakirja on haettava. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hevoseläinten merkitsemisestä, tunnistamista ja tunnistusmenetelmistä.

13 §

Pidettävien kameli- ja hirvieläinten tunnistaminen

Pitopaikassa syntyvät kameli- ja hirvieläimet, lukuun ottamatta poronhoitoalueella pidettäviä poroja, merkitään kiinnittämällä eläimeen mikrosiru tai eläimen kumpaankin korvalehteen tunnistuskoodin sisältävä tavanomainen korvamerkki. Eläimet on merkittävä yhdeksän kuukauden kuluessa syntymästä.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen hirvieläimiä, joita pidetään eristetyllä alueella luonnonmukaisissa olosuhteissa siten, että ne eivät ole säännöllisessä kosketuksessa ihmisiin, ei tarvitse tunnistaa edellyttäen, että niitä ei siirretä pitopaikastaan toiseen pitopaikkaan.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kameli- ja hirvieläinten merkitsemisestä, tunnistamisesta ja tunnistusmenetelmistä sekä poikkeuksista hirvieläinten merkitsemiseen.

14 §

Porojen tunnistaminen poronhoitoalueella

Poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella pidettävä poro merkitään poronhoitolain 23 ja 25 §:n mukaisella omistajan poromerkillä.

Paliskunta pitää poronhoitolain 30 §:ssä tarkoitettua poroluetteloa paliskunnan osakkaiden omistamista poroista. Lapin aluehallintovirasto pitää rekisteriä paliskunnista.

15 §

Lemmikkieläinten tunnistaminen

Lemmikkieläimen merkitsemisestä tunnistimella ja ilmoittamisesta rekisteriin säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella lemmikkieläinlajeittain. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä lemmikkieläinten tunnistusmenetelmistä, tunnistusasiakirjan tietojen säilyttämisestä ja rekisteriin ilmoitettavista tiedoista.

16 §

Suljettujen pitopaikkojen toimijoille ja eläimiä eräitä erityistarkoituksia varten pitävillä toimijoille myönnettävät poikkeukset

Aluehallintovirasto voi hakemuksesta myöntää toimijalle luvan poiketa eläimen tunnistusvaatimuksista seuraavasti:

1) suljettujen pitopaikkojen toimijoille ja nautaeläimiä kulttuurisia, historiallisia, tieteellisiä, virkistys- tai urheilutarkoituksia varten pitävillä toimijoille 9 §:ssä säädetystä nautaeläinten tunnistusvaatimuksista maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 39 artiklan 2 kohdan mukaisesti;

2) suljettujen pitopaikkojen toimijoille ja lammas- ja vuohieläimiä kulttuurisia, virkistys- tai tieteellisiä tarkoituksia varten pitävillä toimijoille 10 §:ssä säädetystä lammas- ja vuohieläimiä koskevasta tunnistusvaatimuksista maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 47 artiklan 2 kohdan mukaisesti;

3) suljettujen pitopaikkojen toimijoille ja sikaeläimiä kulttuurisia, virkistys- tai tieteellisiä tarkoituksia varten pitävillä toimijoille 11 §:ssä säädetystä sikaeläimiä koskevasta tunnistusvaatimuksista maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 54 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

HE 101/2021 vp

17 §

Lammas- ja vuohieläinten sekä sikaeläinten siirrot Suomen alueella

Lammas- ja vuohieläimiä sekä sikaeläimiä saa siirtää Suomen alueella ilman siirtoasiakirjaa, jos siirtoasiakirjan tietoja vastaavat tiedot ovat viranomaisen tietokannassa.

18 §

Eräiden eläinten tunnistusasiakirjat toiseen jäsenvaltioon siirtoa varten

Siirrettäessä eläimiä jäsenvaltioiden välillä niiden mukana tulee olla tunnistusasiakirja tai siirtoasiakirja, joilla eläinten siirtokelpoisuus voidaan osoittaa, seuraavasti:

1) koirilla, kissoilla ja freteillä maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 71 artiklassa tarkoitettu eläinlääkäriin myöntämä tunnistusasiakirja;

2) kiertävän sirkuksen ja eläinnäytöksen maaeläimillä aluehallintoviraston myöntämä maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 77 artiklassa tarkoitettu siirtoasiakirja tai 78 artiklassa tarkoitettu tunnistusasiakirja;

3) kiertävän sirkuksen ja eläinnäytöksen linturyhmillä aluehallintoviraston myöntämä maaeläinten pitopaikkoja koskevan delegoidun asetuksen 79 artiklassa tarkoitettu tunnistusasiakirja.

Se, joka siirtää eläimiä jäsenvaltioiden välillä, vastaa eläimiä koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitettusta tunnistusasiakirjasta ja siirtoasiakirjasta.

19 §

Kuolleiden märehelijöiden ilmoittaminen

Eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015) tarkoitettua luokkaan 1 ja 2 kuuluvaa ainesta käsittelevä laitos ja polttamalla hävittävä laitos ovat velvollisia ilmoittamaan Ruokavirastolle kuolleiden märehelijöiden vastaanottamisesta laitokseen.

4 luku

Toimivaltaiset viranomaiset

20 §

Ruokavirasto

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa.

Ruokavirasto valvoo eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista niissä teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa, joissa se valvoo elintarvikelainsäädännön noudattamista.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtävistä, se:

1) laatii eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan valtakunnallisen suunnitelman, joka on osa valvonta-asetuksen mukaista monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa;

2) vastaa eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tilastoinnista ja raportoinnista;

3) koordinoi valvonta-asetuksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaista yhteistyötä;

HE 101/2021 vp

- 4) toimii valvonta-asetuksen 103 artiklassa tarkoitettuna yhteyselimenä;
- 5) vastaa valvonta-asetuksen 113 artiklassa tarkoitettua vuosikertomuksesta.

21 §

Aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo toimialueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään aluehallintoviraston tehtävistä, se:

- 1) laatii valtakunnalliseen suunnitelmaan perustuvan toimialuettaan koskevan alueellisen suunnitelman eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnasta;
- 2) valvoo eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista niissä poroteurastamoissa, joissa se valvoo elintarvikelainsäädännön noudattamista;
- 3) vastaa Euroopan unionin jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevista tehtävistä siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu muun viranomaisen toimivaltaan.

22 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo toimialueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista.

23 §

Kunnaneläinlääkäri

Kunnaneläinlääkäri valvoo virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista.

24 §

Tulli

Tulli valvoo aluehallintoviraston ohella eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista muun valvontansa yhteydessä, kun eläimiä siirretään jäsenvaltioiden välillä.

Tullin suorittamassa valvonnassa noudatetaan tullilakia (304/2016), jollei tästä laista tai eläin-terveys säännöstyistä muuta johdu.

25 §

Poliisin suorittama valvonta

Eläintä kuljettavan ajoneuvon kuljettajan on pidettävä mukana eläimen tunnistusasiakirja.

Poliisi valvoo eläinkuljetusten valvonnan yhteydessä, että eläimen mukana on eläimen tunnistusasiakirja, joka kuljettajan on esitettävä poliisille pyynnöstä.

26 §

Eräiden tehtävien siirtäminen muulle kuin viranomaiselle

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voivat kirjallisella toimeksiannolla siirtää viralliseen valvontaan liittyviä tarkastuksia luonnollisen henkilön suoritettavaksi, jos valvonta-asetuksen 30 artiklassa säädetty edellytykset täyttyvät. Toimeksiannon saaneella ei ole oikeutta päästä tehtäviensä suorittamiseksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin. Toimeksiannon perusteella mahdollisesti tehtävät hallintopäätökset tekee toimeksiannon antanut viranomainen.

Ruokavirasto voi eläinterveys säännösten 108 artiklan 5 kohdan c alakohdan mukaisesti valtuuttaa toimielimen tai luonnollisen henkilön tunnistamaan eläimen ja myöntämään sille tunnistusasiakirjan.

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voivat peruuttaa 1 momentissa tarkoitetun toimeksiannon ja Ruokavirasto 2 momentissa tarkoitetun valtuutuksen, jos toimeksiannon tai valtuutuksen saanut laiminlyö toimeksiannossa tai valtuutuksessa asetettujen ehtojen noudattamisen tai muutoin olennaisella tavalla rikkoo tehtäviin liittyviä velvoitteitaan. Edellytyksenä toimeksiannon ja valtuutuksen peruuttamiselle on, että puutteita ei ole korjattu viranomaisen kehotuksesta huolimatta asetetussa määräajassa.

Toimeksiannon saaja ja valtuutettu toimivat tehtävässään toimeksiantajansa tai valtuuttajansa valvonnassa. Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan toimeksiannon ja valtuutuksen saaneeseen luonnolliseen henkilöön ja toimielimen henkilöstöön heidän hoitaessaan tässä laissa, eläinterveys säännöstyössä tai niiden nojalla säädettyjä tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

5 luku

Valvonta ja rekisterit

27 §

Tarkastusoikeus

Virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista säädetään valvonta-asetuksen 9—15 artiklassa. Mainittuja säännöksiä sovelletaan myös tämän lain nojalla annettujen lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamisen valvontaan.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tarkastuksen saa tehdä vain toimivaltainen viranomainen. Tarkastus voidaan tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltu syy epäillä toimijan syyllistyneen 38 §:ssä tarkoitettuun eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain rikkomiseen, jos teosta voi aiheutua vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, eläinten hyvinvoinnille tai elintarviketurvallisuudelle.

28 §

Tiedonsaantioikeus

HE 101/2021 vp

Toimivaltaisella viranomaisella ja 26 §:n 1 momentissa tarkoitettulla toimeksiannon saaneella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta, toimijoilta ja muilta, joita tässä laissa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyt velvoitteet koskevat.

Lisäksi toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja maksutta valvonnan suorittamiseksi:

1) peltolohkorekisteristä pitopaikkaan liittyvät tiedot peltolohkoista, niiden tunnuksista ja muista tämän lain mukaisten hallinnointi- ja valvontatehtävien suorittamiseksi tarpeellisista tiedoista;

2) kiinteistötietojärjestelmästä pitopaikkaan liittyvät tarpeelliset tiedot rakennuksista, rakennelmista sekä maa- ja vesialueista;

3) ympäristöhallinnon tietojärjestelmästä tarpeelliset tiedot vesiviljelyä ja eläintenpitoa harjoittavista ympäristöluvan saaneista ja rekisteröityneistä toimijoista;

4) oikeushallinnon tietojärjestelmästä tiedot toimijaan kohdistuvasta eläintenpitokiellosta.

Aluehallintovirastolla ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta välttämättömät tiedot sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettusta sakkorekisteristä tämän lain 36 §:n mukaisen seuraamusmaksun määräämistä varten.

29 §

Virka-apu

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

30 §

Rekisterit

Pitopaikoista, toimijoista ja eläimistä pidetään eläinterveys säännösten 101 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, 109 artiklan sekä 185 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua rekisteriä. Rekisteriin merkitään myös muut tässä laissa ja tämän lain tai eläinterveys säännösten nojalla annetuissa säännöksissä säädettyt tiedot pitopaikoista, toimijoista ja eläimistä. Lisäksi rekisteriin merkitään tiedot suoritetuista tarkastuksista sekä tiedot 6 luvun säännösten nojalla annetuista kielloista, määräyksistä ja rajoituksista sekä niiden peruuttamisesta.

Rekistereihin ja rekisterinpitoon sovelletaan ruokahallinnon tietovarannosta annettua lakia (/), jollei tässä laissa toisin säädetä. Tullille toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (650/2019).

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisterin sisällöstä, rekisteritietojen merkitsemisestä ja rekisteröintiin liittyvistä menettelyistä.

31 §

Rekisterikysely

Se, joka ottaa eläimen eläinvälitykseen, kuljetettavaksi tai teurastettavaksi, on velvollinen ennen kyseiseen toimenpiteeseen ryhtymistä tekemään rekisterikyselyn eläimen kelpoisuuden selvittämiseksi. Rekisterikysely sisältää eläimestä rekisteriin talletetut tiedot sekä viranomaisen eläintä koskevat kiellot ja määräykset.

HE 101/2021 vp

Eläinlajeista, joista tulee tehdä 1 momentissa tarkoitettu rekisterikysely, säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset rekisterikyselyn sisällöstä ja rekisterikyselymenettelystä.

Sellisestä eläinlajista, josta tulee tehdä 1 momentissa tarkoitettu rekisterikysely, on toimijalla oikeus tehdä eläintä koskeva 1 momentissa tarkoitettu rekisterikysely ennen eläimen hankintaa.

6 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

32 §

Määräys

Toimivaltainen viranomainen voi määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia, eläinterveys säännöstöä tai niiden nojalla annettuja säännöksiä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä välittömästi tai asian laatuun nähden riittävässä määräajassa täyttämään velvollisuutensa.

33 §

Rajoitus, kieltö ja muut hallinnolliset toimenpiteet

Toimivaltainen viranomainen voi rajoittaa eläinten markkinoille saattamista, muuta luovuttamista tai siirtoa pitopaikkaan tai sieltä pois tai kieltää ne tai määrätä valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja muita hallinnollisia toimenpiteitä, jos eläimen tunnistamisessa ja rekisteröinnissä ei noudateta tämän lain, eläinterveys säännöstön tai niiden nojalla annettuja säännöksiä.

Pitopaikassa tarkastuksen suorittanut viranomainen voi rajoittaa eläinten siirtoa pitopaikasta pois tai kieltää sen, jos pitopaikassa pidettävää eläintä ei ole tunnistettu tässä laissa, eläinterveys säännöstössä tai niiden nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettulla tavalla ja on ilmeistä, että eläimen tunnistamista ja jäljitettävyyttä ei pystytä varmistamaan.

Aluehallintovirasto voi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen puolesta tapauskohtaisesti kieltää eläinten siirtämisen pitopaikasta pois tilanteessa, jossa toimijaa epäillään vakavista puutteista eläinten tunnistamisessa, jos kieltö on ihmisten tai eläinten terveydelle, eläinten hyvinvoinnille tai elintarviketurvallisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran vuoksi välttämätöntä.

Kiellon tai rajoituksen asettaminen tai muun hallinnollisen toimenpiteen määrääminen edellyttää, että toimija ei ole viranomaisen kehotuksesta huolimatta asetetussa määräajassa korjannut puutetta. Toimivaltaisen viranomaisen on peruutettava antamansa rajoitus, kieltö tai muu hallinnollinen toimenpide heti, kun selvityksen perusteella voidaan varmistua siitä, että epäkohta on korjattu ja velvoitteita noudatetaan.

Tunnistamattoman eläimen lopettamisesta päättää aluehallintovirasto valvonta-asetuksen 138 artiklan 2 kohdan k alakohdan mukaisesti.

34 §

Rekisteröinnin peruuttaminen

Toimijan rekisteröinti voidaan peruuttaa, jos rekisteröinnille säädetyt edellytykset eivät enää täyty tai toiminnassa olennaisesti rikotaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia säännöksiä tai säännösten nojalla tehtyjä päätöksiä. Edellytyksenä rekisteröinnin peruuttamiselle on

HE 101/2021 vp

lisäksi, että toimija ei ole toimivaltaisen viranomaisen kehotuksesta huolimatta asetetussa määräajassa korjannut puutetta.

Rekisteröinti voidaan peruuttaa väliaikaisesti, jos 1 momentissa tarkoitettu puute on mahdollista korjata. Väliaikainen kieltäminen on voimassa, kunnes toimivaltainen viranomainen antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Rekisteröinnin peruuttamisesta päättää rekisteröinnin tehnyt toimivaltainen viranomainen.

35 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Toimivaltainen viranomainen voi tehostaa 32 ja 33 §:n nojalla antamaansa määräystä, rajoitusta, kieltä tai muuta hallinnollista toimenpidettä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetyt toimenpiteet teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakosta ja teettämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

36 §

Eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksu

Aluehallintovirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voivat määrätä vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksun sille, joka:

- 1) laiminlyö 3—6 ja 19 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden;
- 2) laiminlyö 7 §:ssä säädetyn tietojen kirjaamis- ja säilytysvelvollisuuden;
- 3) laiminlyö 8—15 §:ssä säädetyn merkitsemisvelvollisuuden;
- 4) harjoittaa 16 §:ssä tarkoitettua poikkeuslupaa edellyttävää toimintaa ilman lupaa;
- 5) siirtää 18 §:ssä tarkoitettuja eläimiä jäsenvaltioiden välillä ilman vaatimustenmukaista tunnistus- tai siirtoasiakirjaa.

Tulli voi määrätä 1 momentissa säädetyn seuraamusmaksun, jos teko tai laiminlyönti on havaittu sen suorittamassa valvonnassa.

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus, toistuvuus ja vahingollisuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä luonnolliselle henkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle, samasta teosta ei saa määrätä toista seuraamusmaksua eikä tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli vuosi. Seuraamusmaksu vanheneviiden vuoden kuluttua seuraamusmaksua koskevan lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä. Seuraamusmaksu raukeaa, kun maksuvelvollinen luonnollinen henkilö kuolee. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa.

37 §

Eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämistä ja esittämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta määrättävä liikennevirhemaksu

Eläintä kuljettavan ajoneuvon kuljettajalle voidaan määrätä 40 euron liikennevirhemaksu, jos hän tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo, mitä eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämisestä ja sen esittämisestä säädetään 25 §:ssä.

Liikennevirhemaksun määräämisestä, tiedoksiannosta ja täytäntöönpanosta säädetään tieliikennelaissa (729/2018).

38 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo viranomaisen 33 §:n nojalla antamaa rajoitusta tai kieltoa tai määräämää muuta toimenpidettä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain rikkomisesta* sakkoon.

Viranomaisen voi jättää rikkomuksen ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole viranomaisen rajoitusten, kieltojen ja määräämien toimenpiteiden toistuva rikkominen.

7 luku

Erinäiset säännökset

39 §

Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen

Jos ilmoituksen toimivaltaiselle viranomaiselle sen valvontaan kuuluvien säännösten todellisesta tai epäilystä rikkomisesta on tehnyt luonnollinen henkilö, hänen henkilöllisyytensä on pidettävä salassa, jos henkilöllisyyden paljastamisesta voidaan olosuhteiden perusteella arvioida aiheutuvan haittaa hänelle.

40 §

Viranomaisten suoritteista perittävät maksut

Valtion viranomaisen tämän lain ja eläinterveys säännösten eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten nojalla suorittamasta valvonnasta perittävistä maksuista säädetään valvonta-asetuksen VI luvussa. Tämän lisäksi sovelletaan valtion maksuperustelakia (150/1992), jollei valvonta-asetuksessa toisin säädetä.

Aluehallintovirasto määrää ja perii valtiolle maksuja eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten nojalla toteutetuista kunnaneläinlääkärin suoritteista. Kunnaneläinlääkärin suoritteista perittävien maksujen suuruudesta sekä suoritteiden laskutuksessa noudatettava menettelystä säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

41 §

Muulle kuin viranomaiselle maksettavat palkkiot ja korvaukset

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto maksavat 26 §:n 1 momentissa tarkoitetuista toimeksisajan suorittamista tehtävistä palkkiota tai korvausta sekä korvaavat aiheutuneita kustannuksia sopimuksen perusteella.

Ruokavirasto maksaa 26 §:n 2 momentissa tarkoitetun valtuutetun suorittamista tehtävistä palkkiota tai korvausta sekä korvaa aiheutuneita kustannuksia sopimuksen perusteella.

42 §

Valtion kunnille maksama korvaus

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:ssä säädetään kunnan oikeudesta saada valtion varoista korvaus tämän lain mukaan kunnaneläinlääkärille kuuluvien tehtävien suorittamisesta.

43 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, sovelletaan myös haettaessa muutosta kunnaneläinlääkärin päätökseen.

Toimivaltaisen viranomaisen päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Muutoksenhausta Tullin päätökseen säädetään kuitenkin Tullilaissa

Muutoksenhausta valtiolle 40 §:n mukaan määräytyistä maksuista säädetään maksuperustelain 11 b §:ssä.

44 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki (238/2010).

Jos muualla lainsäädännössä viitataan kumottuun lakiin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan sen asemesta tämän lain säännöksiä.

Pitopaikkoja ja toimijoita, jotka on rekisteröity ennen tämän lain voimaantuloa, pidetään rekisteröityinä tämän lain mukaisesti. Nautaeläinten, lammas- ja vuohieläinten sekä sikaeläinten tunnistimia, jotka on hyväksytty ennen tämän lain voimaantuloa, pidetään tämän lain mukaisesti hyväksytyinä 20 päivään huhtikuuta 2023.

2.

Laki

eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään eläimistä saatavista sivutuotteista annettuun lakiin (517/2015) uusi 33 a § seuraavasti:

33 a §

Haaskaruokintapaikkarekisteri

Haaskaruokintapaikasta rekisteröidään:

- 1) haaskaruokintapaikasta vastuussa olevan toimijan tunnistetiedot;
- 2) haaskaruokintapaikan sijainti;
- 3) haaskaruokintatoiminnan aiottu aloittamisajankohta;
- 4) eläimistä peräisin olevan sivutuotteen laji tai laatu;
- 5) sivutuotteen keräysalue tai -paikka;
- 6) olennaiset muutokset toiminnassa;
- 7) toiminnan lopettaminen.

Toimija on velvollinen ilmoittamaan haaskaruokintapaikkarekisteriin merkittäviksi 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetut tiedot ennen haaskaruokinnan aloittamista sekä 6 ja 7 kohdassa tarkoitetut tiedot 30 vuorokauden kuluessa tapahtumasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

eläinlääkintähuoltolain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 519/2015, seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014), maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain 25 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) 25 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1358/2014, seuraavasti:

25 §

Täydentäviä ehtoja koskevat erityiset säännökset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja aluehallintovirasto valvovat elintarvikelain (297/2021), eläintautilain (76/2021), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014), rehulain (1263/2020), kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) ja eläinsuojelulain (247/1996) noudattamista siltä osin kuin on kyse muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen täydentävien ehtojen noudattamisen valvonnasta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (/) noudattamista siltä osin kuin on kyse täydentävien ehtojen noudattamisen valvonnasta. Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, valvonnassa noudatetaan mainittujen lakien sekä eläinlääkintähuoltolain (765/2009) säännöksiä valvonnasta ja valvontaviranomaisista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

5.

Laki

eläintautilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eläintautilakiin (76/2021) uusi 94 a § seuraavasti:

94 a §

Eläintautivalvonnan seuraamusmaksu

Aluehallintovirasto voi määrätä vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron eläintautivalvonnan seuraamusmaksun sille, joka:

1) rikkoo 11 §:n 1 momentissa säädettyyn pakolliseen zoonosivalvontaan liittyvän velvollisuuden, 15 §:n 2 momentissa säädetyn eläinten rokottamis- tai käsittelyvelvollisuuden tai 16 §:n 1 momentissa säädetyn sellaisen eläinnäyttelyn tai muun vastaavan tilaisuuden järjestämistä koskevan velvollisuuden, johon nautaeläimiä, lammas- ja vuohieläimiä, sikaeläimiä tai siipikarjaa kootaan väliaikaisesti useasta eri pitopaikasta;

2) ei noudata 17 §:n nojalla säädettyä velvoitetta tai kieltoa eläintaudin leviämisen estämiseksi;

3) laiminlyö 18 §:ssä tarkoitetun valmiussuunnitelman laatimisen;

4) laiminlyö 23 §:n 4 momentin nojalla määrätyt seurantatutkimukseen liittyvää näytteenottoa koskevat toimenpiteet;

5) harjoittaa 39—41, 43, 53, 63 tai 64 §:ssä tarkoitettua lupaa, hyväksymistä, nimeämistä tai rekisteröintiä edellyttävää toimintaa ilman vaadittavaa lupaa, hyväksymistä, nimeämistä tai rekisteröintiä;

6) siirtää maahan tai maasta eläimiä tai tuotteita, jotka eivät täytä eläinterveys säännösten IV osassa, lemmikkieläinasetuksessa tai 52 §:ssä tai niiden nojalla annetuissa säännöksissä taikka 51 §:n 3—5 kohdan nojalla annetuissa säännöksissä säädettyjä eläinten tai tuotteiden siirtokelpoisuutta koskevia vaatimuksia, taikka siirtää eläimiä tai tuotteita TSE-asetuksen 15 artiklan tai 47 §:n 2 momentin nojalla annettujen säännösten vastaisesti;

7) vapauttaa eläimen luontoon 48 §:n 1 momentin tai eläinterveys säännösten IV osan II osaston vastaisesti; tai

8) laiminlyö 55 §:ssä säädetyn asiakirjojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden.

Tulli voi määrätä 1 momentissa säädetyn seuraamusmaksun, jos rikkomus tai laiminlyönti on havaittu sen suorittamassa valvonnassa.

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Eläintautivalvonnan seuraamusmaksua ei saa määrätä luonnolliselle henkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle, samasta teosta ei saa määrätä toista seuraamusmaksua eikä tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

HE 101/2021 vp

Eläintautivalvonnan seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli vuosi. Seuraamusmaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksua koskevan lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä. Seuraamusmaksu raukeaa, kun maksuvelvollinen luonnollinen henkilö kuolee. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 298/2021, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämisestä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, alkoholilain (1102/2017) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, siemenlain (600/2019) 35 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, kasvinterveyslain (1110/2019) 26 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 15 §:ssä tarkoitettu tuontivalvonnan seuraamusmaksu, tieliikennelain (729/2018) 161 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, ajokorttilain (386/2011) 93 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, vesiliikennelain (782/2019) 122 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 268 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, ajoneuvolain (82/2021) 195 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu ja 189–192 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, rehulain (1263/2020) 51 §:ssä tarkoitettu rehuvalvonnan seuraamusmaksu, elintarvikelain (297/2021) 67 §:ssä tarkoitettu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu, eläintautilain (76/2021) 94 a §:ssä tarkoitettu eläintautivalvonnan seuraamusmaksu sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (/) 36 §:ssä tarkoitettu eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksu ja 37 §:ssä tarkoitettu eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämistä ja esittämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta määrättävä liikennevirhemaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 10.6.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

3.

Laki

eläinlääkintähuoltolain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 519/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (23/2006), eläintautilaissa (441/2013), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014) ja maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013).

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014), maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) ja *eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä* annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki**maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) 25 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1358/2014, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

25 §

25 §

*Täydentäviä ehtoja koskevat erityiset säännökset**Täydentäviä ehtoja koskevat erityiset säännökset*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja aluehallintovirasto valvovat elintarvikelain (23/2006), eläintautilain (441/2013), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014), eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain (238/2010), rehulain (86/2008), kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) ja eläinsuojelulain (247/1996) noudattamista siltä osin kuin on kyse muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen täydentävien ehtojen noudattamisen valvonnasta. Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, valvonnassa noudatetaan mainittujen lakien sekä eläinlääkintähuoltolain (765/2009) säännöksiä valvonnasta ja valvontaviranomaisista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja aluehallintovirasto valvovat elintarvikelain (297/2021), eläintautilain (76/2021), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014), rehulain (1263/2020), kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) ja eläinsuojelulain (247/1996) noudattamista siltä osin kuin on kyse muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen täydentävien ehtojen noudattamisen valvonnasta. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (/) noudattamista siltä osin kuin on kyse täydentävien ehtojen noudattamisen valvonnasta.* Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, valvonnassa noudatetaan mainittujen lakien sekä eläinlääkintähuoltolain (765/2009) säännöksiä valvonnasta ja valvontaviranomaisista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 298/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyönti-maksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämistä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, alkoholilain (1102/2017) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, siemenlain (600/2019) 35 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, kasvinterveyslain (1110/2019) 26 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 15 §:ssä tarkoitettu tuontivalvonnan seuraamusmaksu, tieliikennelain (729/2018) 161 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, ajokorttilain (386/2011) 93 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, vesiliikennelain (782/2019) 122 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, liikenteen palveluista an-

Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämistä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, alkoholilain (1102/2017) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, siemenlain (600/2019) 35 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, kasvinterveyslain (1110/2019) 26 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 15 §:ssä tarkoitettu tuontivalvonnan seuraamusmaksu, tieliikennelain (729/2018) 161 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, ajokorttilain (386/2011) 93 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, vesiliikennelain (782/2019) 122 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, liikenteen palveluista an-

HE 101/2021 vp

Voimassa oleva laki

netun lain (320/2017) 268 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, ajoneuvolain (82/2021) 195 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu ja 189–192 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, rehulain (1263/2020) 51 §:ssä tarkoitettu rehuvalvonnan seuraamusmaksu sekä elintarvikelain (297/2021) 67 §:ssä tarkoitettu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu.

Ehdotus

netun lain (320/2017) 268 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu, ajoneuvolain (82/2021) 195 §:ssä tarkoitettu liikennevirhemaksu ja 189–192 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, rehulain (1263/2020) 51 §:ssä tarkoitettu rehuvalvonnan seuraamusmaksu, elintarvikelain (297/2021) 67 §:ssä tarkoitettu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu, *eläintautilain (76/2021) 94 a §:ssä tarkoitettu eläintautivalvonnan seuraamusmaksu sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (/) 36 §:ssä tarkoitettu eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksu ja 37 §:ssä tarkoitettu eläimen tunnistusasiakirjan mukana pitämistä ja esittämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta määrättävä liikennevirhemaksu.*

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20